

MARKO BAJUK,
PEVSKA ŠOLA



*Vnetemu pevcu,
dobremu sinčku*

Lj. 9. / 11. 1922.

oče Marko.

Pevska šola

Spisal

Marko Bajuk

kr. profesor in učitelj petja na I. drž. gimnaziji
v Ljubljani

Izdala „Pevska zveza“ v Ljubljani



1922

Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani

Natisnila Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani

Revska šola

Vse pravice pridržane.



MD 2978/1950

Vsebina:

Vadnica	1
Razlaga	159
Seznam najobičajnejših tujk	231
Običajne kratice	233
Seznam znakov	234
Pregled razlage	235
Stvarno kazalo v abecednem redu	237

Tiskovne pomote.

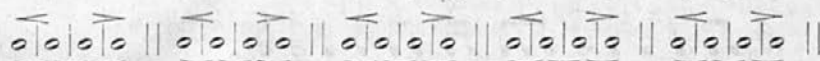
- Na 7. strani v 7. vrsti *e* namesto *i*.
- " 9. " " 8. " *d* " *d̄*.
- " 59. " " zadnji vrsti v 1. taktu, prva nota v sopranu *ā* namesto *h̄*.
- " 102. " " " " Des namesto D.
- " 136. " " 5. vrsti v 3. taktu v basu *g f* namesto *f e*.
- " 139. " " 3. tenorjevi vrsti v 1. taktu prva nota *a* namesto *h*.
- " 164. " " § 14 v 2. vrsti v vratu namesto v nosu.
- " 180. " " 2. opombi pod črto v 5. vrsti prva namesto druga.
- " 184. " " št. 7 pod kvintsektakordom $\frac{6}{5}$ namesto $\frac{5}{4}$.
- " 206. " " 5 v zadnji vrsti Des namesto Es.
-

Vadnica.

1. vaja.

(§ 1. § 2, 1. § 3. § 4. § 5. § 6, 1.)¹

Vaja za dihanje (§ 6); pojte jo vsako uro 5 do 10 minut!
Pazite na enakomerno naraščanje (§ 80, 5)! Pojte stoje (§ 17, 3)!



a	e	i	o	u
da	de	di	do	du
ta	te	ti	to	tu
ra	re	ri	ro	ru
za	ze	zi	zo	zu
na	ne	ni	no	nu
nâd ²	res ³	mir	pol	tuj
pas	meh	klic ³	rop	suh

Opomba. Vaje v dihanju bi mogli delati sprva tudi brez petja, samo z vdihavanjem, zadrževanjem in izdihavanjem zraka. Ker je pa natančno nadziranje takih vaj nemogoče, začnite rajši takoj s petjem!

2. vaja.

(§ 21. § 23. § 24.)

Pišite po narekovanju!

-
-
-
-
-
-
-

¹ Pomeni točke v razlagi. § 3

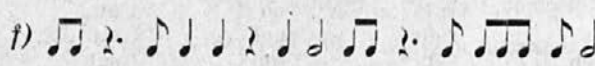
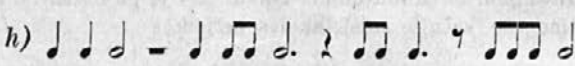
² § 83, 13.

³ § 83, 6.

3. vaja.

(§ 6, 2, 3. § 22. § 25. § 26, 1, 2, 5.)

Pišite po narekovanju!

- a) 
- b) 
- c) 
- č) 
- d) 
- e) 
- f) 
- g) 
- h) 
- i) 
- j) 

Opomba. Pri pisanju not držimo svinčnik ali pero od leve proti desni sporedno s črtami. Pišite razločno! Vratove navpično! (§ 21.)

4. vaja.

(§ 7. § 8. § 9. § 27, 1. § 28. § 29, 1, 2. § 35, 1, 2 a. § 37, 1.)

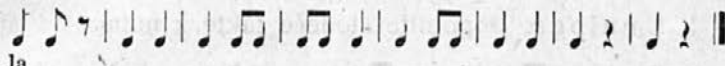
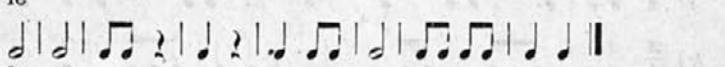
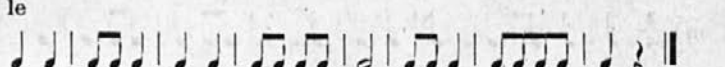
Pišite po narekovanju in določite sami taktnece med pisanjem! (Učitelj narekuje samo note in nehaje.) Ko ste napisali, udarjajte takt vsake vaje s svinčnikom po mizi (ritmična vaja!), potem taktirajte z roko in pojte!

- a) $\frac{2}{4}$ 
la

¹ Tako pišemo vezane četrinke. *osminke*

² Tako pišemo vezane šestnajstinke.

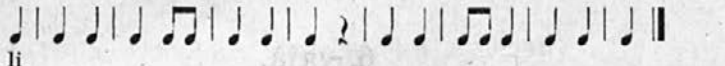
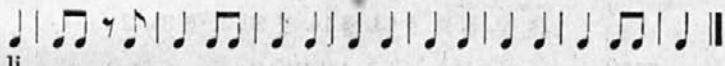
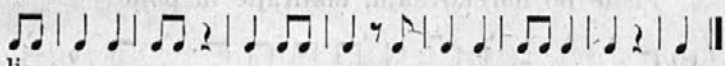
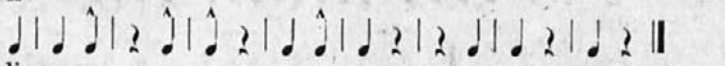
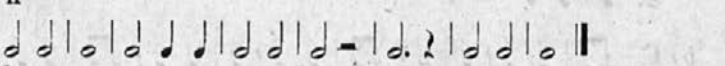
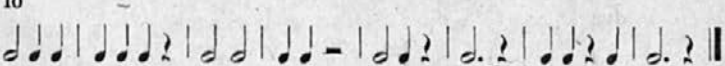
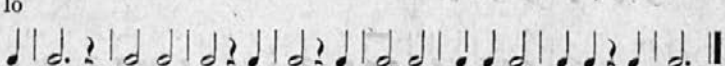
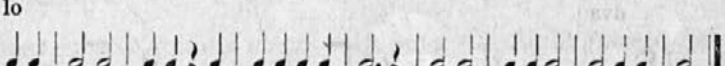
³ Tako pišemo vezane osminke in šestnajstinke.

- b) $\frac{2}{4}$ 
la
- c) $\frac{2}{4}$ 
la
- č) $\frac{2}{4}$ 
le
- d) $\frac{2}{4}$ 
le
- e) $\frac{2}{4}$ 
le
- f) $\frac{2}{4}$ 
le
- g) $\frac{2}{4}$ 
le

5. vaja.

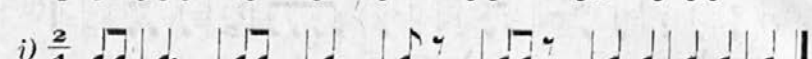
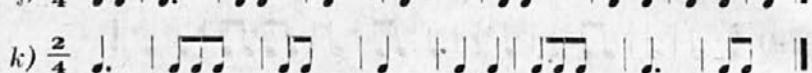
(§ 11. § 12, 1, 2. § 34, 1.)

Pišite, taktirajte in pojte kot pri 4. vaji!

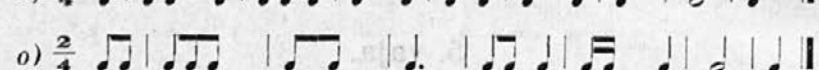
- a) $\frac{2}{4}$ 
li
- b) $\frac{2}{4}$ 
li
- c) $\frac{2}{4}$ 
li
- č) $\frac{2}{4}$ 
li
- d) C 
lo
- e) C 
lo
- f) C 
lo
- g) C 
lo

¹ § 26, 1, opomba.

1. naloga. Dopolnite sledeče takte z notami!

- h) $\frac{2}{4}$ 
 i) $\frac{2}{4}$ 
 j) $\frac{2}{4}$ 
 k) $\frac{2}{4}$ 

2. naloga. Dopolnite sledeče takte z nehaji!

- l) $\frac{2}{4}$ 
 m) $\frac{2}{4}$ 
 n) $\frac{2}{4}$ 
 o) $\frac{2}{4}$ 

3. naloga. Napišite ritmično vajo (sliko) narodne pesmi:
Rasti, rasti, rožmarin!

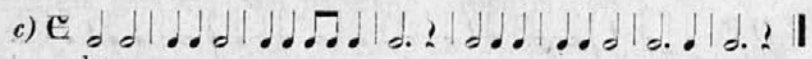
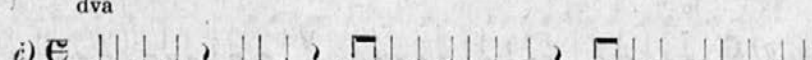
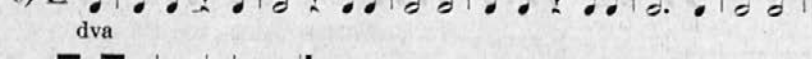
6. vaja.

(§ 12, 3, 4. § 13. § 14. § 30, 1. § 35, 2 c.)

Pišite po narekovanju, taktirajte in pojte!

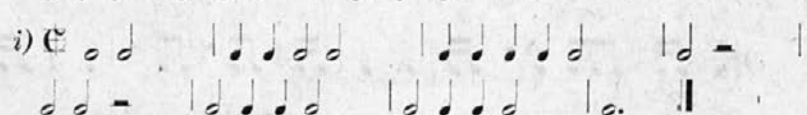
- a) E 
 dva

 b) E 
 dva

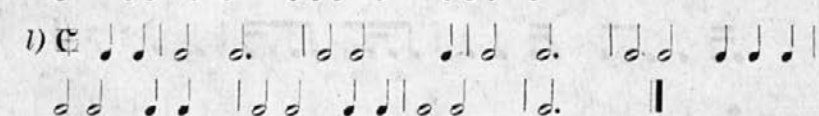
 c) E 
 dva

 d) E 
 dva


- d) 
dve
- e) 
dve

1. naloga. Dopolnite sledeče takte z notami!

- f) 
- g) 
- h) 
- i) 

2. naloga. Dopolnite sledeče takte z nehaji!

- j) 
- k) 
- l) 
- m) 

3. naloga. Napišite mere poljubnih narodnih pesmi, zloženih v **C** taktu (Regiment po cesti gre. Pridi Gorenje! itd.)!

¹ Le v starejših cerkvenih skladbah. Navadno pišemo samo **C**.

g) $\frac{6}{4}$
pra

h) $\frac{6}{4}$
pra

i) $\frac{6}{4}$ 

O p o m b a. Taktirajte vaje *a* do *f* na oba načina! (§ 30, 2, 3.)

1. naloga. Dopolnite sledeče takte z notami!

d) $\frac{6}{8}$ 

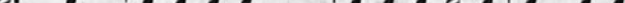
[illegible]

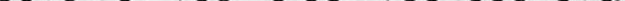
1) $\frac{6}{8}$ 

m) $\frac{6}{8}$ 

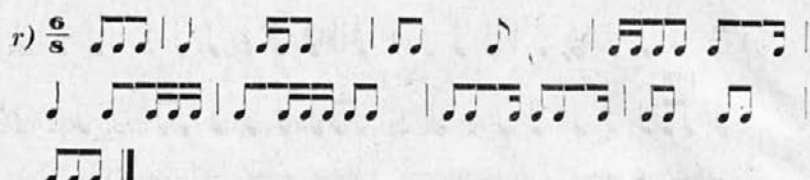
2. naloga. Dopolnite sledeče takte z nehaji!

[illegible]

0) $\frac{6}{4}$ 

p) $\frac{6}{8}$ 

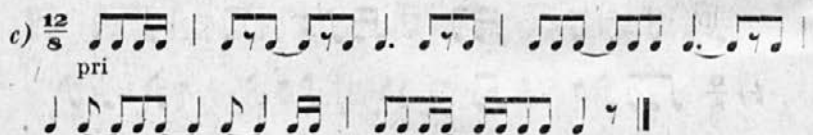
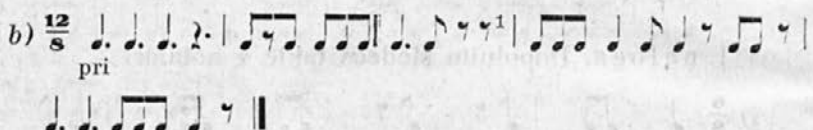
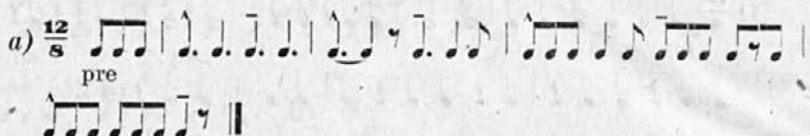
¹ Ne — za zadnji dve $\frac{1}{2}$ v $\frac{3}{4}$ taktu!



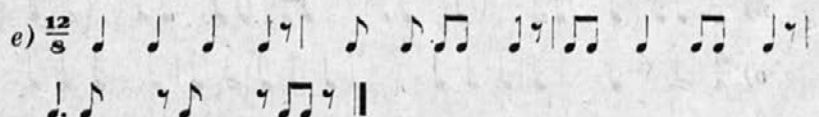
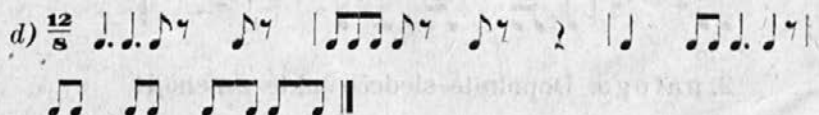
8. vaja.

(§ 12, 5. § 30, 4. § 35, 2 d.)

Pišite, taktirajte, pojte!



Naloga. Dopolnite sledeče takte (d, e) z notami in (f, g) z nehaji!



¹ Ne $\frac{1}{2}$ namesto zadnjih dveh $\frac{1}{2}$!

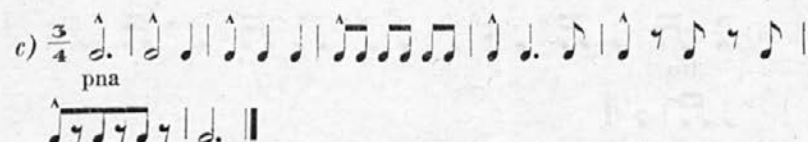
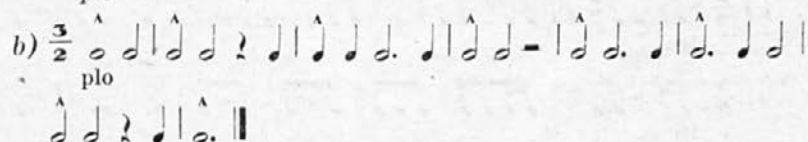
² Zelo redko.

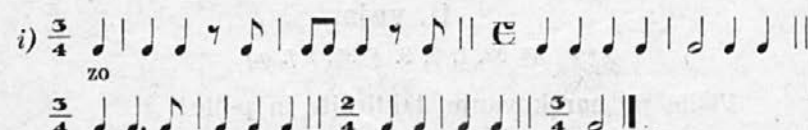
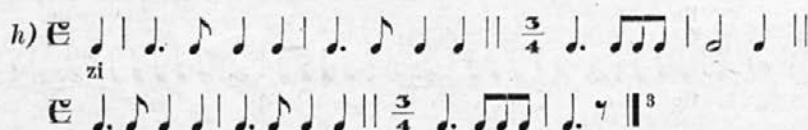
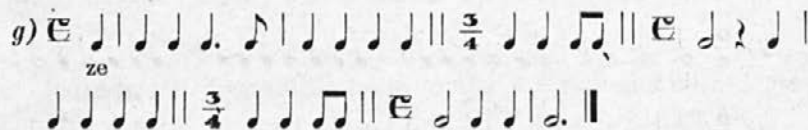
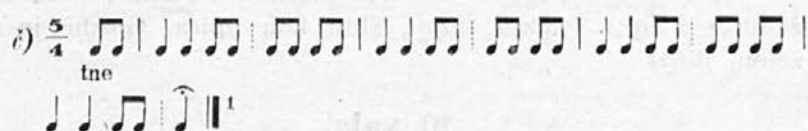


9. vaja.

(§ 31, 1. § 35, 2 b.)

Pišite po narekovanju, taktirajte in pojte!



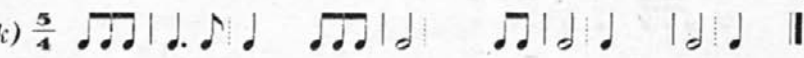


¹ Mera narodne pesmi: Jaz pa pojdem na Gorenjsko.

² Mera narodne pesmi: Oj dobro jutro, deklica!

³ Mera narodne pesmi: Ciganski otrok.

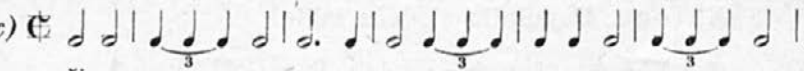
Naloga. Dopolnite sledeče takte 1. z notami, 2. z nehaji!

- j) $\frac{5}{4}$ 
- k) $\frac{5}{4}$ 
- l) $\frac{7}{4}$ 
- m) $\frac{7}{4}$ 

12. vaja.

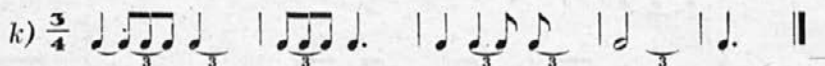
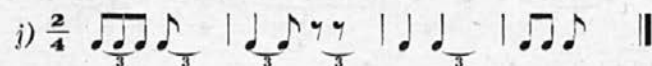
(§ 33, 1.)

Pišite, udarjajte s svinčnikom, taktirajte in pojte!

- a) $\frac{2}{4}$ 
ža
- b) $\frac{2}{4}$ 
že
- c) $\frac{2}{4}$ 
ži
- č) $\frac{3}{4}$ 
žo
- d) $\frac{3}{4}$ 
žu



Naloga. Dopolnite sledeče takte!



¹ Napačno bi bilo  namesto 

13. vaja.

(§ 33, 2, 3.)

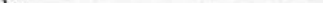
Udarjajte s svinčnikom!

- a)
- b)
- c)

14. vaja.

(§ 34, 2. § 35, 3. § 36, 1, 2.)

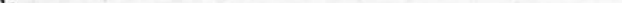
- a)
- b)
- c)
- č)
- d)
- e)

f) $\frac{3}{4}$ 
gle

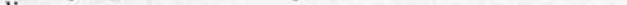
g)
gli

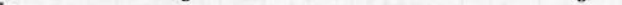
b) $\frac{3}{4}$

glo

i) $\frac{3}{8}$ 
kla

j) $\frac{6}{8}$
kle

k) $\frac{3}{4}$ 
kli

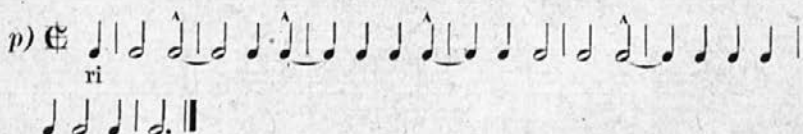
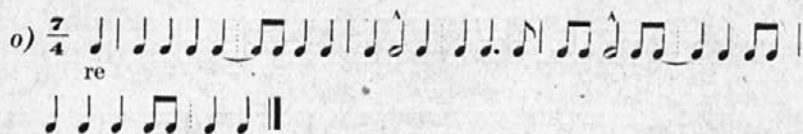
1) E 
klo

m) $\frac{3}{4}$

n) $\frac{5}{4}$

ra

1) Če končamo s poudarjeno dobo, imenujemo konec krepek ali moški, na nepoudarjeni dobi pa je konec šibek ali ženski.



15. vaja.

(§ 39. § 40, 1. § 41. § 44. § 45, 1, 2.)

Naslednje vaje najprej čitajte, določite takt in pojte ritmično po potrebi!

Pojte brez klavirja! Čisto petje se ob harmoniju ali klavirju kvari, posebno večglasno. Na klavirju (harmoniju) si poiščite le začetni ton!

Pojte z veseljem, glasno, jasno!

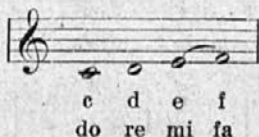
Takt naj bo točen in odločen! Ne delajte s prikrajšanjem not nehajev!

Pojte pa lestvico c, d, e, f . . . , potem do, re, mi, fa . . . in besedilo, kjer je podloženo!

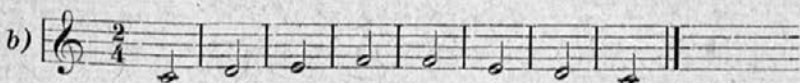
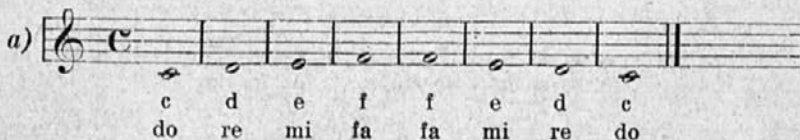
Pazite na vzdržno dihanje!

Pojte vaje toliko časa, da jih vsi učenci razumejo in znajo.

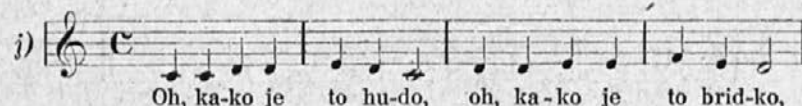
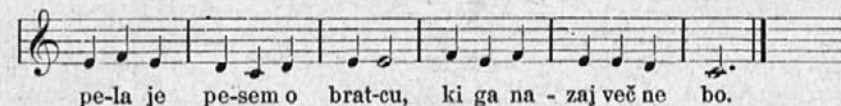
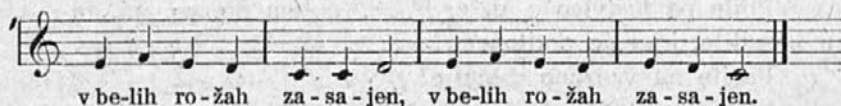
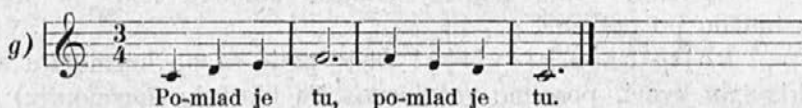
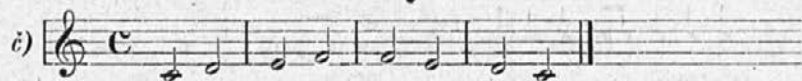
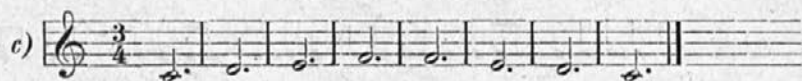
Vsako uro kratka vaja v dihanju (1. vaja)!

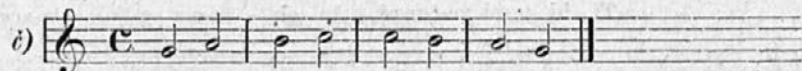
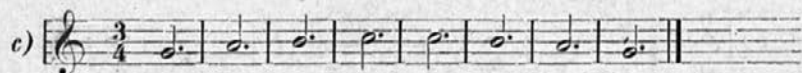


Opomba. Vse te vaje morete peti na c, d ali e.



Kot zgoraj.





Vsa - ko le - to pri - de ve - sna in po - si - pa



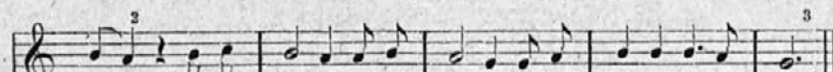
cvet - je, vsa - ko le - to nam pri - ne - se smeh in



vrisk in pet - je.



Soln - ce to - ne za go - ri - ce, zadnjič ža - rek za go -



re vi - je se kot bi ne mo - glo lo - či - ti se od zem - lje.



Pa vr - ni - le so se ptičke la - sta - vič - ke zo - pet k nam.

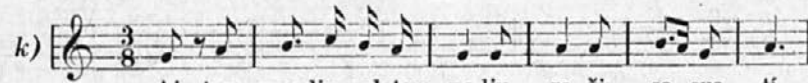


Pa za - pe - li spet so drozdi v mladem gozdi pesmi - ce.

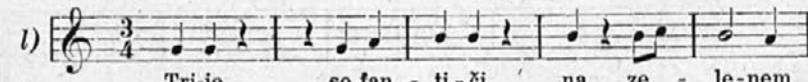
¹ § 35, 3.

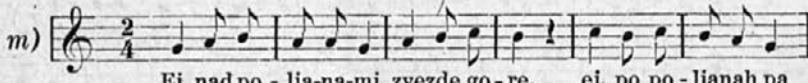
² § 22 in § 85, 6.

³ § 34, 1.

k) 
 Aj, tam v po-lju, v zlatem po-lju ro-ži - ca cve - tí,
 soln - če - ce dobrotno gre-je, gre-je než-ne ji br - sti.

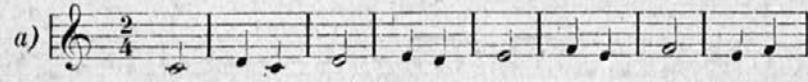
Kosci.

l) 
 Tri-je so fan - ti - či na ze - le-nem
 gri - či pe - va - li glas - no, pe - va - li glas - no.
 Dneva so ča - ka-li, da bi - po-ma - ha-li
 tra-vo, cvet-je, tra-vo, cvet-je ž njo, tra-vo, cvet-je ž njo.

m) 
 Ej, nad po - lja-na-mi zvezde go-re, ej, po po - ljanah pa
 kre-si ža - re! Ej, po po - lja-nah pa kre-si ža - re!

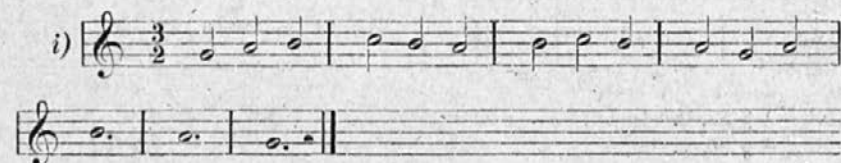
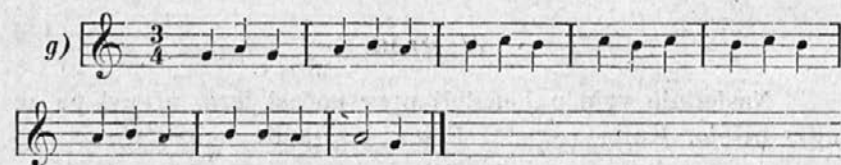
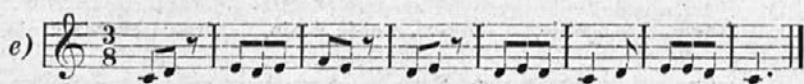
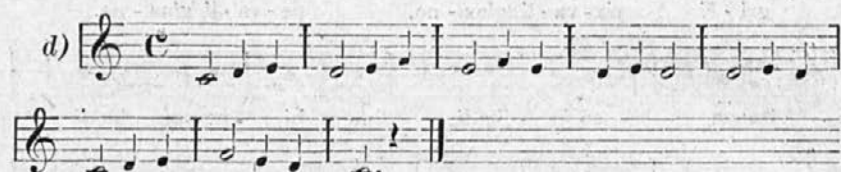
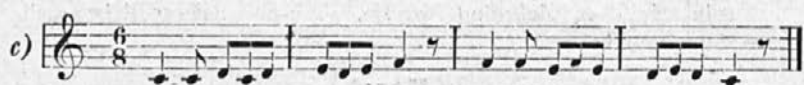
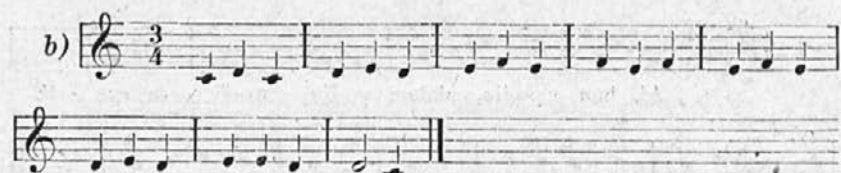
17. vaja.

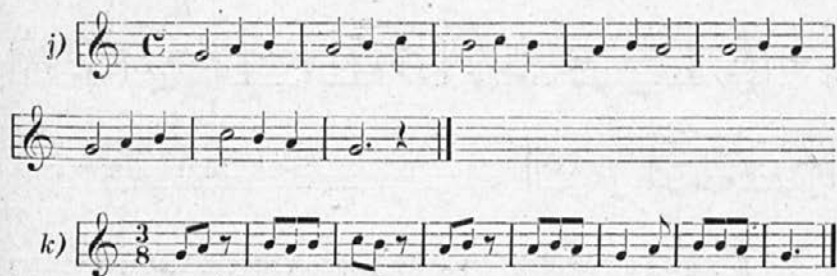
Naslednje vaje naj učitelj prav počasi igra, učenci pa za njim pišejo. Knjige zaprte! Potem popravite in pojte!

a) 
 c
 do

¹ § 82, 2.

² § 36, 2.

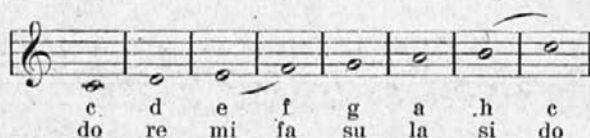


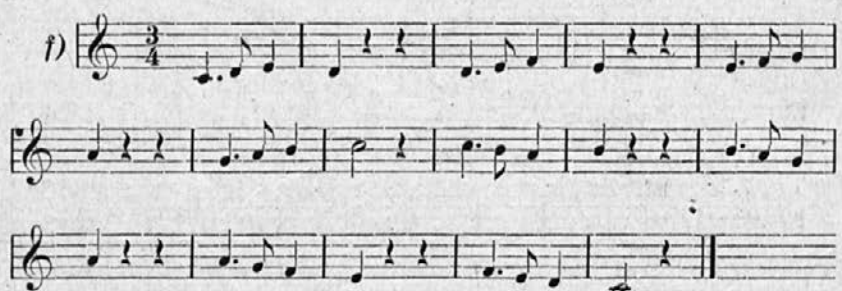
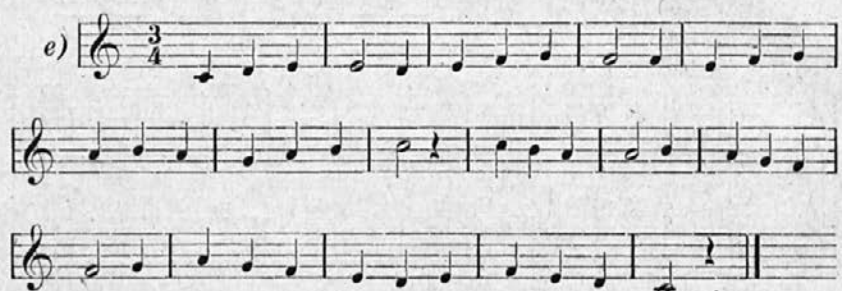
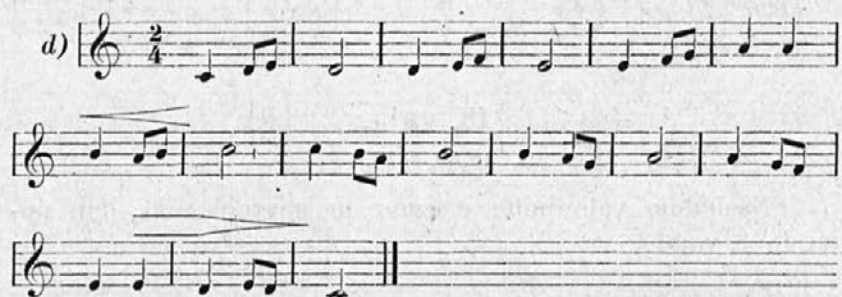


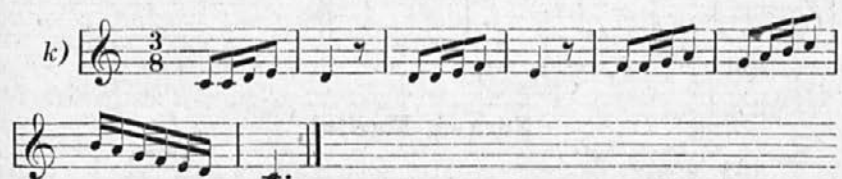
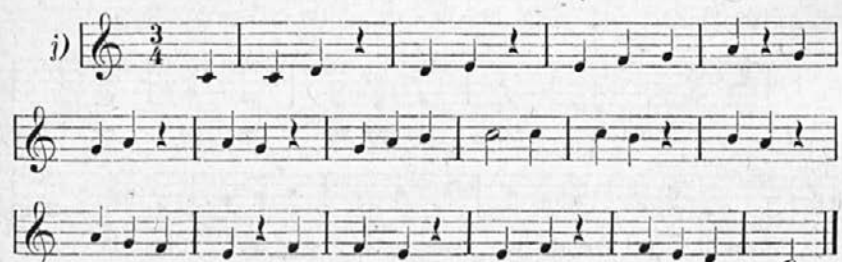
18. vaja.

(§ 80, 1—6.)

Naslednjo vajo pojte navzgor in navzdol vsak dan na mesto 1. vaje!







19. vaja.

Vaje št. 18 porabite tudi za narekovanje!

a) 
 Kdor sam se-be po-vi-šu-je, prazno glavo o-zna-nju-je.

b) 
 Ze - le-na je do - bra-vi-ca in 'zre-la že je

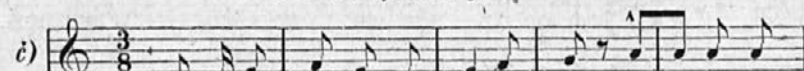

 tra-vi-ca, oj do ko-le-na tra-vi-ca!

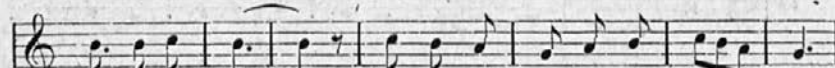
c) 
 Soln-ce za - šlo je že za go - re,


 Stvarnik pri - žgal je zve-zde svet - le, Stvarnik pri-


 žgal je zve-zde svet - le.

Zdrava, Marijal

c) 
 Zvonček po do-lu od - me - va, zve - zda pri-


 ži - ga se že, pe-sem ve - čer-no pre - pe - va


 ra-dost-no mo-je sr - ce, pe-sem ve - čer-no pre-


 pe - va ra-dost-no mo-je sr - ce: Zdra-


 va, zdra - va, zdra - - va, Ma - ri - ja!

d) 

Be-la, be-la go-lo - bi-ca, go-lo - bi-ca

do stu-denč-ka pri-le - te-la, pri-le - te-la, bi-stre

vo-di-ce se na - pi - la in v vi¹ - ša-ve po-le-

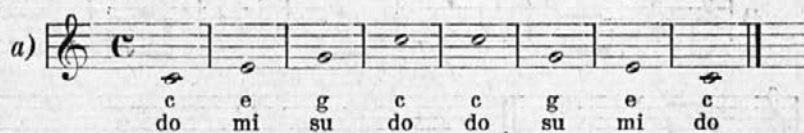
te-la, po-le - te-la.

20. vaja:

(§ 46, 1.)

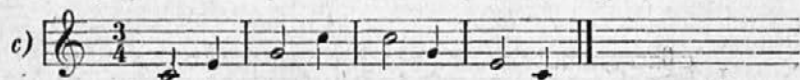


1. 3. 5. 8.

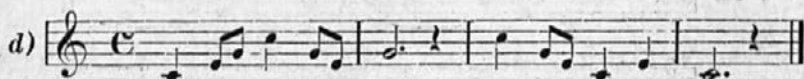
a) 

do mi su do do su mi do

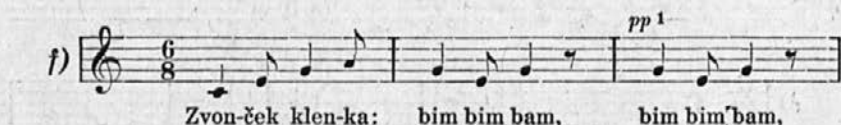
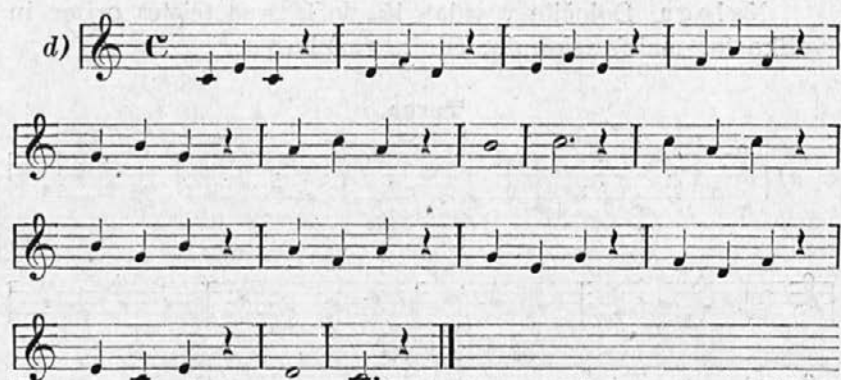
b) 

c) 

č) 

d) 

e) 



Ponavljaajo samo višji glasovi pp



¹ § 80, 2.

² § 37, 2.

c)

Nižji

Vsi

c)

Nižji

Vsi

d)

e)

f)

Drugič tiho (p), samo nižji

g) *Višji*

Nižji

h) *Višji*

Nižji

Vsi

i) *Višji*

Vsi *Nižji* *Višji*

Vsi

23. vaja.

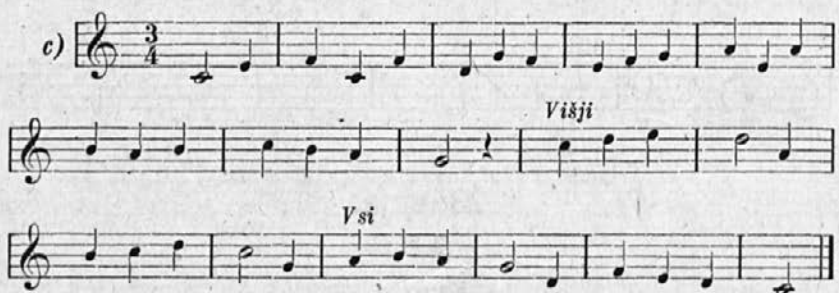
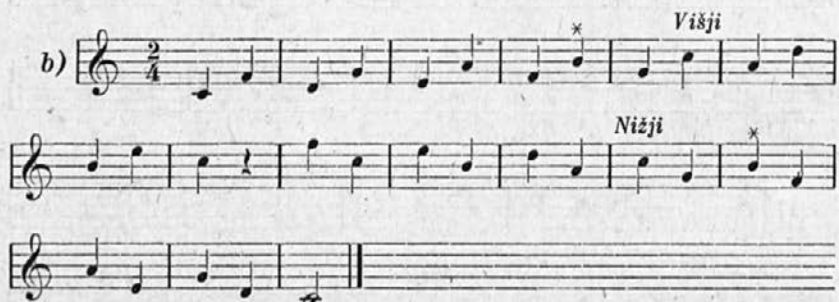
(§ 51.)

Kvarte.

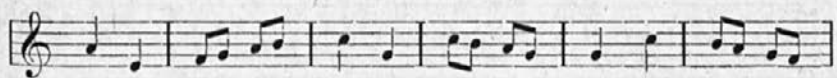
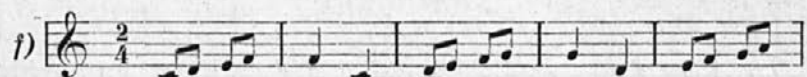
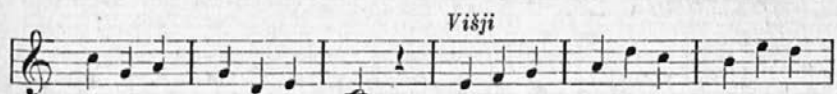
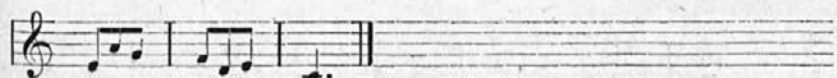
a) *c*
do

¹

¹ Znana kvarta iz 22. vaje (kvartsektakord).



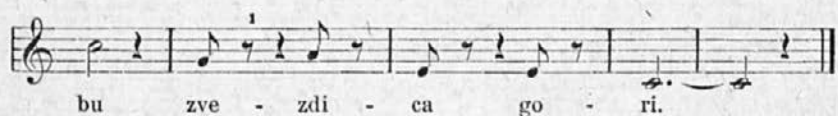
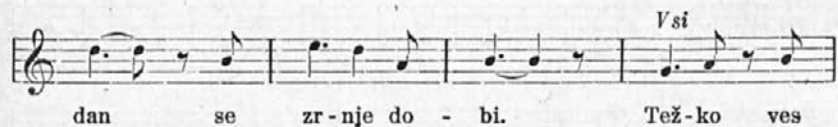
¹ Ta kvarta — na peti stopnji — je klic ognjegasev.



h) 

i) 

Opomba. Treba ni, da bi začeli vselej pesem s toniko, temveč začnemo lahko s poljubno stopnjo lestvice; navadno začenjamo pač s katerokoli stopnjo glavnega trozvoka. Zato je potrebno, da pojemo pred vsako novo pesmijo (vajo) lestvico in trozvok. § 46.

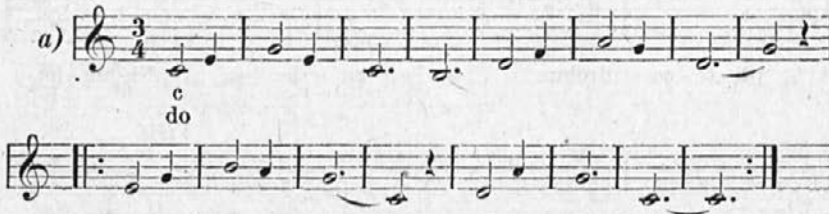


24. vaja.

(§ 52.)

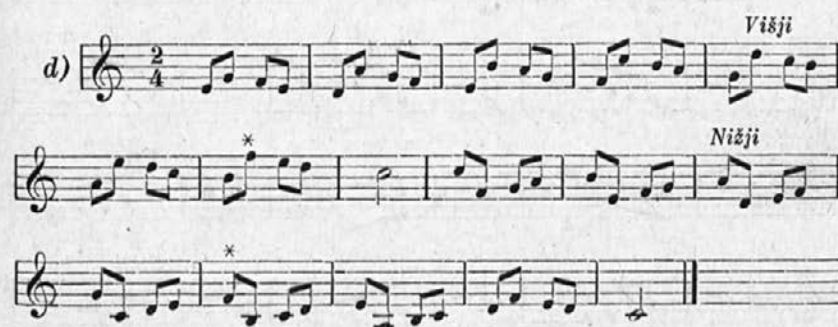
Kvinte.

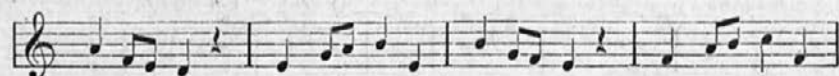
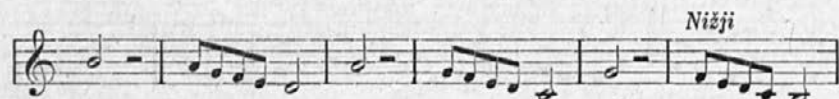
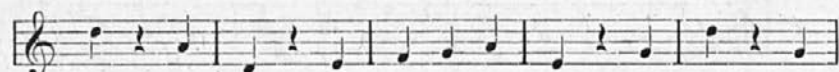
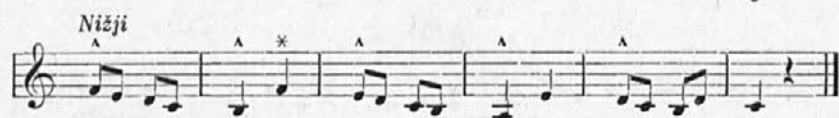
Opomba. Peto stopnjo lestvice poznamo iz glavnega trozvoka.

a) 

b) 

c) 





Višji

Nižji

i) Ze - le - na je do - bra - vi - ca in zre - la je že

Višji *Vsi*

tra - vi - ca, in zre - la je že tra - vi - ca, oj do ko - le - na

tra - vi - ca!

i) *Nižji* *Višji*

Zvon - ček po do - lu od - me - va, zve - zda pri -

Nižji

ži - ga se že, pe - sem ve - čer - no pre - pe - va

Višji *Nižji*

v pr - sih ve - se - lo sr - ce: Zdra - va, Ma - ri - ja!

Višji



Zdra - va, Ma - ri - ja! Zdra - va, Ma - ri - ja! Zdra - va, zdra-

Nižji



va, zdra - va, Ma - ri - ja! Zdra - va, Ma - ri - ja!

25. vaja.

(§ 53.)

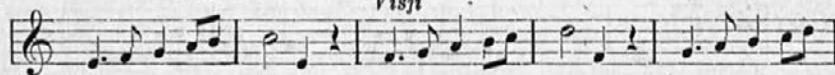
Sekste.

Opomba. Šesto stopnjo v premi lestvici zapojemo najlaže s pomočjo kvartsektakorda c—f—a.

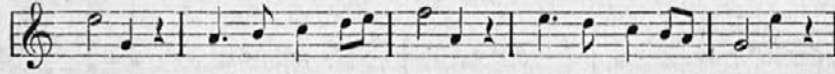
a)



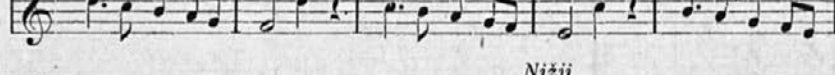
Višji



Vsi



Nižji




b)



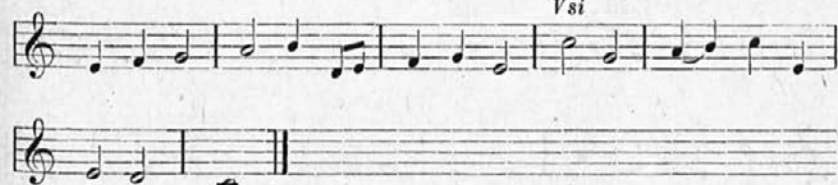
Višji



Nižji

¹ Prvi — veže obe noti v nepretrgano skupino petih mahov, drugi pa obe noti e in d na zlog „ri“.

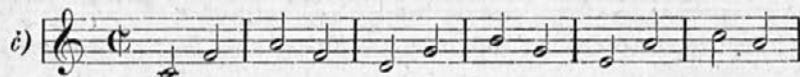
Vsi



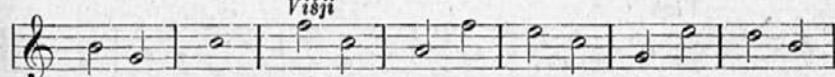
Višji



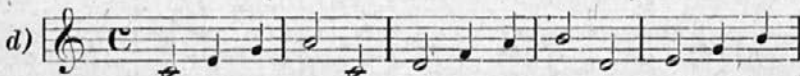
Nižji



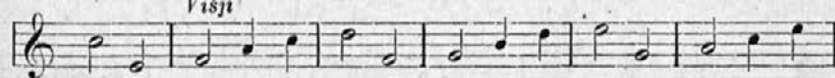
Višji



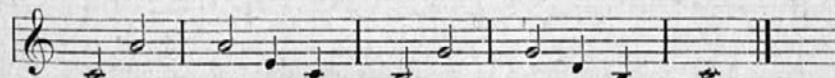
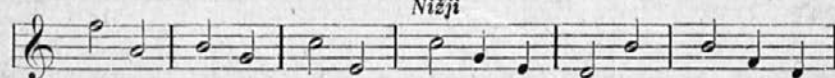
Nižji



Višji



Nižji



e) *Višji* *Nižji*

Vsi

f) *Višji* *Nižji* *Višji* *Nižji*

Oj, po - sve-ti, zla - to solnce, zo - pet enkrat sem čez

*Zadržano*¹ *Vsi* *Nižji*

holmce, sem čez holmce. Težko vse te pri-ča - ku-je, saj brez te-be vse ža-

Višji *Vsi*

lu-je. Težko vse te pri-ča - ku-je, saj brez te-be vse ža - lu-je.

26. vaja.

(§ 54—56.)

Septime in oktave.

a) *Višji*

Nižji

Vsi

¹ § 38, 3.

b) *Višji*

Vsi

c) *Višji*

Vsi

Nižji

Naloga. Določite na vsaki stopnji preme lestvice vse razlike in jih označite (mali, veliki, čisti)!

27. vaja.

(§ 40, 2—5. § 42. § 43. § 10.)

Basovske note.

Pišite po narekovanju, čitajte in pojte!¹

a) *Bas*

Tenor *Bas*

Tenor

¹ To poglavje je namenjeno basom in tenorjem.

d)

Bas *Tenor* *Bas*

Tenor *Vsi*

Bas *Tenor*

Bas *Tenor*

Vsi

3

e)

Bas *Tenor*

Vsi

Bas *Tenor* *Bas* *Tenor*

Vsi

f)

Bas

Tenor *Vsi* *Bas*

g) *Bas* ¹

Tenor *Bas*

Tenor

Bas

h) *Tenor* *Bas*

Tenor

Bas

i) *Vsi* *Tenor*

Bas

² *Tenor*

Vsi

¹ To so tudi prave sinkope (§ 36, 3).

² § 36, 2.

Naloga. Čitajte še poljubne vaje od št. 18 dalje v basovskem ključu! Prepišite nekatere vaje iz višolinskega ključa v basovskega!

Dvoglasne vaje za tenor in bas so v št. 60, 62 in 63.

28. vaja.

(§ 57. § 58, 1. § 60, 1.)

Višaj melodijo dviga in sili navzgor, zato morajo biti zvišani lihi toni bliže zgornjemu kot spodnjemu prememu tonu. Na klavirju imamo za vmesne zvišane in znižane tone iste tipke, zato ti toni niso natančni, temveč izenačeni. Lihe tone pojte vedno brez klavirja (harmonija)! Pravilno jih laže pojemo tako, da si pojemo kot pomoček (tiho) naslednjo premo stopnjo in se spustimo od tu na lihi zvišani ton:



Naloga. Basi naj si prepišejo vsa mesta, ki jih pojo nižji in vsi glasovi, v basovske note!



¹ Pomožni ton.

² Lihe tone imenujemo z zlogom njihovega premega tona, n. pr.

c cis c-des
do do, do re.

b)

Nižji ¹

Višji

Nižji

c)

Nižji

Višji

Nižji

d)

Vsi

Višji

Nižji

Vsi

(#)²

¹ Pomožni ton.

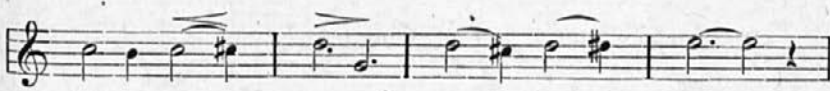
² § 60, 1.

Nižji

d) 

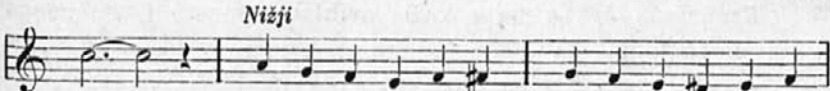
Višji

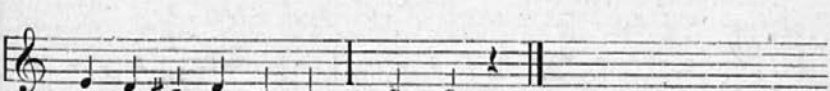






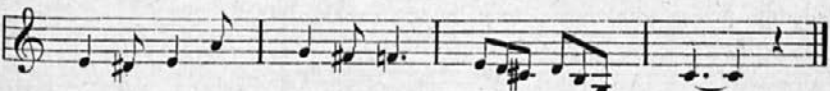
Nižji



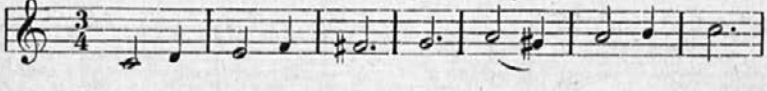


Nižji

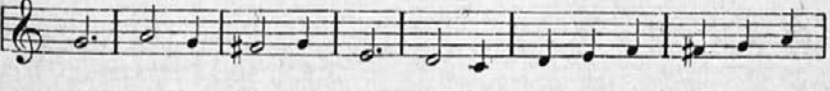
e) 



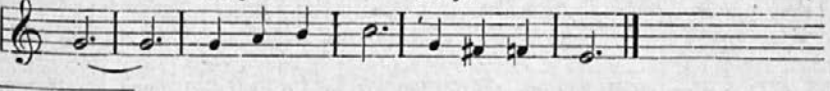
Nižji *Višji*

f) 

Nižji



Višji *Nižji*

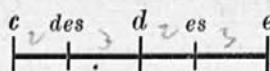


¹ Vstajanje glasu je največkrat naraščajoče. Pojte torej lahko naraščaje (§ 80, 5)!

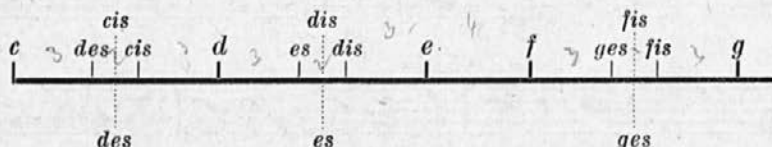
29. vaja.

(§ 59, 1.)

Nižaj vodi melodijo navzdol in sili navzdol k spodnji stopnji. Vsled tega leži bliže spodnji nego zgornji premi stopnji.

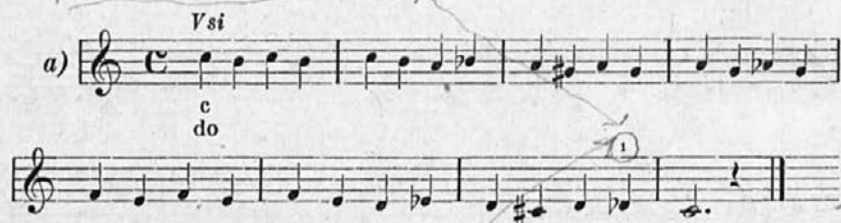


Razmerje z višaji je približno tako:



Pretrgana črtica nam kaže približno mesto izenačenega klavirskega tona.

/ Naloga kot pri 28. vaji. /

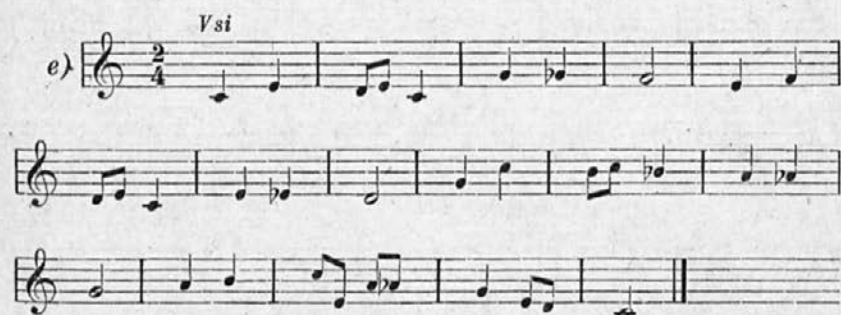
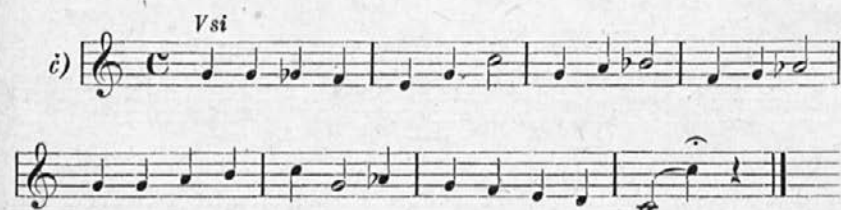


Opomba. Pri znižanih tonih si najprej predstavljajte naslednje spodnje preme (diatonične) tone in od tu malo dvignite glas:



¹ Kadar sledi lihemu tonu višji premi, označimo lihega z višajem (cis-d), če pa stoji za njim nižji, ga pa pravilno pišemo z nižajem (des-c)./

² Pomožni ton.



¹ Pomožni ton.

30. vaja.

(§ 62. § 61. § 58, 2. § 59, 2. § 60, 2.)

a)

do

b)

¹ Istozvočni ton.



Naloga. Vajo *c* pišite po narekovanju! Imenujte v vaji *b* in *c* vsaki noti istozvočne stopnje (*c* = his = deses itd.)!

31. vaja.

(§ 18, 1, 2. § 19. § 20, 1—3.)

Dvoglasne vaje.

Pomnite: 1. Tenorji pojo s soprani oktavo nižje, basi pa z alti oktavo nižje.

2. Učenci, ki imajo slabo razvit posluh, naj pojo, če mogoče, višji glas, ker je njegova melodija izrazitejša in prikladnejša za vežbanje posluha.

3. Slabše pevce porazdelite med boljše!

4. Vsako vajo naj poje najprej eden, potem drugi glas in nazadnje vsi skupaj. Dobra priprava za dvoglasno petje so bile razdeljene vaje od 18. dalje.

5. Pazite na popolno samostojnost posameznih glasov! Za preizkus naj pojo učenci večkrat posamič!

6. Učenci naj si še vedno sami dobro taktirajo!

7. Važna mesta enega glasu ne smejo biti pretirana!

8. Kadar pišemo note za dva glasa na istem črtovju, pišemo notam višjega glasu vratove navzgor, nižjega pa navzdol.

A. Sporedni postop.

z dol.

Kadar stopata oba glasova obenem enakomerno navzgor ali navzdol, pravimo temu postopu sporedni:



Ljudsko petje se giblje pri nas večinoma v sporednem postopu prvega in drugega glasu.

B. Nasprotni postop.

Glasova se gibljeta istočasno enakomerno v nasprotnih smereh:

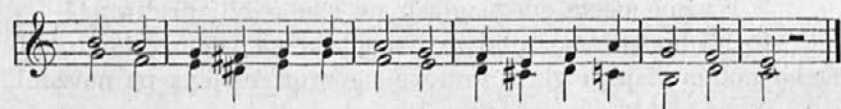
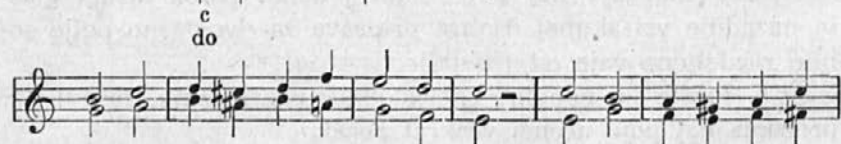


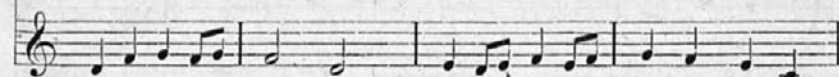
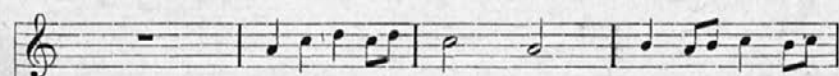
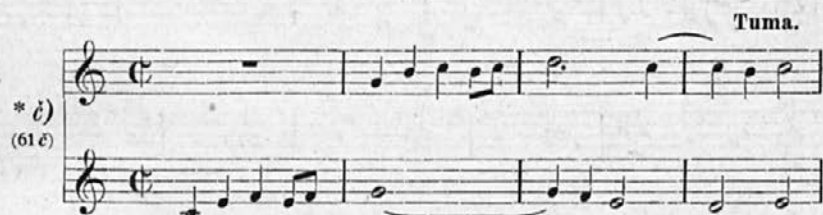
C. Stranski postop.

En glas leži na eni stopnji, drugi pa se giblje navzgor ali navzdol popolnoma prosto:



Opomba. Z * zaznamovane vaje naj pojo tenorji in basi v basovskem ključu; pisane so za moške glasove v zraven označeni vaji.





¹ § 26, 1, opomba.

Musical score for a piece, measures 1-10. The score is written in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The melody is primarily in the upper voice, with some accompaniment in the lower voice. Measures 1-10 show a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. The piece concludes with a double bar line at measure 10.

* e)
(61 e)

Tuma.

Musical score for a piece, measures 11-14. The score is written in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The time signature is 3/4. The melody is primarily in the upper voice, with some accompaniment in the lower voice. Measures 11-14 show a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. The piece concludes with a double bar line at measure 14.

Musical score for a piece, measures 15-18. The score is written in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The time signature is 3/4. The melody is primarily in the upper voice, with some accompaniment in the lower voice. Measures 15-18 show a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. The piece concludes with a double bar line at measure 18.

The musical score consists of several systems of staves. The first system has two staves. The second system has two staves. The third system has two staves. The fourth system has two staves, with the first staff starting with a dynamic marking of ** f)* and *(61 f)*. The fifth system has two staves. The sixth system has two staves. The seventh system has two staves. The eighth system has two staves. The music is written in treble clef and includes various note values, rests, and dynamic markings.

/Pesem, v kateri posnema drugi glas noto za noto melo-
dijo prvega glasu, imenujemo kánon:

g)

Zdrava, Ma - ri - ja, zdrava, Ma - ri - ja, zdrava, Ma - ri - ja, zdrava, Ma - ri - ja!

Tak kánon pišemo skrajšano tudi tako:

Zdra-va, Ma - ri - ja, zdra-va, Ma - ri - ja, zdra-va, Ma - ri - ja!

Drugi glas začne peti, ko pride prvi do ♫. Dospevši do konca, začno glasovi lahko od začetka in ponavljajo kánon brez konca in kraja. Tak kánon zovemo brezkončen kánon.

Tak kánon je zložen lahko iz dveh, treh ali štirih delov; zato ga tudi imenujemo: dvo-, tro-, četverodelni kánon.

Trodelni kánon:¹

h)

Zdra - va, Ma - ri - ja, zdra - va, Ma - ri - ja, zdra - va, Ma - ri - ja!

Foerster.

¹ Razdelite nižje glasove v dve in višje v dve skupini!



Četverodelni kánon:



Kánon, ki ima za konec poseben sklep, imenujemo skle-
njen kánon:



Drugi, tretji ali četrti glas ne ponavlja melodije vedno na isti stopnji, temveč mu jo postavimo v ponavljanje (ali posnemanje) lahko na drugo, tretjo, četrto ... stopnjo.

Kratek kánon na šesti stopnji za zgled:

Rink.



Opomba. V nekaterih kánonih posnema drugi glas prvega v skrajšani oziroma podaljšani obliki ali v nasprotni smeri ali pa v oktavi (za osem tonov nižje ali višje). Take kánone imenujemo proste.

Mogočno

Haller.

* m)
(61 g)



le - - - - -

le - - - - - lu - ja,

lu - ja, a - le - lu - ja!

a - le - lu - ja, a - le - lu - ja!

**n)*
(61 h)

Zivo
f

Ku - ku, ku - ku,

pp

ku - ku, ku - ku,

v go-zdu sem tu! ku - ku, ku - ku,

Ku - ku, ku - ku,

v go-zdu sem tu! Zdaj pa le poj - te,

ku - ku, Ku - ku!

mir-ni ne stoj - te, ku - ku, ku - ku, vi - gred je
ku - ku, ku - ku,

tu! ku - ku, ku - ku, vi - gred je tu! Ku - ku!
Ku - ku, ku - ku, ku - ku,

* o)
(61 t) Oj zla - ti čas, oj zla - ti čas, oj zla - ti

čas! Mi - nu - ta iz - gub - lje - na ne vr - ne

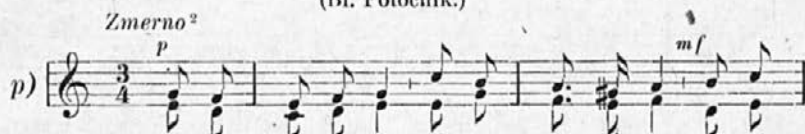
se no - be - na; kar ča - sa za - mu - diš,



Naloga. Določite v poljubnih odstavkih vaj *a—f* in *k—o* mesta sporednega, nasprotnega in stranskega postopa!

Ljubezen do domovine.

(Bl. Potočnik.)



¹ § 37, 3.

² § 38.

Zadržano

la - la - la, tra - la - la - la - la - la - la - la - la, tra - la - la - la - la - la - la - la - la!

Pobratimija.

(S. Jenko.)

P. H. Sattner (1880).

(Pevac 1921.)

Zelo počasi

r) Naj ču - je zem-lja in ne - bo, kar dan's po-bra-ti-

mi po-jo; naj se od ust do ust raz - le - ga, kar

Zadržano *Kot v začetku*

vsak med na-mi dan's pri - se - ga: da sr - ce zve-sto, da sr - ce

zve-sto ka - kor zdaj o - sta - lo bo - de, o - sta - lo

Počasi

bo - de ve - ko - maj, da sr - ce zve - sto o - sta - lo

bo - de zve-sto ve - ko - maj, zve-sto ve - ko - maj.

32. vaja.

(§ 63, 1—4.)

Zvečane prime — male sekunde:

a)

veliki (diat.) premi

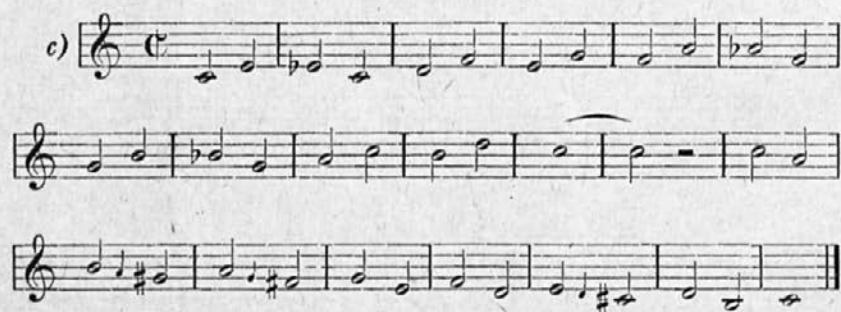
mali (brom.) lihi

polton

¹ § 61, 1.

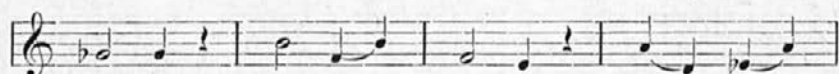
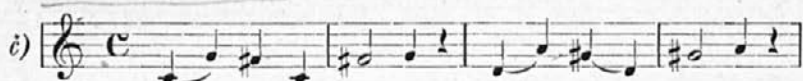


Zvečane sekunde¹ — male terce:

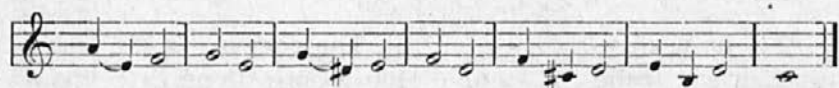
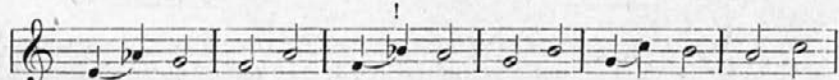


¹ Predstavljati si moramo najprej veliko terco in se od tu spustiti za pol tona nazaj, ker nas zvečana sekunda itak vodi na veliko terco

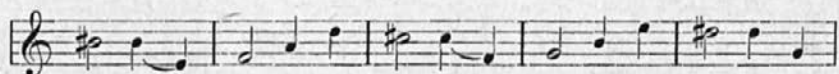
Zvečane kvarte:



Zmanjšane kvarte:



Zvečane kvinte:





Zmanjšane kvinte:



Zvečane in zmanjšane sekste in septime so prav redke. Pomagamo si z malimi, velikimi in čistimi premimi razliki, ki so ž njimi istozvočni (zmanjšana seksta = čisti kvinti, zvečana seksta = mali septimi itd.).

33. vaja.

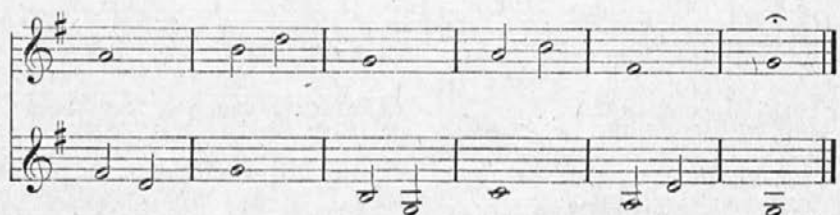
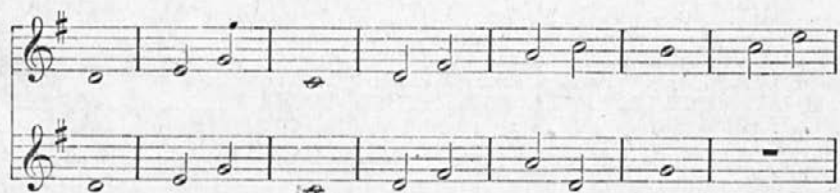
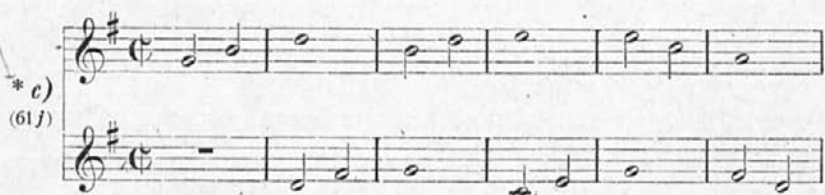
(G-dur. § 64. § 65, 1—5. § 10, 1, 2.)

Pojte pazljivo: do, re, mi . . . , kar pomeni v vsaki lestvici prvo, drugo, tretjo . . . stopnjo! Pazite na poltone (h-c, fis-g)! Nižji glasovi naj pojo oktavo nižje!





c) Trozvoki. Kateri so najvažnejši? Kakšni so? Katere stopnje so v njih obsežene?



Vsi *Višji*

c) 

Nižji *Vsi*

d) 

Višji *Vsi*

Lahno

* e) 

(61 k)

Ko se zi - ma po - slo - vi, dih po - mlad - ni

*Pr - va nam cvet - li - ca*²

pp

se zbu - di, pr - va nam cvet - li - ca

¹ § 36, 2.

² Pika velja samo za višji glas.



Lovska.

Živo
mf

Fran Gerbič.





34. vaja.

(F-dur. § 68, 1. § 65, 5.)

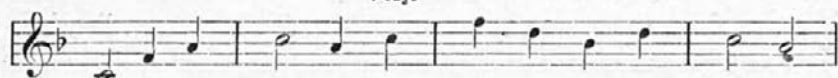


Trozvoki kot pri 33 c!

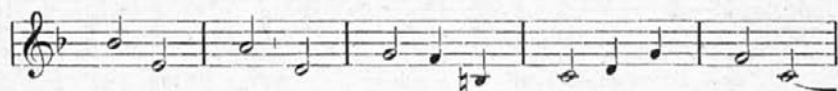
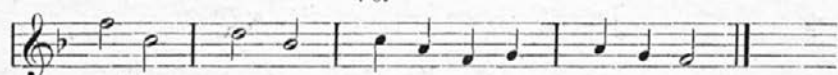


¹ Enako pojte < > vsak takt naslednjih durovih in molovih lestvic (vaje a in b)!

Višji



Vsi



Soln - ce pri - jaz - no je šlo za go - ro,



nam bo po - sla - lo te - mo na zem - ljo, nam bo po -



sla - lo te - mo na zem - ljo.

Rožmarin.

Počasi *Narodna.*

** e)* *(61 m)* *p* *mf*

Ra - sti, ra - sti, rož - ma - rin, ti de -

vi - ški drag spo - min! Rož - ma - rin i - ma svoj duh,

I. II.

p *pp* *Zadržano*

naj bo ze - len al' pa suh. suh, al' pa suh.

Naloga. Napišite po posluhu sami pesem „Rožmarin“ in primerjajte, ste li dobro zadeli!

Sraka.

(Taras Vasiljev.)

Korakoma *Kvirin Pertl.*

f *1* *2* *3*

1. Sra - ka, sra - ka, gr - da spa - ka, gr - da spa - ka,

2. In ta pti - ca je ta - ti - ca, je ta - ti - ca,

3. Kar se sve - ti, vse i - me - ti, vse i - me - ti,

4. Sra - ka, sra - ka, gr - da spa - ka, gr - da spa - ka,

Hitro

p

1. de - re se, da te je strah, de - re se, da te je strah,

2. kra - de vam, da je straš - no, kra - de vam, da je straš - no

3. ta po - žreš - ni - ca že - li, ta po - žreš - ni - ca že - li:

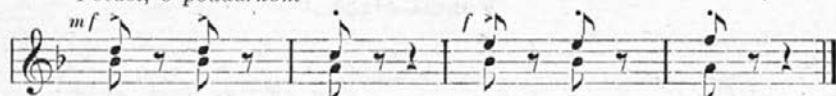
4. gr - ši pa je člo - vek tak, ki je ta - kih kriv na - pak,

¹ § 85, 4.

² § 85, 3.

³ § 37, 6.

Počasi, s poudarkom



- | | | | | | |
|---------|-----|--------|------|-----|--------|
| 1. če | si | plah, | če | si | plah. |
| 2. in | gr | - do, | in | gr | - do. |
| 3. če | nič | ni, | če | nič | ni. |
| 4. kriv | na | - pak, | kriv | na | - pak. |

Đak - junak.

(Lj. Varjačić.)

Iv. pl. Zaje.

(Vrtec 1876.)

Zmerno



Ja sam đak, baš ju - nak, nit se bo - jim



tu - či/s ko-jim, ja sam đak, baš ju - nak,



konj dr-ve-ni, mač li-me-ni, ko - nja ja - šem, ma-čem ma-šem,



konj dr-ve-ni, mač li-me-ni, ko - nja ja - šem, ma-čem ma-šem,



gla - ve sje - čem, ha - ha - ha, ha - ha - ha,



gla - ve sje - čem, ha - ha - ha - ha - ha!

Veseli otrok.

Kvirin Pertl.



- | | | | |
|----|---------------------------------|---|----------------------------|
| 1. | } Tra - ra - ra, tra - ra - ra! | { | Kdo me ne - ki rad i - ma? |
| 2. | | | Kdo me tu - di rad i - ma? |
| 3. | | | Kdo me tu - di rad i - ma? |
| 4. | | | Ker me vsakdo rad i - ma, |



- | | | | |
|----|---------------------------------|---|----------------------------------|
| 1. | } Tra - ra - ra, tra - ra - ra! | { | Bog, ki do - bro me po - zna. |
| 2. | | | O - če moj in ma - mi - ca. |
| 3. | | | Bra - tec moj in se - stri - ca. |
| 4. | | | sem ve - se - le - ga sr - ca. |

Cigan.

(Al. Merhar.)

Dr. Fr. Kimovec.



- | | | |
|----|----|--|
| i) | 1. | Ci - gan je zmak - nil kla - ri - net in |
| | 2. | Da - ja - li so mu vi - nar - je, a |
| | 3. | In voz mu je voz - nik pro - dal, a |



- | | |
|----|--|
| 1. | ho - dil pi - skat kri - žem svet, in ho - dil pi - skat |
| 2. | kra - del je gol - di - nar - je, a kra - del je gol - |
| 3. | ko - nja mu je sam u - kral, a ko - nja mu je |





1. kri - žem svet. } Oj ta ci - ga - na - sti ci - gan!
 2. di - nar - je. }
 3. sam u - kral. }



Ptici.

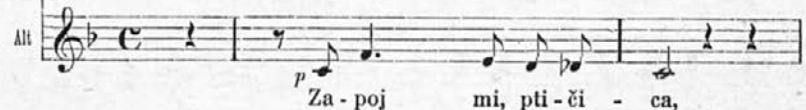
(S. Jenko.)

V. Vodopivec.
(Pevec 1921.)

Počasi



j) Za - poj mi, pti - či - ca, glas - no, za -



Za - poj mi, pti - či - ca,

v sr-ce



poj mi pe-sem ža - lost - no, ki bo mi v sr-ce se-ga-



za - poj

se - ga - la,



la, ob - čut-kom se pri - le - ga - la. Po



trav - ni - kih spre - ha - jam se, pre-

mf Po trav - ni - kih spre - ha - jam se,

le - pe tr-gam ro - ži - ce; oj ro - ži - ce di-

mf pre - le - pe ro - ži - ce; oj ro - ži - ce di-

Zadržano

še le-po, a za-me du - ha ni-ma - jo.

še le - po,

35. vaja.

(D-dur. § 66, 1, 2.)

Naloga. Določite po § 65, 1—3, novo zvišano stopnjo!
Citajte in pojte lestvico na D!

a)

d
do



Trozvoki kot zgoraj 33 c



Višji



Vsi

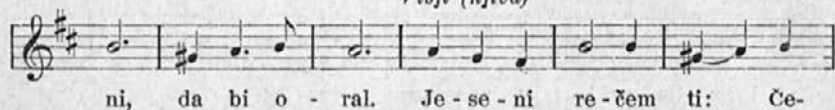
Kmet in njiva.

Nižji (kmet)

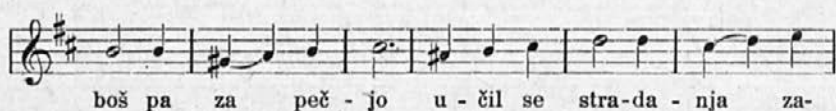
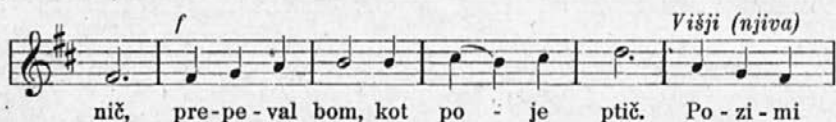
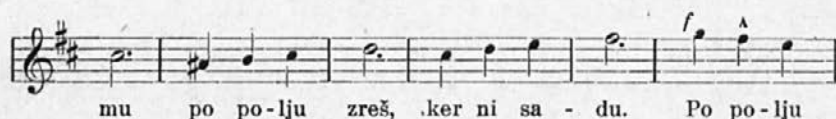


Po-mlad je tu. Saj bi se - jal, pa vred-no

Višji (njiva)



ni, da bi o - ral. Je - se - ni re - čem ti: Če-



Priroda je spala.

Ponarodela.



Kanon.

(Uč. tov. 1874.)



V gozdu.

(J. Leban.)

Iv. pl. Zajc.

(Vrtec 1876.)

Lahno, živo



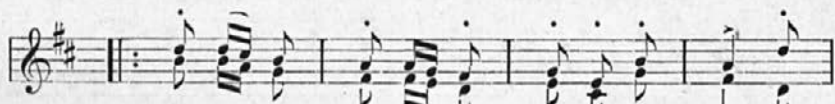
1. Tja v gozdek, tja v gozdek sr - ce si že - li; po-
2. Pre - le-po tam v gozdu mí ptič'-ce po - jo in



1. svet-ne - ga vri - šča tam v go-zde - ku ni! Po-
2. z ve-je na ve - jo skak - lja - jo pro - sto. Če



1. to - ček po - hlev-no po gozd - ku šu - mi in
2. vro - če je, vle-žem se v sen-co dre - ves ter



1. pi - sa - ne cvet-ke z vo - di-co po - ji, in
2. hva-lim pe - va - je O - če - ta z ne - bes, ter



1. pi - sa - ne cvet-ke z vo - di-co po - ji, in I. II.
2. hva-lim pe - va - je O - če - ta z ne - bes, ter bes.

Himna veselih otrok.

St. Premrl.

(Angelček 1912.)

Zmerno
mf



To - va - ri-ši, ra - duj-mo se: po-mlad življenja nam cve-



te! Saj kdor v mla-do - sti ni ve-sel, kdaj ne - ki

Živahno

f

lah - ko bo za - pel: la - la - la - la - la - la, la - la - la

mf *p* I. II.

la, la - la, la - la - la - la! la!

Veselja dom.

(Slomšek.)

Slomšek.

Ponarodela. M. B.

Gibčno

f

i) 1. Pre - lju - bo ve - se - lje, oj kje si do-
2. Po - vej, kje pre - bi - vaš, moj ljub - ček sr-

f

p *pp*

1. ma, oj kje si do - ma, oj kje si do - ma? } Po
2. ca, moj ljub - ček sr - ca, moj ljub - ček sr - ca! }

p *pp*

Naraščajoče pohiti!

Zadržano

f

hri - bih, do - li - nah za ta - bo hi - tim, te

f

¹ Prehod v D-dur.

Kot v začetku

vi - de - ti ho - čem, ob - je - ti že - lim, ob-

Počasneje

je - ti že - lim, ob - je - ti že - lim.

36. vaja.

(B[Hes]-dur, § 68, 2.)

Naloga kot pri 35. vaji. Čitajte in pojte lestvico na B (Hes)!

a)

b (hes)
do

b)

Višji *Vsi*

* c) (61 p)

Višji *Nižji*

* č) (61 r)

Vsi

Slepec.

Mirno, oložno *Napev Klinarjev.*

d) *p*

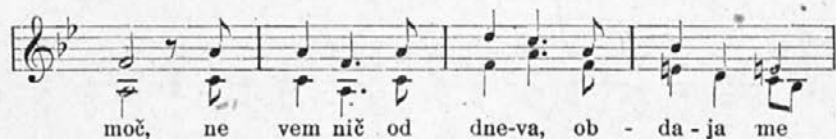
Le en - krat bi vi - del, kak' soln - ce gor

gre, bi vi - del, kje lu - na, kje zve - zde bli-

Močnejše

šče! Al' te - ma po - sku - ša nad ma - no si

1 ♯ pišemo, ker sopran prvi ♯ (v altu) lahko prezre.



Studenček.¹

(A. Praprotnik.)

Dr. B. Ipavec.

(Vrtec 1877.)

Lahno



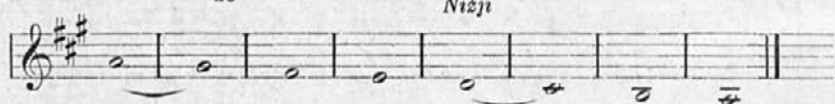
¹ Pesem je tiskana v Vrtec za dva glasa in klavir.



37. vaja.

(A-dur. § 66, 3.)

Naloga kot pri 35. vaji. Čitajte in pojte lestvico na A!





M $\text{♩} = 52^1$

Zvončki zvonijo.

* f)
(61 v)

pp Bim bom, bim bom, bim bom, bim bom,

bim bam bom, bim bam bom, bim bam bom,

bim bom, bim bom, bim bom,

bim bam bom. Ta - ko so zvončki, zvončki zvo - ni - li, zvo -

bim bom, bim bom, bim bom,

ni - li na glas, da da - leč, da - leč gla -

bim bom, bim bom, bim bom,

si - lo, gla - si - lo se v na - šo je vas: bim bam bom bim bom,

bim bom, bim bom, bim bom,

bim bam bom bim bom, bim bam bom, bim bam bom,
bim bom, bim bom, bim bom,
bim bom, bim bom,
bom, bom, bom, bom.

Svarjenje.

Ponarodela.

g)

Sto - ji, sto - ji tam li - pi - ca, pod li - po
hlad - na sen - či - ca, pa v sen-ci mi - za kam-na-
ta, na šti - ri o - gle 're - za - na.

38. vaja.

(Es-dur. § 68, 3.)

Naloga kot pri 35. vaji.

a)

es
do



Trozvoki:

* c) (62 a)

Višji *Nižji*

Four staves of musical notation in G major (one sharp) and 3/4 time. The first staff has a melody with notes G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, labeled *Višji* and *Nižji*. The second staff has a melody with notes E4, D4, C4, B3, A3, G3, F#3, E3, labeled *Višji* and *Nižji*. The third staff has a melody with notes G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, labeled *Vsi*. The fourth staff has a melody with notes E4, D4, C4, B3, A3, G3, F#3, E3, labeled *Vsi*.

* č) (62 b)

Višji *Nižji* *Višji*

Four staves of musical notation in G major (one sharp) and 3/4 time. The first staff has a melody with notes G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, labeled *Višji*, *Nižji*, and *Višji*. The second staff has a melody with notes E4, D4, C4, B3, A3, G3, F#3, E3, labeled *Nižji*. The third staff has a melody with notes G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, labeled *Višji* and *Nižji*. The fourth staff has a melody with notes E4, D4, C4, B3, A3, G3, F#3, E3, labeled *Vsi*.

Zadržano



Didel didel dajčka.

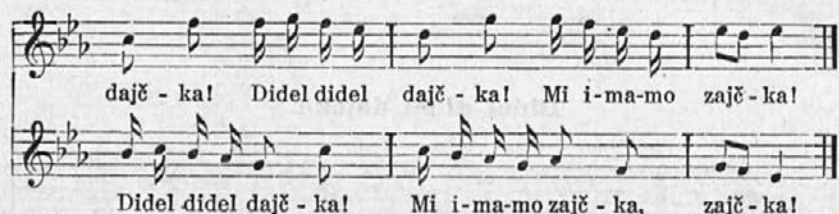
¹ *Živo*

* e)
(62 c)





dajč - ka! Mi i - ma - mo zajč - ka! Di - del di - del
Mi i - ma - mo zajč - ka! Di - del di - del dajč - ka!



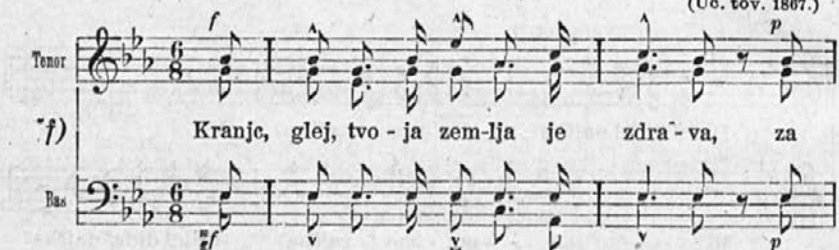
dajč - ka! Didel didel dajč - ka! Mi i - ma - mo zajč - ka!
Didel didel dajč - ka! Mi i - ma - mo zajč - ka, zajč - ka!

Dramilo mojih rojakov.

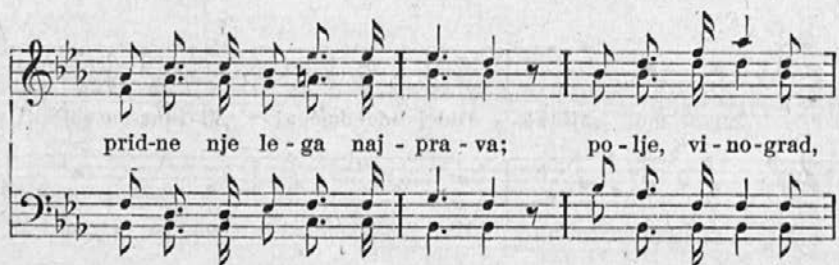
(Val. Vodnik.)

Jan. Škofie.

(Uč. tov. 1867.)



Tenor *f* Kranjc, glej, tvo - ja zem - lja je zdra - va, za
Bass *p*



prid - ne nje le - ga naj - pra - va; po - lje, vi - no - grad,
go - ra, mor - je, ru - da, kup - či - ja



go - ra, mor - je, ru - da, kup - či - ja

Zadržano

te-be re-de, ru-da, kup-či-ja te-be re-de.

Pesmica.

(Besede in napev v narodnem duhu.)

St. Premrl.

(Pevec 1921.)

Nežno *p*

g) 1. Poj-te, poj-te, pti-či-ce, poj - te, poj - te;
2. Ra-sti-te mi, šmarni-ce, ra - sti-te, ra-sti-te;

p

1. ve ste mi pri - ja-telj'-ce, poj - te, poj - tel
2. lju-be mo-je ro-ži-ce, ra - sti-te, ra - sti-te!

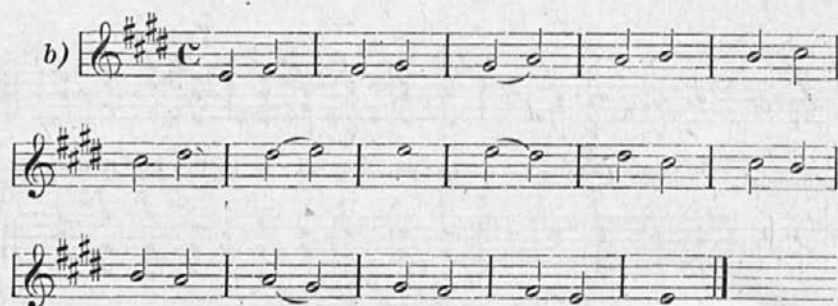
39. vaja.

(E-dur. § 66, 4. § 70, 1—3.)

1. naloga kot pri 35. vaji.

a)

e
do



Trozvoki:



Svetlo solnce se je skrilo.

(Slomšek.)

Preprosto

Narodna.

d) 

Sve - tlo soln - ce se je skri - lo, vse - na
sve - tu po - tih - ni - lo. Vse o - de - va ti - ha
noč, da za - spa - ti nam je moč.

2. naloga. Čitajte in pojte vse vaje št. 38 tudi v E-duru!
Vsak ♯ pomeni ♯, vsak ♭ = ♯ in vsak ♯ = ×.

40. vaja.

(As-dur. § 68, 4.)

1. naloga kot pri 35. vaji.

a) 

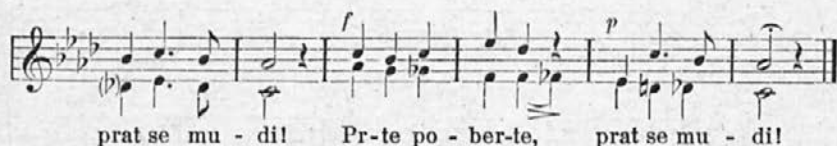
as
do

b) 



Perice.

Ponarodela.



2. n a l o g a. Vse vaje št. 37 čitajte in pojte tudi v As-duru!
Stopnje, ki so tam znižane, tukaj niso zvišane; one pa, ki tam
niso znižane, so tu zvišane.

A-dur 3 $\sharp$: a h cis d e fis gis a
As-dur 4 $\flat$: as hes c des es f g as

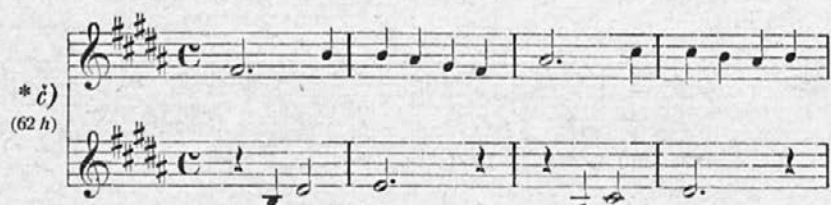
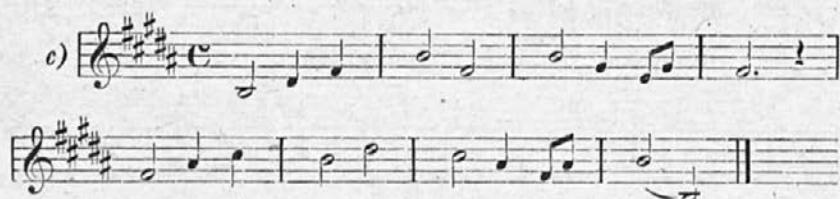
41. vaja.

(H-dur. § 66, 5.)

1. naloga kot pri 35. vaji.



Trozvoki:



*d)
(62 i)

Gozdič je že zelen.

Počasi

Narodna.

e)

Go-zdič je že ze-len, trav-nik že raz-cve-ten,

ptič-ki pod ne-bom ve-se-lo po-jo.

2. naloga. Čitajte in pojte vse vaje št. 36 tudi v H-duru!

42. vaja.

(Des-dur. § 68, 5.)

1. naloga kot pri 35. vaji.

a)

des
do



Trozvoki:



Sijaj, sijaj, solnčece!

Ponarodela.



2. naloga. Čitajte in pojte vse vaje št. 35 tudi v β -duru!

43. vaja.

(Fis-dur. § 66, 6.)

1. naloga kot pri 35. vaji.



Trozvoki:



Opomba. Fis-dur porablamo malokdaj. Prav tako istozvočno lestvico Ges-dur.

2. naloga. Čitajte in pojte vse vaje št. 34 v Fis-duru!

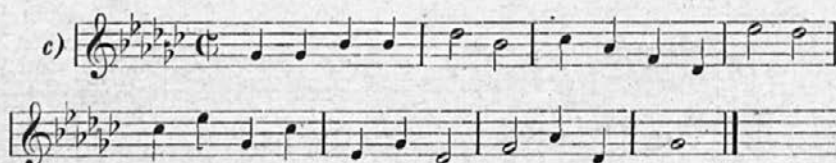
44. vaja.

(Ges-dur. § 68, 6, 7. § 66, 7.)

1. naloga kot pri 35. vaji.



Trozvoki:



Pojte, drobne ptice!

Narodna.



2. naloga. Čitajte in pojte vse vaje št. 33 tudi v Ges-duru !

3. naloga. Ponovite § 45, 46, 57—62, 64—71!

4. naloga. Napišite po vrsti durovim lestvicam tri običajne (najvažnejše) trozvoke!

5. naloga. Določite (na pamet) v vsaki durovi lestvici poltone!

6. naloga. Napišite na vsaki stopnji po dve istozvočni lestvici!

7. naloga. Določite vsaki lestvici najsorodnejše lestvice (§ 65, 5)!

8. naloga. Prepišite katerokoli vajo za pol tona, cel ton, malo ali veliko terco nižje ali više! Prepisujte po stopnjah (do, re, mi...), ne po c, d, e... itd.!

9. naloga. Pišite poljubne znane pesmi sami v note! Pazite na takt in poudarke! Ne pišite lestvic, ki bi vam bile previsoke! Najvišja nota naj stoji tako visoko, da jo morete peti!

45. vaja.

(A-mol. § 72, 1—6. § 73, 1, 2.)

Melodična:

a)

a h c d e fis gis a
la si do re mi fa su la

a g f e d c h a
la su fa mi re do si la

Harmonična:

b)

Trozvoki:¹⁾



¹⁾ Ker ima molov trozvok malo terco, ga imenujemo malega, durovega pa velikega radi velike terce.

Božična.

Staroslovenska.

(Iz Cecilije.)

Eden

Vsi



Oj, de - te je ro - je - no nam, ro-

Eden



je - no nam pri Be - tle - he - mu v hlev - cu

Vsi



tam, pri Be - tle - he - mu v hlev - cu tam.

Grad se bell.

(Medjimurska narodna.)

Dostojanstveno

Vinko Žgane.¹



1. Grad se be - li pre-ko Ba - la - ti - na, grad se
2. Kre gra - da se si - ve ov - ce pa - su, kre gra-
3. Nje mi zvr - a mla - da de - voj - či - ca, nje mi
4. Nje mi zvr - a, ve - se - lo po - pe - va, nje mi

Pripjev



- | | | |
|-------------|------------------------------|-----------------------------------|
| 1. be - li | pre-ko Ba - la - ti - na. | } Su - naj - naj, su - naj - naj, |
| 2. da se | si - ve ov - ce pa - su. | |
| 3. zvr - a | mla - da de - voj - či - ca. | |
| 4. zvr - a, | ve - se - lo po - pe - va. | |

¹ Hrvatske pučke popijevke iz Medjimurja. I. zvezek. Zagreb 1916.

² Prehod v C-dur. (§ 76.)

su-naj-naj, su-naj-naj.

Grad se	be-li	pre-ko	Ba-la	- ti - na.
Kre gra -	da se	si - ve	ov-ce	pa - su.
Nje mi	zvrča	mła-da	de-voj	- či - ca.
Nje mi	zvrča,	ve-se-lo	po -	pe - va.

Opomba. Predolgo petje v molu hitro utrudi, zato menjajte pogosto molove vaje z durovimi, da bo razloček med durom in molom jasnejši.

Pojte ponavljajoč poljubne vaje št. 20—25!

Naloga. Določite vse razlike na vseh stopnjah molove lestvice!

46. vaja.

(E-mol. § 73. 3.)

Ponovite G-durovo in E-durovo lestvico!

Melodična:

a)

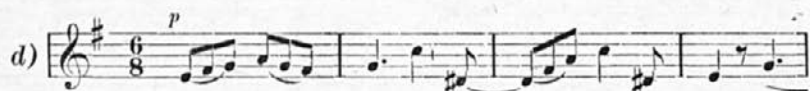
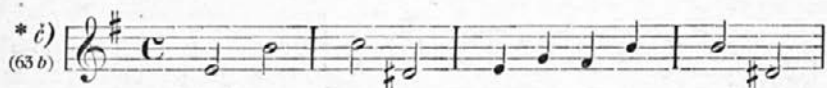
e
la

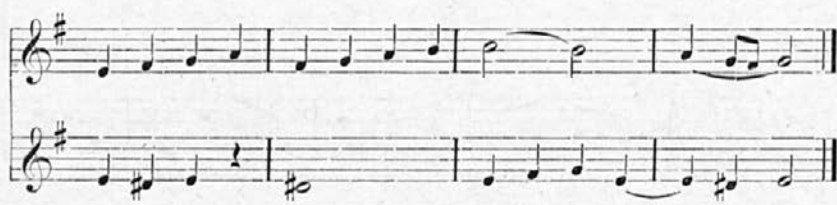
Harmonična:

b)

Trozvoki:

c)





Naloga. Pojte vaje št. 33 a—d in 39 a—č!

Zdravica.¹

(Dr. Fr. Prešeren.)

Čvrsto in veselo

St. Premrl.



¹ Če je pesem sopranom previsoka, pojte jo za pol tona ali celo za cel ton nižje!

² Prehod v G-dur.



1. ko; ki vto-pi vse skr-bi, v po - tr-tih pr-sih
 2. svet! Bra-te vse, kar nas je si - nov slo-ve-če
 3. gnan; ko ro-jak prost bo vsak, ne vrag, le so-sed



- ki vto-pi vse skr-bi,
 Bra-te vse, kar nas je
 ko ro-jak prost bo vsak,



1. up bu - di; ki vto-pi vse skr-bi, v po -
 2. ma - te - re; bra-te vse, kar nas je si -
 3. bo me - jak; ko ro-jak prost bo vsak, ne



- ki vto-pi vse skr-bi,
 bra-te vse, kar nas je
 ko ro-jak prost bo vsak,



1. tr - tih pr - sih up, v po - tr - tih pr - sih up bu - di.
 2. nov slo-ve - če ma - te - re, slo - ve - če ma - te - re.
 3. vrag, le so-sed bo me - jak, le so-sed bo me - jak.

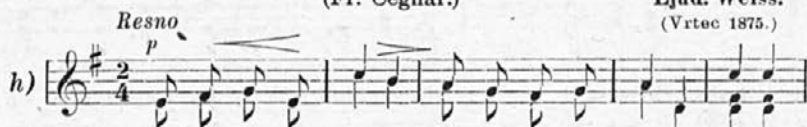


Sirota.

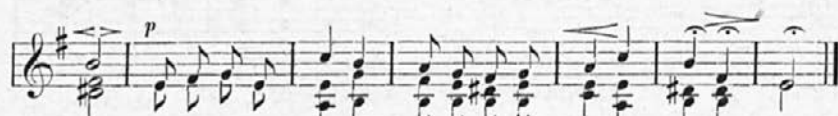
(Fr. Cegnar.)

Ljud. Weiss.

(Vrtec 1875.)



1. Zu-naj ve-ter bri-je, plan in go-ro kri-je čer-na
2. Zla-ta ma-ma mo-ja, glej, si-ro-ta tvo-ja tu sto-
3. Ma-ti mu u - mr-la, oč-ka v grob za - pr-la be-la



1. noč. Jadno de-te kli-če iz grobov mr - li-če na po - moč!
2. ji, nima kaj o - ble-či, nima kam se vle-či, glad pre - ti.
3. smrt. Samo je o - sta-lo, tužno pri-be - ža-lo v bož-ji vrt.

47. vaja.

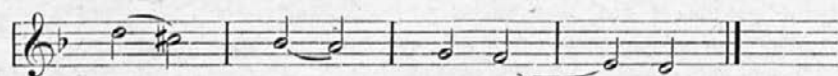
(D-mol. § 74, 1.)

Ponovite F-durovo lestvico!

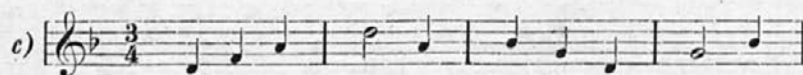
Melodična:

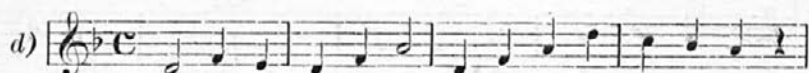
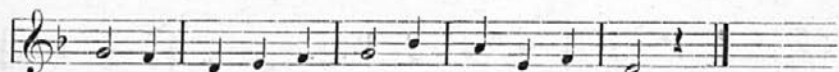
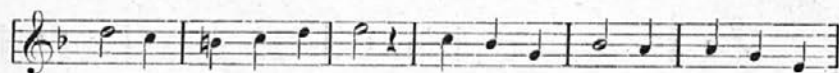
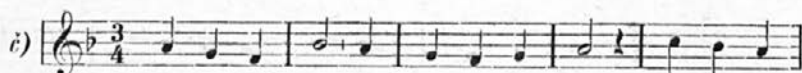


Harmonična:

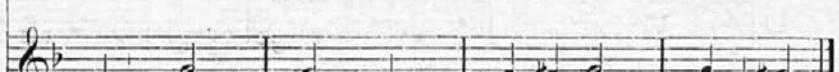


Trozvoki:





* e)
(63 c)



¹ Pesem, ki se začne v molu in se tudi giblje večinoma v molu, se prav lahko konča v istoimenski ali sporedni durovi lestvici (§ 73, 1, 2).



48. vaja.

(H-mol. § 73, 4.)

Ponovite D-durovo in H-durovo lestvico!

Melodična:

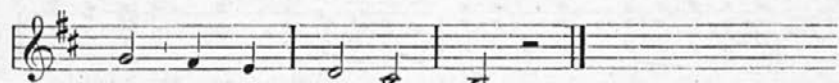
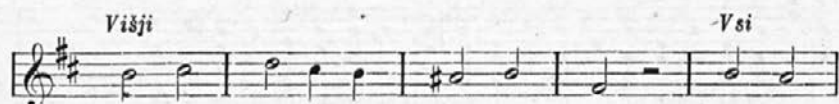
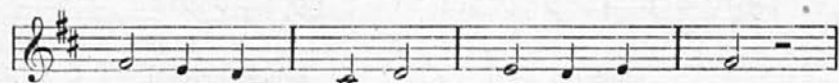
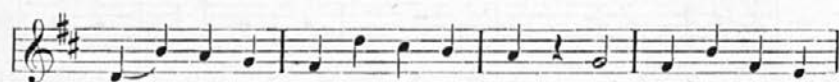


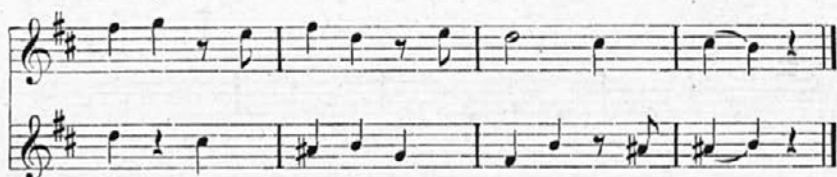
Harmonična:



Trozvoki:







Otroci bezajo murčka.

(§ 81, 3—5. § 82, 3, 4. § 83, 1—13. § 84, 1—7. § 85.)

Dr. Fr. Kimovec.



ten-ka bil-ka te do-se-za; ko-li-ko še ča-sa bo, da
te do - se - za;

soln-ce pre-le-ti ne-bo? Murč-ka, murč-ka v te-mi strah,

vra-na po-je krah, krah, krah! Mur-ček v luk-nji-ci če-pi,

mf murč-ku do-bro se go-di, se go-di, do-bro go-di,
mf

Precej zadržano

Kol v začetku mur mur,

murč - ku se go - di. Za - pu - sti luk-nji - co, po-

Za - pu - sti luk-nji - co, po-

Zadržano čur čur, *Kol v začetku*

ka-ži suknji-co, po - ka - ži suknji - co, čur čur, murmur!

ka - ži suknji-co,

Naloga. Ponovite nekatere vaje v D-duru in H-duru (35. in 41. vaja)! Pojte menjajoč mali in veliki trozvok!

49. vaja.

(G-mol. § 74, 2.)

Ponovite B-durovo in G-durovo lestvico!

Melodična:

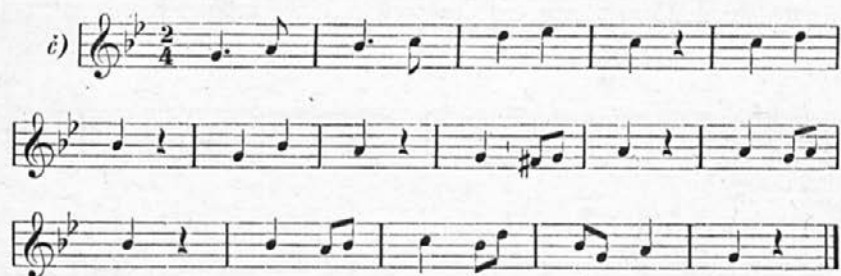
a)

g
la

Harmonična:

b)

Trozvoki:



Naloga. Pojte vaje v G-duru in B-duru (33. in 36. vaja)!

50. vaja.

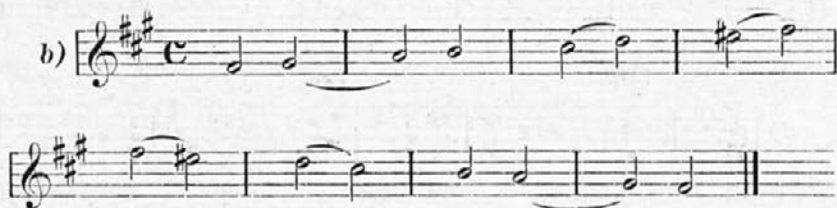
(Fis-mol. § 73, 5.)

Ponovite Fis-durovo in A-durovo lestvico!

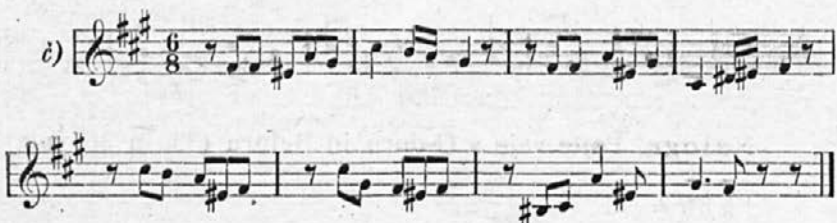
Melodična:



Harmonična:



Trozvoki:



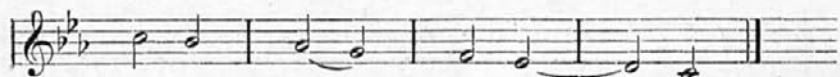


51. vaja.

(C-mol. § 74, 3.)

Ponovite Es-durovo lestvico!

Melodična:



Harmonična:



Trozvoki:





Opomba. Pojte tudi poljubne vaje C-dura (št. 18—31) in Es-dura (št. 38), t. j. istoimensko in sporedno lestvico!

52. vaja.

(Cis-mol. § 73, 6.)

Ponovite E-durovo lestvico!

Melodična:



Harmonična:



Trozvoki:



c)

d)

Višji

Vsi

* e)
(63 l)

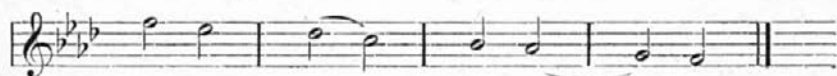
Naloga. Pojte 51. vajo tudi v Cis-molu!

53. vaja.

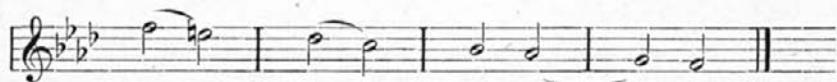
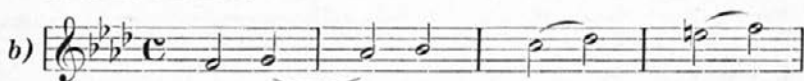
(F-mol. § 74, 4.)

Ponovite As-durovo lestvico!

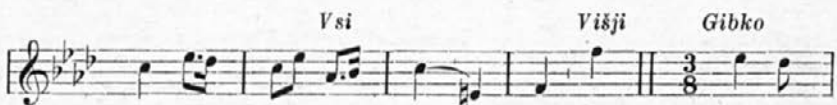
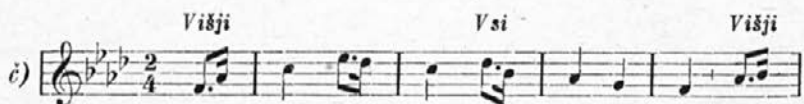
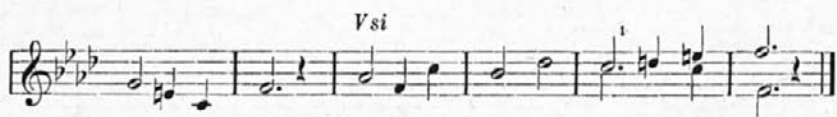
Melodična:



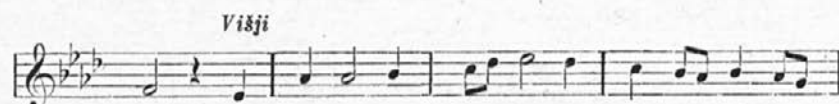
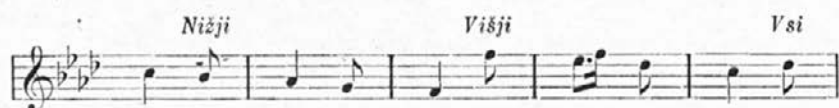
Harmonična:



Trozvoki:



¹ Pika velja samo za nižji glas.



** f)*
(63 k)

Naloga. Pojte 50. vajo tudi v F-molu!

54. vaja.

(Gis-mol. § 73, 7. § 60, 2.)

Ponovite H-durovo lestvico!

Melodična:

a)

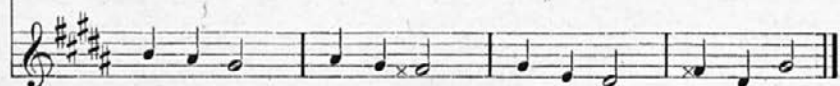
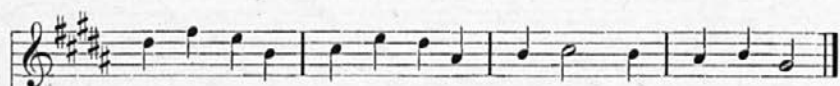
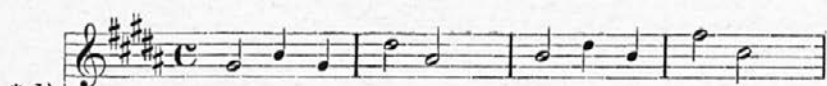
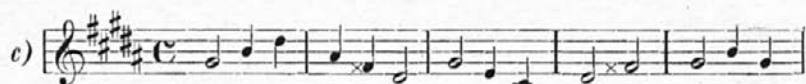
gis
la

1

Harmonična:

b)

Trozvoki:



Naloga. Čitajte in pojte 49. vajo tudi v Gis-molu!

55. vaja.

(B-mol. § 74, 5. § 60, 2.)

Ponovite B-durovo in Des-durovo lestvico!

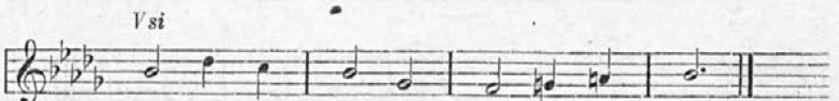
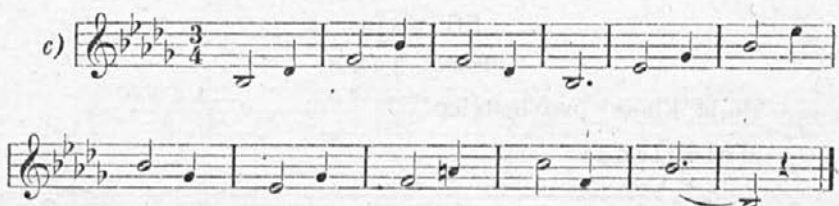
Melodična:



Harmonična:



Trozvoki:



Nižji

d) 

Böhm.

* e) (65 m) 

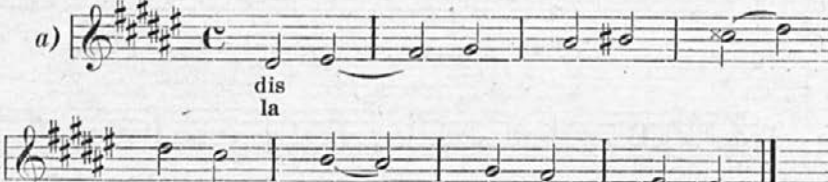
Naloga. Pojte vse vaje H-mola (št. 48) tudi v B-molu!

56. vaja.

(Dis-mol. § 73, 8.)

Pojte Fis-durovo lestvico!

Melodična:

a) 

dis
la

Harmonična:

b) 

Trozvoki:

c) *Nižji*

ril. *Višji*

Nižji *Višji*

Vsi *Višji*

Vsi

* d)
(63 n)

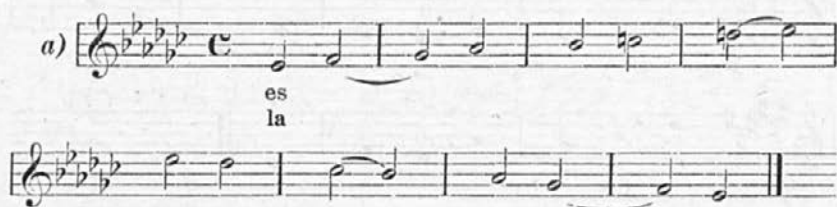
Naloga. Pojte tudi vse vaje D-mola (št. 47) v Dis-molu!
Dis-mol prav redko uporabljamo.

57. vaja.

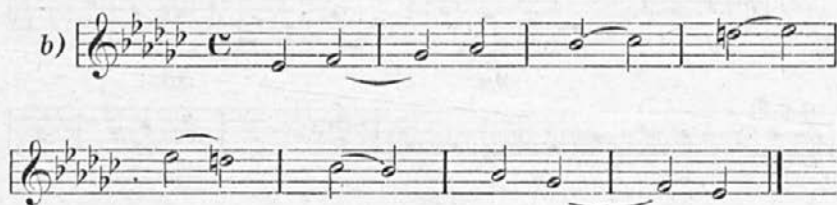
(Es-mol. § 74, 6.)

Primerite Es-dur in Ges-dur z Es-molom!

Melodična:



Harmonična:



Trozvoki:



* d)
(63 o)



Naloga. Pojte tudi vse vaje E-mola (št. 46) v Es-molu! Es-mol je le prav redko v rabi.

58. vaja.

(Ais-mol. § 73, 9.)

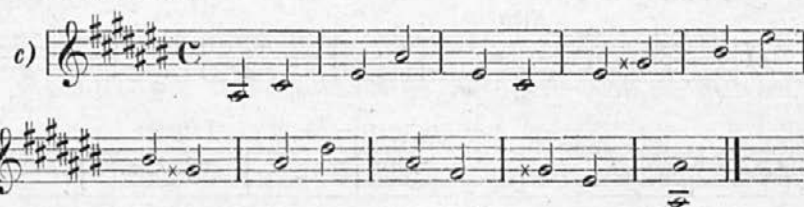
Melodična:



Harmonična:



Trozvoki:





Naloga. Pojte vse vaje A-mola (št. 45) tudi v Ais-molu!
Ais-mol je prav redek.

59. vaja.

(As-mol. § 74, 7.)

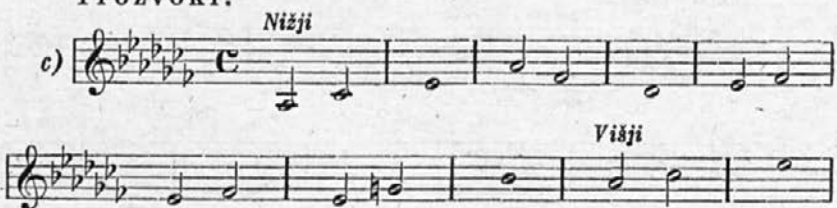
Melodična:



Harmonična:



Trozvoki:





Naloga. Pojte vaje št. 45 in 58 tudi v As-molu! As-mol je izredno redko v porabi.

60. vaja.

(§ 75. § 76. § 77. § 78.)

Primerjajte vse durove lestvice (§ 57—62) z molovimi (72—74)!

1. naloga. Napišite vsem molovim lestvicam po vrsti tri glavne trozvoke in jih primerjajte s trozvoki sporednih in istoimenskih lestvic! Koliko tonov imajo skupnih?

2. naloga. Določite (na pamet) v vsaki molovi lestvici poltone!

3. naloga. Določite na vsaki stopnji istozvočne lestvice!

4. naloga. Določite vsaki lestvici njene sorodne lestvice!

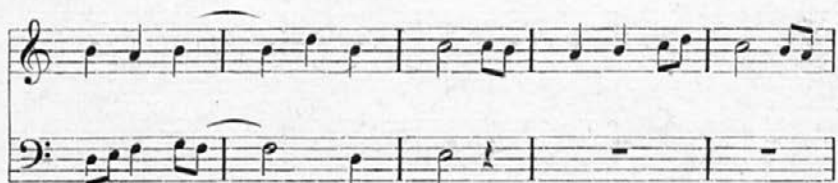
5. naloga. Prepišite poljubne vaje za pol tona, cel ton, malo ali veliko terco višje ali nižje! Prepisujte po stopnjah (la, si, do ...), ne po c, d, e itd.!

61. vaja.

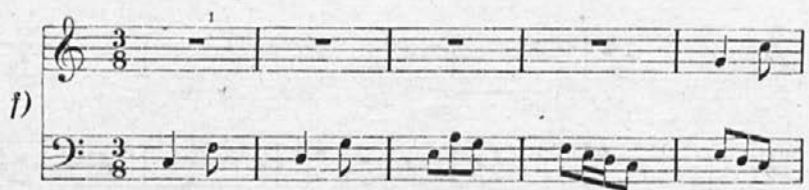
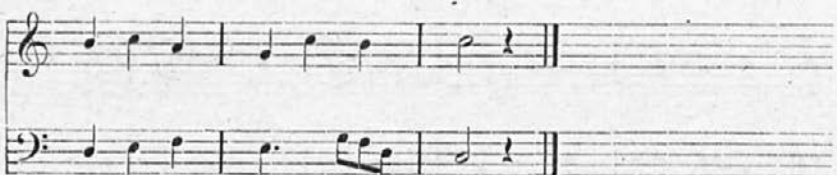
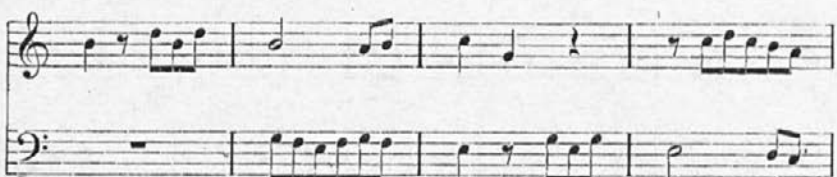
(§ 18. § 19. § 20. § 10.)

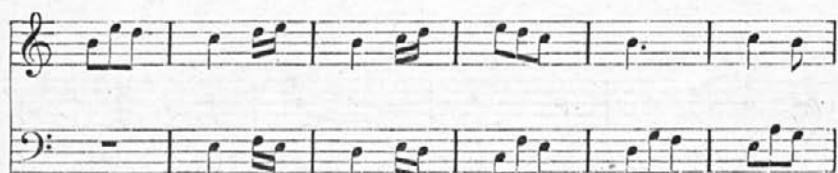
Dvoglasne vaje za moške glasove.





¹ § 26, 1, opomba.





Mogočno *Haller.*

g) A - le - lu - ja, a - le - lu - ja, a - le -

A - le - lu - - - ja,

p

lu - ja, a - le - lu - ja, a -

a - le - lu - ja, a - le - lu - ja, a -

le - - - - -

le - - - - - lu - ja,

lu - ja, a - le - lu - ja!

a - le - lu - ja, a - le - lu - ja!

Zivo
f

h) Ku - ku, ku - ku,

pp

ku - ku, ku - ku,

v go-zdu sem tu! ku - ku, ku - ku,

Ku - ku, ku - ku,

v go-zdu sem tu! Zdaj pa le poj - te,

ku - ku, Ku - ku!

mir-ni ne stoj - le, ku - ku, ku - ku, vi - gred je
ku - ku, ku - ku,

tu! ku - ku, ku - ku, vi - gred je tu! Ku - ku!
Ku - ku, ku - ku, ku - ku,

i) Oj zla-ti čas, oj zla-ti čas, oj zla - ti

čas! Mi - nu - ta iz - gub - lje - na ne vr - ne

se no - be - na; kar ča - sa za - mu - diš,

na ve - ke ga iz - gu - biš. biš.

I. II.

The first system shows a vocal melody in treble clef and a bass line in bass clef. The key signature has one sharp (F#). The melody consists of eighth and quarter notes. The first ending is marked 'I.' and the second ending is marked 'II.'. The lyrics are written below the notes.

i)

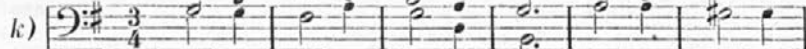
The piano accompaniment for the first system, marked 'i)'. It features a treble and bass staff in G major. The bass line starts with a whole rest in the first measure, then plays a series of eighth and quarter notes.

The piano accompaniment for the second system. The treble staff has a whole note in the first measure, followed by quarter and eighth notes. The bass staff continues the rhythmic pattern with eighth and quarter notes.

The piano accompaniment for the third system. The treble staff has a whole note in the first measure, followed by quarter and eighth notes. The bass staff continues the rhythmic pattern with eighth and quarter notes.

The piano accompaniment for the fourth system. The treble staff has a whole note in the first measure, followed by quarter and eighth notes. The bass staff continues the rhythmic pattern with eighth and quarter notes.

Lahno



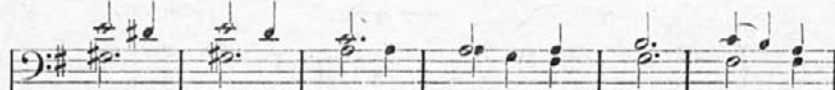
Ko se zi - ma po - slo - vi, dih po - mlad-ni

pr - va nam cvet - li - ca



se zbu - di, pr - va nam cvet - li - ca

ka - žeš svo - ja li - ca,



ka - žeš svo - ja li - ca, vi - jo - li - ca



ti, vi - jo - li - ca ti.



Soln - ce pri - jaz - no je šlo za go - ro,



nam bo po - sla - lo te - mo na zem - ljo, nam bo po -



sla - lo te - mo na zem - ljo.

¹ Pika velja samo za tenor.

Rožmarin.

Počasi

Narodna.



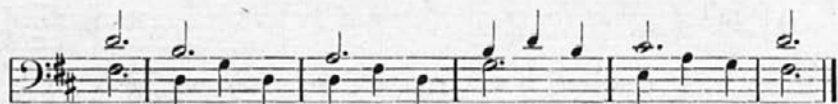
Ra - sti, ra - sti, rož - ma - rin, ti de-

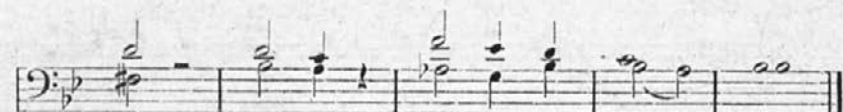


vi - ški drag spo - min! Rož-ma - rin i - ma svoj duh,



naj bo ze - len al' pa suh. suh, al' pa suh.





s) 

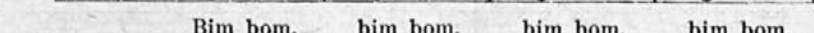
t) 

u) 

M ♩ = 52¹

Zvončki zvonijo.

Tenor 

v) 

Bim bom, bim bom, bim bom, bim bom,

bim bam bom, bim bam bom, bim bam bom,
bim bom, bim bom, bim bom,

bim bam bom. Ta - ko so zvončki, 'zvončki zvo - ni - li, zvo -
bim bom, bim bom, bim bom, bim bom,

ni - li na glas, da da - leč, da - leč gla -
bim bom, bim bom, bim bom,

si - lo, gla-si-lo se v na-šo je vas: bim bam bom bim bom,
bim bom, bim bom, bim' bom,

bim bam bom bim bom, bim bam bom, bim bam bom,
bim bom, bim bom, bim bom,

bim bom, bim bom,
bom, bom, bom, bom.

62. vaja.

a)

b)



Didel didel dajčka.



dajč - ka! Mi i - ma - mo zajč - ka! Di - del di - del

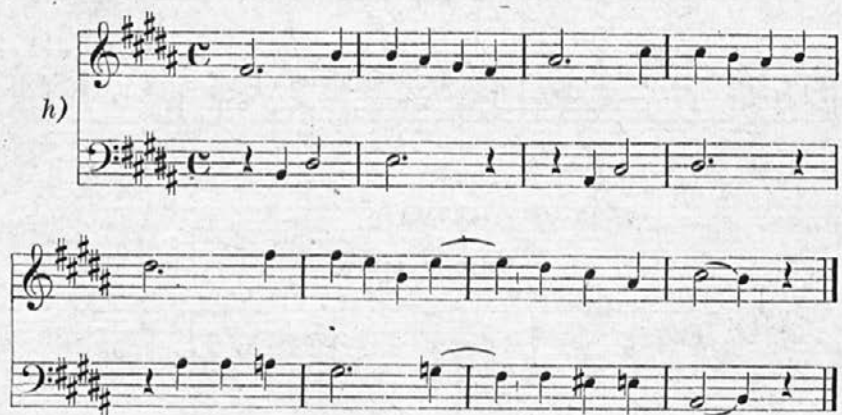
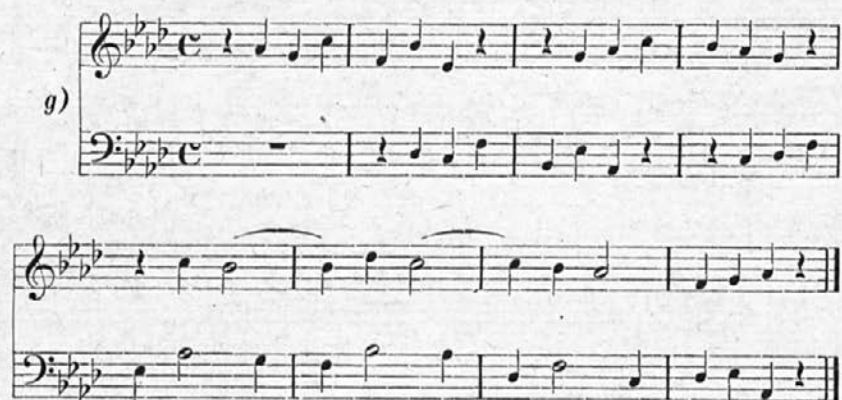
Mi i - ma - mo zajč - ka! Di - del di - del dajč - ka!

dajč - ka! Didel didel dajč - ka! Mi i - ma - mo zajč - ka!

Didel didel dajč - ka! Mi i - ma - mo zajč - ka, zajč - ka!

d)

e)





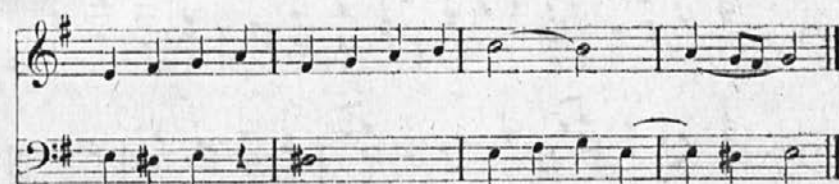
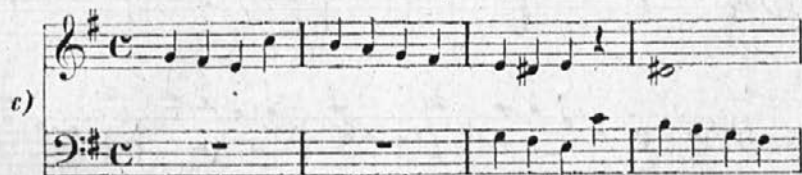
63. vaja.

Vaje v molu.



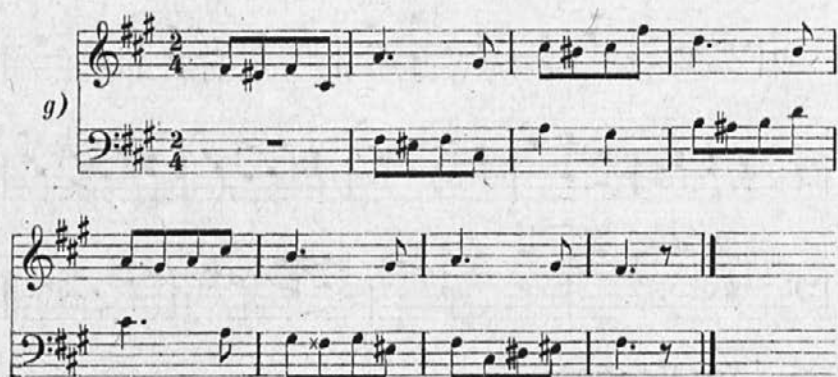
¹ § 59, 2.

² § 60, 2.



1 Vaja 47 e, opomba.

Bajuk, Pavška šola.



h)



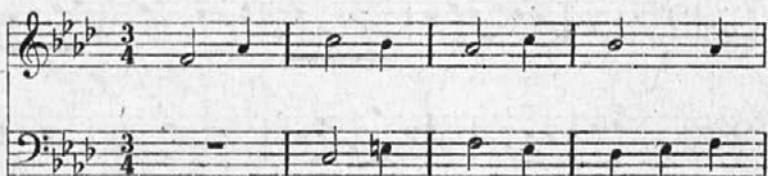
i)

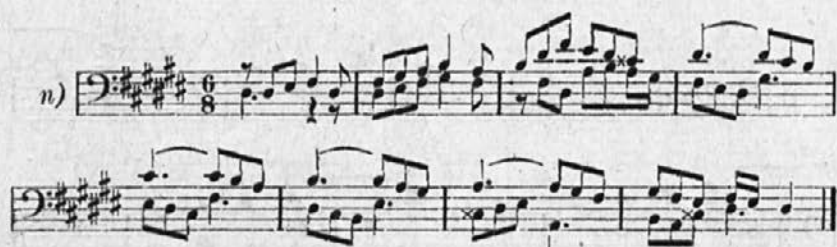
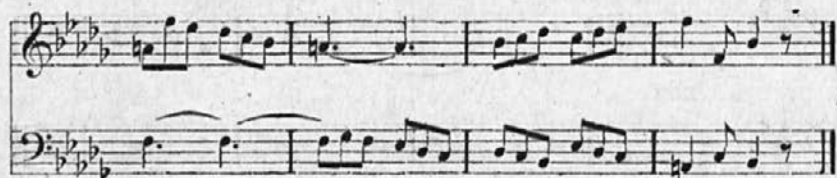
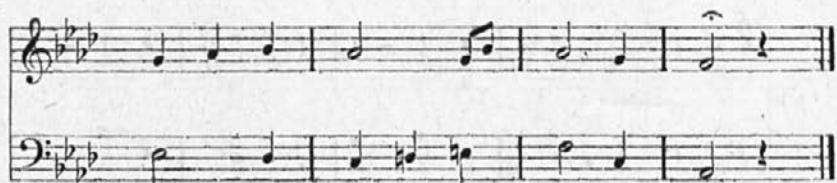


j)



k)





Bože pravde. — Pravde Bog.¹

Mogočno

Dev. Jenke.

mf

1. Bo - že prav-de, Ti što spa - se od pro - pa - sti
 4. Iz mrač - no - ga si - nu gro - ba na - še kru - ne
 1. Pravde Bog, ki si pro - pa - da va - ro - val nas
 4. Vsta-li smo iz rob-stva gro - ba, no - ve kro - ne

mf

mf

1. do sad nas, čuj i od sad na - še gla - se
 4. no - vi sjaj. Na - sta - lo je no - vo do - ba,
 1. vse do - slej, čuj mo - li - tve, bo - di na - da,
 4. si - je sjaj; no - va je na - sta - la do - ba,

mf

p

1. i od sad nam bu - di spas! Močnom rukom vo - di, bra - ni
 4. no - vu sre - ču, Bo - že, daj! Kra - lje - vi - nu na - šu bra - ni,
 1. bo - di spas nam še na - prej! Z močno ro - ko vo - di, bra - ni
 4. no - vo sre - čo, Bog, nam daj! Kra - lje - vi - no na - šo bra - ni,

p

¹ Slovensko besedilo odobrilo poverjenišтво za uk in bogočastje v Ljubljani (3. decembra 1920, št. 5684).

Odločno
f

mf

1. bu-duć - no - sti na - še brod! } Bo - že spa - si, Bo - že
 4. pet-ve-kov-ne bor - be plod! }

1. i v bo-dož - no - sti naš brod! } Bog nam va - ruj, Bog nam
 4. pet-sto - let - ne bor - be plod! }

mf

I. II.

mf

hra - ni na - šeg kra-lja i naš rod! i naš rod!
 hra - ni kra - lja na - še - ga in rod! ga in rod!

mf

Razlaga.

A. Splošne pripombe.

§ 1—5.

§ 1. Stvarnik nam je dal dar govora, da moremo izražati svoje misli, dar petja pa, da moremo izražati svoja čustva.

Misli se rode v razumu (glavi) in so predmet znanosti. Čustva imajo pa svoj sedež v srcu, z njimi se peča umetnost. Petje je torej umetnost, ki spada pod široki pojem glasbe in izraža čustva s pomočjo človeškega glasu.

§ 2. Za petje potrebujemo telesnih in duševnih zmožnosti.

1. Telesne zmožnosti so: zdrava pljuča, rebra, zdrav in pravilno razvit sapnik, zdravi glasotvornici, naravno nabočeno nebo, gibčen jezik, zdrav nos, polni zobje in zdravo uho (posluh).

2. Duševne zmožnosti so: zdrav razum, rahločuteče srce, plemenita duša in živahna domišljija. (§ 85, 1.)

§ 3. Človeški glas nastane takole: pljuča nabirajo sapo in jo dovajajo po sapniku v jabolko (Adamovo), kjer nastane po glasotvornicah glas. V ustni in nosni votlini pa dobi glas primerno obliko ali barvo.

§ 4. Pljuča (1. slika) obstoje iz dveh delov, ki sta sestavljena iz neštevilnih majhnih mehurčkov. Ti so med seboj zvezani z majhnimi cevki, po katerih dobivajo iz sapnika pri vdihanju zrak.

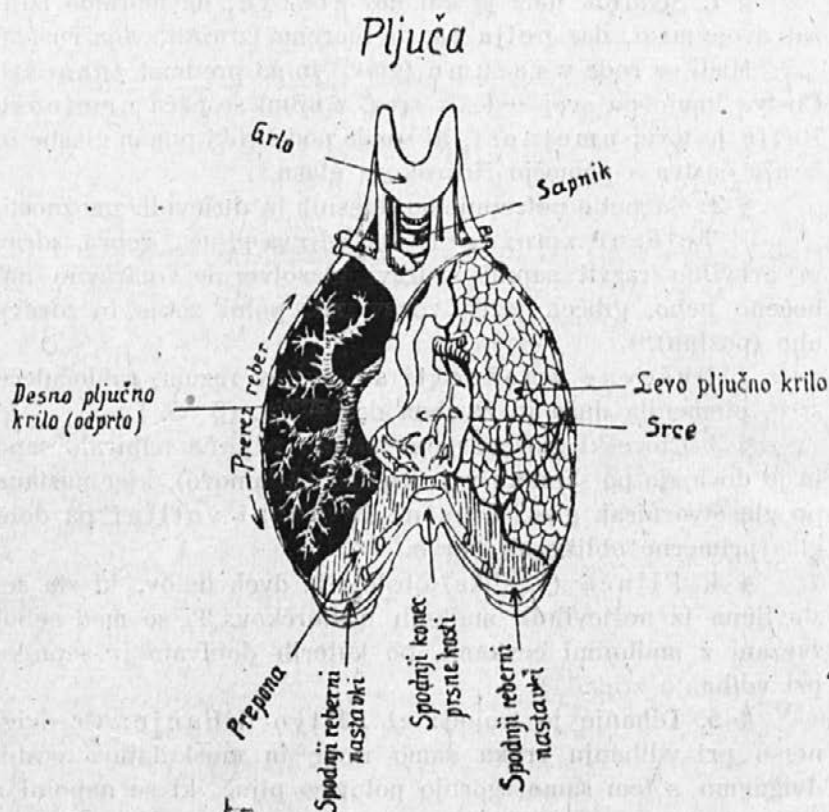
§ 5. Dihanje je trojno: a) Plitvo dihanje: Če dvignemo pri vdihanju zraka samo rame in muskulaturo vratu, dvignemo s tem samo zgornjo polovico pljuč, ki se napolni z zrakom, spodnja polovica pa ostane stisnjena med rebri. To dihanje je za nič. Opazujemo ga pri bolnikih, razburjenih in ustrašenih ljudeh.

b) Srednje ali navadno dihanje: Če dvignemo k plitvemu dihanju še prsno kost, reber (koša) pa ne raztegnemo, vdihamo precej zraka, pljuča so sicer polna, a ne napeta. Rabimo ga pri navadnem govoru, za petje nam navadno ne zadošča.

c) Polno ali globoko dihanje: K navadnemu srednjemu dihanju raztegnemo še koš in potisnemo napeto polna

pljuča globoko na prepono in z njo vred nekako v trebušno votlino. Pri petju nam dobro služi samo to globoko dihanje.

§ 6. 1. Zdrava, dobro razvita pljuča so za lepo petje neobhodno potrebna, zato jih moramo vežbati, da moremo zrak a) popolnoma mirno pa hitro vdihati, b) dolgo v pljučih mirno zadržati, c) enakomerno, prav počasi izdihati. Take vaje (vajo 1. oziroma 18.) delajte redno vsak dan, gotovo pa



1. slika.

nekaj minut pred vsako pevsko vajo! Vdihajte zraka, kar morete, zadržite ga mirno v pljučih krog 10 sekund in pojte v primerni višini poljuben zlog, začeni prav tiho, naraščajte, ponehavajte in končajte po okroglo 15 sekundah prav tiho!

2. Pri teh vajah stopnujte od časa do časa (tedensko) pri zadržanju po eno, pri izdihanju (petju) po 2 sekundi! Tako dosežete lahko zadržanje 20–30, z izdihanjem skupaj krog 50–80 sekund.

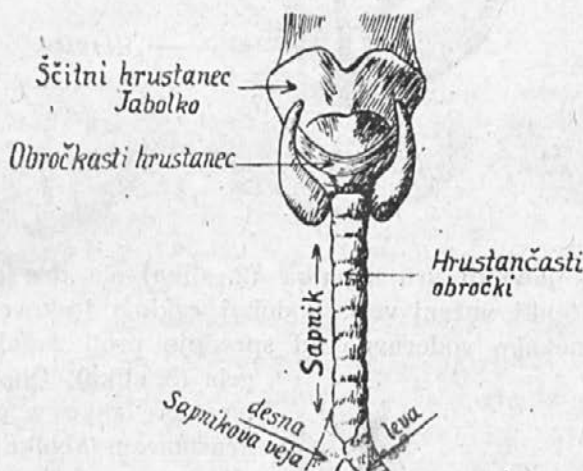
3. Varujte pljuča! Dihajte skozi nos!

a) Če dihamo skozi usta, vdihamo veliko prahu, ki ga v zraku nikdar ne manjka; ta se vsede v mehurčke in jih razjeda. V nosu je pa nebroj kocinic, ki zadrže prah.

b) V zraku mrgoli vedno nebroj raznih bacilov, ki pridejo pri dihanju zraka v pljuča, skote tam bolezen in pljuča uničijo. Pri dihanju skozi nos se zrak tudi bacilov več ali manj očisti.

c) Mrzel zrak, ki prihaja naravnost skozi usta, povzroči prehlajenje in vnetje glasotvornic in pljuč, presuh zrak pa spotoma osuši sapnik in glasotvornice in jih napravi neokretne,

Sapnik in jabolko



2. slika.

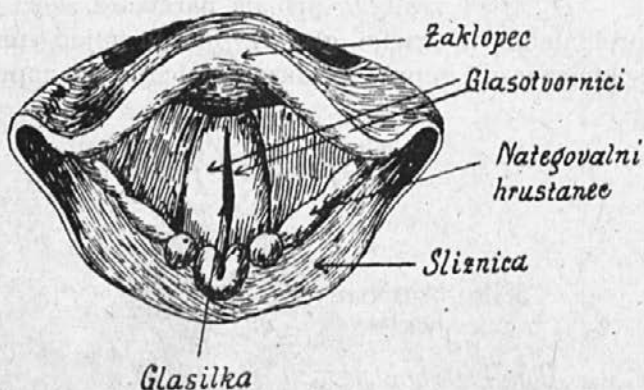
za petje malo sposobne. Mokre nosne stene porosé suh zrak in zgrejejo premrzlega; varujejo nas vseh kvarnih vplivov, ki jih ima zrak, če dihamo skozi usta. Kadar nam pa med petjem primanjkuje časa za dihanje skozi nos, smo prisiljeni dihati tudi skozi usta. Zato naj bo v pevski sobi svež, čist, ne premrzel zrak (§ 17)!

Opomba. Zdrava, dobro razvita pljuča so glavni pogoj zdravja. Zato je jasno, da vpliva petje zelo dobro na človeško zdravje. Pri globokem dihanju pritiskajo pljuča na prepono, ta pa na želodec in pospešuje redno prebavo.

§ 7. Iz pljuč dovaja sapo v jabolko sapnik, ki sestoji iz več hrustančastih obročkov (2. slika). Ti so zvezani med

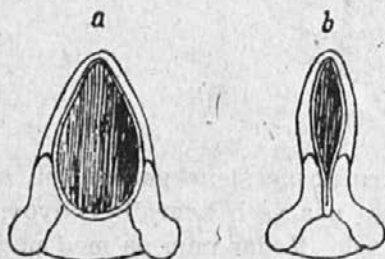
seboj z mehko mreno-sliznico, da se morejo navzgor in navzdol stezati in krčiti. Vrh sapnika je šele pravo orodje za tvorbo glasu.

Jabolko, glasotvornici, glasilka



3. slika.

§ 8 V jabolku vrh sapnika (2. slika) sta dve glasotvornici, tenki, mesni vezi, podobni ozkima trakovima, ki sta napeti nekako vodoravno od sprednje proti zadnji steni grla (3. slika). Obe glasotvornici lahko z gibčnim hrustancem jabolka krčimo ali natezamo.



a) Glasilka pri mirnem dihanju.
b) pri upitju.

4. slika.

§ 9. Med glasotvornicama je majhna odprtina, ki je podobna ravni prerezi od sprednje stene proti zadnji, to je glasilka (3. in 5. slika).

Zrak, ki prihaja iz pljuč, uhaja skozi glasilko, se trese, spravi tudi glasotvornici v tresenje in povzroča glas. Čim močnejši je zračni tok, tem močnejše se treseta glasotvornici, tem močnejši je glas; čim bolj sta napeti, tem višji je glas in narobe (4. slika).

Za veliko napetost glasotvornic potrebujemo močnejši tok, zato nas visoko petje preje utruja kot nizko, zato tudi pri visokem petju težje pojemo polglasno in tiho kot pri nizkem.

§ 10. 1. Pri glasu razločujemo tri spremene ali registre. Če se treseta glasotvornici v vsem svojem obsegu, pojemo s prsnim glasom [registrom] (5. slika, a); glas je navadno močan. Če se treseta samo robova, pojemo s srednjim spremenom [registrom] (5. slika, b). Kadar se pa treseta samo zgornji polovici glasotvornic, nastane falzetni glas (5. slika, c). Točnejša in zanesljivejša razpredelba je skoro nemogoča, ker je natančno opazovanje pevčevih glasotvornic med petjem zelo težavno.



- a) pri prsnem glasu (nizki prsni toni)
 b) pri srednjem glasu (visoki prsni toni)
 c) pri falsetnem glasu.

5. slika.

2. Poraba vseh spremenov je zelo važna, zato je treba vztrajne vaje, posebno za falzet, ki ga nujno potrebujemo pri tihem petju v višini. Začeti je treba vaje v prsnem spremenu tiho, polglasno, prekoračiti srednjega in stopati polagoma, kar moremo visoko, v falzetnega. Pri teh vajah so posebno važni prehodi iz enega spremenov v drugega, ki jih je treba z marljivo vztrajnostjo tako premostiti in izenačiti, da uho prehoda niti dobro ne zapazi. To vežbanje glasotvornic naj bo redno. Med menom (§ 15) pa teh vaj ne smemo delati, ker škodijo in ne obetajo veliko uspeha. Glavno delo naj se začne po meni z rednimi vajami!

§ 11. Iz jabolka pride glas v ustno votlino, kjer se s pomočjo neba, jezika, nosne votline, zob in ustnic oblikuje in olepša, da more lepo oblikovan prijetno vplivati na naše uho.

§ 12. Če oblikovanje glasu ni pravilno, nastanejo grde napake, ki zelo neprijetno učinkujejo.

1. Nosni glas nastane, ako odpremo pri oblikovanju glasu preveč nosno in premalo ustno votlino. Glas se oblikuje preveč v nosu in dobi zelo neprijetno barvo.

2. Nebni glas: če usta preveč odpremo, nos pa preveč zapremo, se odbija glas rezko na nebu in uhaja pri ustni odprtini brezizrazito neprijetno, to je nebni glas.

3. Goltni glas nastane, če premalo odpiramo zaklopec, ki zapira sapnik, da jed vanj ne uhaja. Vsak pritisk na jabolko (tesni ovratniki, globoko sklonjena glava itd.) ovira prosto in prožno odpiranje zaklopca. Pri takem petju se hitro utrudimo, ker potrebujemo veliko zračnega toka, da odpiramo pritisnjeni zaklopec.

4. Zobni glas se odbija neposredno na preveč zaprtih zobeh in odmeva nazaj v usta namesto ven. Zato moramo imeti usta pri petju primerno široko (skoro za dva prsta) odprta. Vendar je odprtina ust pri visokem petju večja kot pri nizkem.

5. K napakam spada tudi tresenje (tremoliranje) glasu, ki je posledica neenakomernega, večkrat nemirnega in burnega dihanja in nejasnega, neodločnega nastavka. Trešč glas ni lep, zato je pri lepem petju izključen. Vaja v mirnem dihanju in vzdržno počasno petje posameznih tonov ga odpravi.

§ 13. Pri oblikovanju v ustni duplini dobi glas neko posebno lastnost, po kateri moremo takoj spoznati posamezne pevce. To je barva glasu. Barvo imajo tudi posamezna glasbila: Po barvi so n. pr. gosli „mile“, flavta je „špičasta“, fagot in klarineti so „šaljivi“, trobente so „rezke“, bas je „godrnjav“ itd.

§ 14. Večkrat povzročajo slabo ali napačno razvijanje glasu naravne napake v nosu, to so ponajveč „bezgavke“. Pevce ne more vzdržno peti, glas mu se večkrat krha, prehaja skokoma v neprijetni falzet, petje mu je naporno, večkrat težko govori, polnega, zvonečega glasu sploh nima. Tu je treba zdravniške pomoči.

§ 15. 1. Meno (mutacijo) zovemo izmenjavo glasu, prehod ali preosnovo deškega (dekliškega) glasu v moškega (ženskega). Ta prehod se začne pri dečkih ponavadi krog 13. leta in traja lahko nekaj tednov, mesecev ali celo dve leti. Dečki težko pojo, glas imajo ubit, zoprno skrhan, hitro se utrudijo, glasotvornici jih pri petju hitro bolita, muči jih ves čas hripavost.

2. Med meno sta glasotvornici zelo občutljivi, naporno petje, vrskanje, upitje, kajenje, zauživanje premrzlih ali pre-

vročih jedi in pijač škodi. Prav tako so škodljive prekisle in jedke jedi (poper, paprika itd.). Sladkoba pa ne škodi. Med meno smemo peti samo toliko, kolikor nam glasotvornici mirno dopuščata. Vsako napenjanje v višino ali nižino pa je zelo škodljivo in utegne pokvariti glas za vedno.

3. Pri deklicah nastopi mena redno krog 13. ali tudi krog 12. leta. Pri njih je mena bistveno drugačna. Glasotvornici se ne preustrojata, samo glas pridobi na obsegu, moči, barvi, vzdržnosti in jasnosti. Mena je vedno krajša kot pri dečkih.

4. Po meni dobe dečki moške glasove (§ 18): tenor (višji) ali bas (nižji), ki pojo za 8 stopenj pod soprani in alti. Ženske pa po navadi ne menjajo glasov. Kar smo rekli v 2. točki o dečkih, velja v zmanjšanem obsegu tudi za deklice med meno s pristavkom, da jim petje med meno manj škodi, ker njih glasotvornici nista tako občutljivi.

§ 16. 1. Slednjič štejejo med najvažnejše pogoje petja zdravo uho, glasbeni posluh. Prav redki so ljudje, ki ne razlikujejo barv. Še redkejši skoro oni, ki ne razlikujejo tona od tona. Ti ljudje — pravimo — nimajo posluha. To je včasih naravna napaka, slabo razvito uho, večkrat pa je to zanemarjanje sluha. Čut sluha je treba zbuditi že pri otroku v zgodnji mladosti, posebno, ako vidimo, da ima otrok slabo razvit posluh. Je pa mogoče z veliko pridnostjo in neodoljivo vztrajnostjo doseči tudi še pozneje lepe uspehe, če imamo trdno voljo. Sluh (glasbeni) se zbudi posebno pri klavirju ali harmoniju, zato naj se taki ljudje pridno oprimejo prvega ali drugega.

2. Posluh si moramo urediti s petjem navadnih lestvic. Vsak ton nastavite poltiho, jasno, vzdržite ga, naj naraste, pojema; stopite na drugo stopnjo (ton višje), vzdržite jo čisto, pojte dalje do osme in nazaj! A vse to brez klavirja, morda ob violini. Vežbanje posluha se vrši pozneje posebno pri zadevanju razlikov. Pa tudi zunaj v življenju poslušajte glasbene pojave, skušajte določiti ležo tonov, medsebojno, absolutno!

3. V šoli naj učitelj vsako uro stopnjema vadi zadevanje in določanje razlikov po klavirju ali petju, vse prosto po posluhu. Vežbanje posluha je prav tako važno kakor vežbanje pljuč. Izvežbano človeško uho razločuje tone, ki narede v sekundi najmanj 16 in največ okoli 3000—3600 tresajev. Čim bliže so toni tem mejam, tem težje jih razločujemo.

§ 17. 1. Splošna pravila za pevce: Pevska soba ne sme biti pregorka in ne premrzla, vendar je petje lažje v suhem, gorkem zraku kot v mrzlem. V mrazu si brž prehladimo glaso-

tvornici. Po petju ne hodite takoj na mrzlo, ker sta glasotvornici segreti, zunaj dihajte samo skozi nos!

2. Zrak mora biti čist, svež. Zakajena soba je strup, prah razjeda glasotvornici. S kakršnikoli prehudim vonjem nasičen zrak je glasotvornicam škodljiv.

3. Med petjem, če le razmere dopuščajo, stojte (na obeh nogah), zravnano, glavo neprisiljeno pokonci, da se more zaklopec prosto gibati in glasotvornici raztezati (ne nosite tesnih ovratnikov!), trebuh in rame nazaj potisnjene, prsa široko raztegnjena, neprisiljeno naprej izbočena, usta primerno odprta, ne več kot za dva prsta, ne manj kot za en prst, obraz smehljaje prijazen, čelo in lice jasno, veselo, roke in vse telo mirno, obraz ne sme kazati nikakega napora, pojte igraje!

Duševno vedno zbrani in pazljivi!

§ 18. 1. Glasove delimo po obsegu v: a) sopran, ki ga pojo dečki, deklice in ženske; b) alt, ki ga pojo nižji glasovi dečkov, deklic in žensk; c) tenor, ki ga pojo visoki moški glasovi po meni, in d) bas, to so nizki moški glasovi po meni.

Med sopranom in altom leži mezzo- ali drugi sopran, med tenorom in basom pa bariton, t. j. visoki bas.

2. Obseg posameznih glasov: a) redni, b) izredni:



Preko teh mej pojo le izredno izurjeni pevci, ki imajo po naravi obsežen in dobro izšolan glas.

§ 19. Zbore delimo v: a) deške, če pojo samo dečki ali deklice (sopran in alt); b) ženske, če pojo ženske po meni (sopran in alt); c) moške, če pojo samo moški (tenor in bas); d) mešane, če pojo dečki, deklice ali ženske in moški (sopran, alt, tenor in bas).

§ 20. Petje delimo: 1. po številu glasov v: enoglasno, ako pojo vsi glasovi isto melodijo, dvoglasno, ako poje istočasno samostojno dvoje glasov, tri-, štiri- ali večglasno, ako poje obenem troje, četvero ali več glasov;

2. po vsebini: a) nabožno, ki mu je vsebina verska, nabožna; gojimo ga v cerkvi (cerkveno petje, ki nam služi pri bogoslužju) in izven cerkve (nabožno petje, ki ni vezano na bogoslužne predpise); b) svetno petje, različno od cerkvenega, ki nima stika ne s cerkvijo ne z vero in ne z nabožnimi obredi;

3. po osnutku in obliki: a) narodno petje, ki se goji le po posluhu, je zelo preprosto in enostavno; b) umetno petje, ki je plod skladateljev (umetnikov), umerjeno po pravilih umetnosti in lepote, se ne vrši po posluhu, temveč je zapisano in se ga moramo učiti.

B. Trajnost glasu.

I. Note.¹

§ 21. Vseh tonov ne pojemo enako dolgo, zato imamo znamenja, ki označujejo trajnost glasov. Ta znamenja zovemo note.

Najdaljša nota je celinka $\circ$, ki ima dve polovinki $\bullet + \bullet$; polovinka ima dve četrtniki $\bullet + \bullet$, četrtnika dve osminki $\bullet + \bullet$, osminka dve šestnajstinki $\bullet + \bullet$ itd.



Opomba. Note moramo pisati natanko: najprej $\smile$, potem $\smile$, torej $\circ$; $\circ$ ali $\bullet$ je glava, $|$ vrat, $\vdash$ zastavica; vratovi morajo biti vsi navpični.

§ 22. Če hočemo zdržati glas dalje kot eno celinko, tedaj zvežemo dotične note z vezajem — ali $\frown$, n. pr.: $\circ\circ$, $\circ\bullet$.²

¹ Iz lat. „nota“. Za merjenje not ima posebne zasluge Franco Pariški (ali tudi Kelmorajnski — doma iz Kölna), ki je položil temelj merjenju not v knjigi „Musica et cantus mensurabilis“ v 13. (če ne že v 12.) stoletju.

² Z vezajem vezemo poleg tega dve ali več različnih not, če jih pojemo na en zlog (§ 85, 6):



§ 23. V starejših cerkvenih pesmih je bilo v rabi še troje not, ki imajo daljšo trajnost kot naša $\circ$, to so: brevis (kralka) $\equiv$ ali $\equiv$, ki ima trajnost naših dveh $\circ\circ$; longa (dolga) $\equiv$, enaka dvema $\circ\circ$ ali našim $\circ\circ\circ\circ$; maxima (najdaljša) $\equiv$, ki ima trajnost dveh $\equiv\equiv$ ali $\circ\circ\circ\circ$. Ti zadnji dve nista več v rabi, $\equiv$ ali $\equiv$ pa še, posebno pri recitiranju (§ 85, 7, opomba).

Opomba. V mensuralni glasbi (v 13. stoletju) so bile še tele note v rabi: semibrevis $\diamond$ = naša celinka, minima $\uparrow$ = naša polovinka, semiminima $\uparrow$ ali $\uparrow$ = naša četrtninka, fusa $\downarrow$ = naša osminka in semifusa $\downarrow$ = naša šestnajstinka.

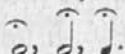
§ 24. 1. Pika poleg note podaljša noto za polovico njene trajnosti: $\circ = \circ + \text{pika}$, $\text{pika} = \text{pika} + \text{pika}$, $\text{pika} = \text{pika} + \text{pika}$ itd.

2. Če pišemo k noti dve piki ($\circ\circ$), podaljša prva pika noto za polovico, druga še za četrtniko njene trajnosti ali za polovico trajnosti prve pike; n. pr.:

$$\circ\circ = \circ + \text{pika} + \text{pika}, \text{pika}\circ = \text{pika} + \text{pika} + \text{pika}, \text{pika}\circ = \text{pika} + \text{pika} + \text{pika} \text{ itd.}$$

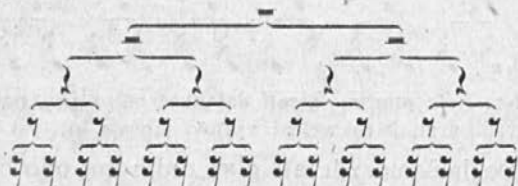
3. Tri pike (prav redko v rabi) podaljšajo noto za $\frac{1}{2} + \frac{1}{4} + \frac{1}{8}$ njene trajnosti: $\circ\circ\circ = \circ + \text{pika} + \text{pika} + \text{pika}$

§ 25. Kadar hočemo noto poljubno podaljšati in jo podržati, stavimo nadnjo držaj $\frown$ (fermata ali corona), n. pr.:



II. Nehàji (pavze).¹

§ 26. 1. Za one časovne enote, med katerimi ne pojemo, imamo nehàje (pavze), ki jih razdelimo po trajnosti kakor note v: cele —, polovične —, četrtninske 2, osminske 7, šestnajstinske 7 nehàje itd.



Opomba. — pomeni sploh nehàj celega takta, bodisi $\frac{2}{4}$, $\frac{3}{4}$, C ali kateregakoli drugega.

2. Pike imajo pri nehàjih isto vrednost kakor pri notah: $\text{—} = \text{—} + \text{—}$, $\text{—} = \text{—} + 2$, $2 = 2 + 7$, $7 = 7 + 7$; $\text{—} = \text{—} + \text{—} + 2$, $\text{—} = \text{—} + 2 + 7$; $\text{—} = \text{—} + 2 + 7 + 7$.

¹ Iz grščine; hrvaško „stanka“.

3. Če velja nehaj (pavza) vsem glasovom obenem, ga zovemo splošni nehaj (generalna pavza) — .

4. Več celih nehajev po vrsti pišemo skrajšano, n. pr. —^{24} , kar pomeni nehaje za 24 celih taktov.

5. Držaj nehaje poljubno podaljša: — , — , — , — , — itd.

III. Takt.¹

§ 27. 1. Trajnost glasu in not merimo po mahih. Časovna enota je mah roke, ki traja okroglo eno sekundo.

Posamezni mahi morajo biti enakomerni, smejo pa biti v splošnem po značaju pesmi hitrejši ali počasnejši.

2. Natančno hitrost mahanja, zlasti pri daljših skladbah, določamo z metronomom, t. j. uri podobno pripravo z nihalom. Na nihalu so zarezano posamezne stopinje, po njem se premika majhna utež. Čim bliže prostemu koncu potisnemo utež, tem počasneje tiketaka nihalo. Po stopnjah lahko natančno določimo hitrost mahanja.

M ♩ = 92 pomeni torej: utež postavimo na 92. stopnjo in vsak mah pomeni četrтинko. To merilo je izumil l. 1817. Mälzl, mehanik na Dunaju. Zato zaznamujemo večkrat tudi MM ♩ = 92 (Mälzlov metronom).

§ 28. Posamezne mahe vežemo v skupine, ki jih imenujemo takte (mere). Ločimo jih s taktnico (mernico) || .

Po številu mahov, ki jih vežemo v takte, razločujemo sode in lihe takte.

Opomba. Delitev taktov v sode (dvodobne) in lihe (tridobne) sega tja v 13. stoletje. Že v menzuralni glasbi so merili note po znamenju, ki so ga pisali začetkom pesmi. Lihe — tridobne so zvali „tempus perfectum“, ker je tri prvo najpopolnejše število in ker je pomenila sv. Trojica, najvišjo popolnost. Znamenje za popolni (tridobni) takt jim je bilo Ⓞ , t. j. krog. Ne-popolni ali „tempus imperfectum“ je bil pa dvodobni takt, zaznamovali so ga s polkrogom Ⓞ , iz tega naš Ⓞ ($\frac{4}{4}$) takt (§ 30, 1).

Če so hoteli še enkrat hitreje peti, so a) v tridobnem taktu krog prečrtali Ⓞ — iz tega naš alla breve takt —, b) v dvodobnem taktu pa postavili polkrog narobe Ⓞ .

Za enoto je služila navadno brevis — , ki je imela v tridobnem (Ⓞ) taktu tri semibreves, v dvodobnem pa le dve.

Sodi takti.

§ 29. 1. Če zvežemo mah in dvig, dobimo $\frac{2}{4}$ (dvočetrtinski) takt, kadar pojemo na mah ♩ , $\frac{2}{4}$ (dvopolovni ali alla breve Ⓞ),

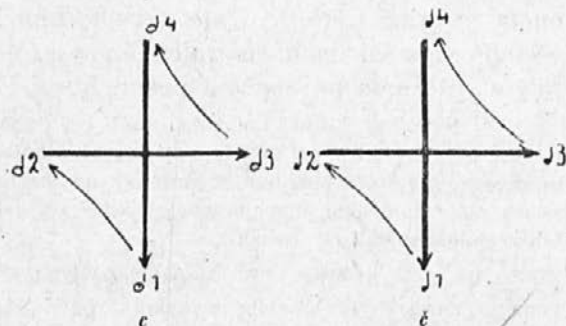
¹ Hrvaško „mjera“.

² Števec ulomka pove, koliko mahov šteje vsak takt, imenovalec pa kaže, kakšne note pojemo na en mah.

kadar pojemo na en mah ♩ . Noben takt ne sme imeti ne več ne manj not ali nehajev (pavz), kot jih kaže zapisana mera, temveč natanko toliko, kolikor je predpisano.

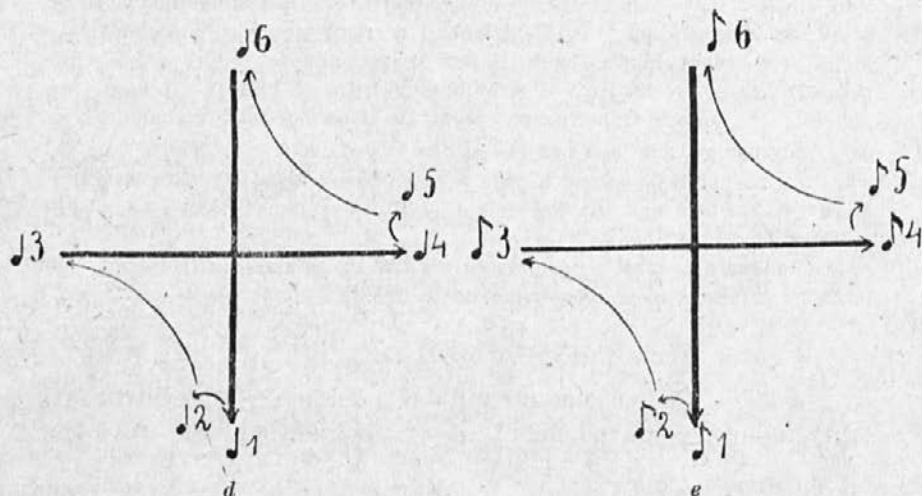
2. Dvodobne takte (♩ ali $\frac{2}{2}$ in $\frac{2}{4}$) mahamo dvodobno — kakor kažeta slici *a* in *b* — ter štejemo: ena, dve.

3. Včasih pišemo namesto $\frac{2}{4}$ tudi $\frac{4}{8}$ takt, ki pa ga mahamo kot $\frac{4}{4}$ (§ 30) ali tudi $\frac{2}{4}$.



§ 30. 1. Štiridobna takta sta: $\frac{4}{2}$ (♩ ♩) ali veliki alla breve (sl. *c*): na mah pojemo ♩ ; in ♩ (sl. *c*): na mah pojemo ♩ ; štejemo ju: ena, dve, tri, štiri.

2. Semkaj spadata tudi $\frac{6}{4}$ (sl. *d*) in $\frac{6}{8}$ takt (sl. *e*), ki ju mahamo navadno:



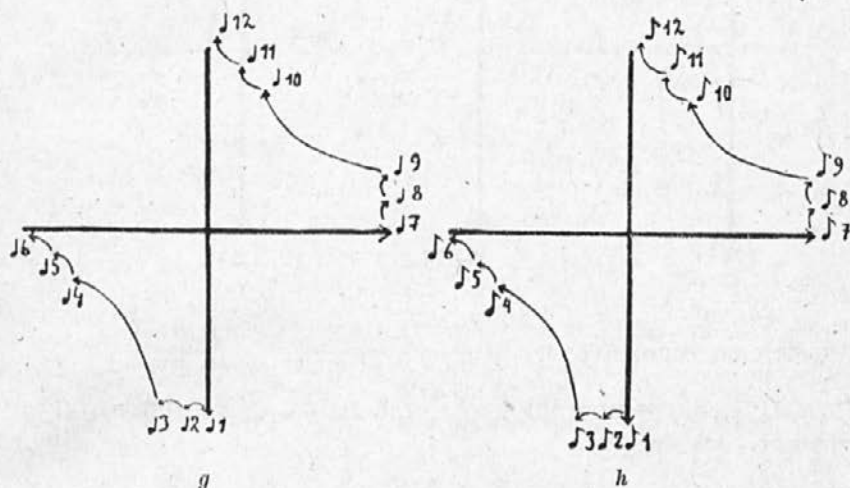
in štejemo: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

3. V hitrem petju mahamo $\frac{6}{8}$ takt tudi dvo-
dobno (sl. f).

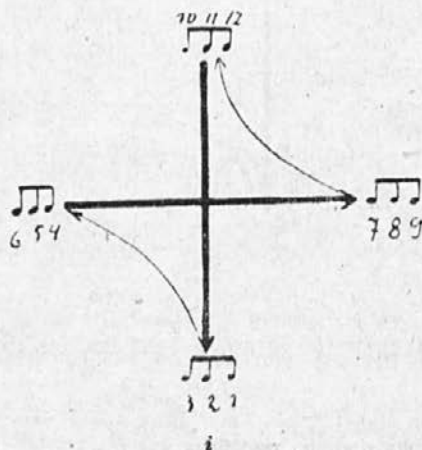
Prvi mah navzdol mora biti posebno
dobro poudarjen.

4. K štiridobnim taktom spadata slednjič še $\frac{12}{4}$
(sl. g) in $\frac{12}{8}$ takt (sl. h).

Štejemo ju:



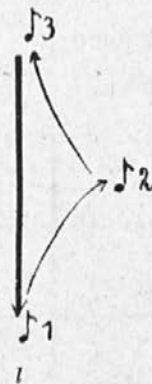
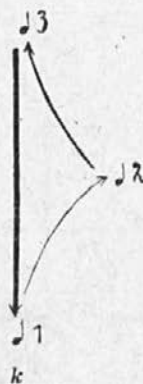
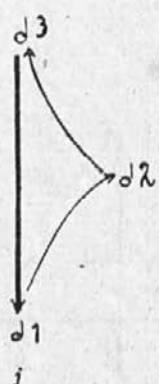
5. Pri hitrem petju mahamo $\frac{12}{8}$ takt — podobno kot $\frac{6}{8}$
(§ 30, 3) — enostavneje takole:



Lihi takti.

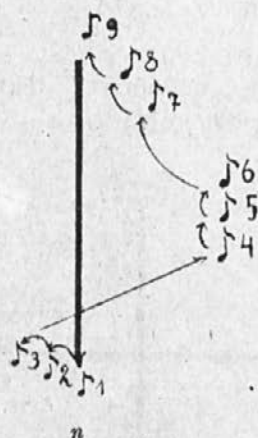
§ 31. 1. Zvezo treh mahov zovemo tridobni takt. Te takte razdelimo glede na note, ki jih pojemo na posamezne mahe, v $\frac{3}{2}$ ¹ (sl. j), $\frac{3}{4}$ (sl. k) in $\frac{3}{8}$ takte (sl. l).

Mahamo jih:



in štejemo: ena, dve, tri.

2. Redkeje uporabljamo $\frac{9}{4}$ (sl. m) ali $\frac{9}{8}$ takt (sl. n), ki ju mahamo takole:

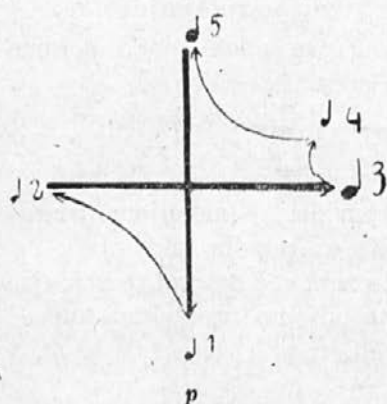


Pri hitrem petju štejemo $\frac{9}{8}$ takt tudi tako, kot nam predstavlja slika o.

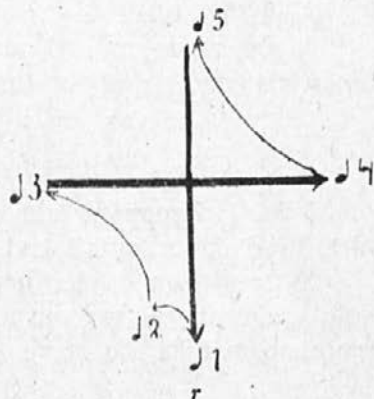
¹ § 29, 1, druga opomba pod črto.

§ 32. 1. V slovenski narodni in umetni pesmi je dokaj pogosten petdobni ($\frac{5}{4}$ ali $\frac{5}{8}$) takt (sl. p in r), ki ga smatramo navadno za zloženega: $\frac{2}{4} + \frac{3}{4}$ ali $\frac{3}{4} + \frac{2}{4}$.

Mahamo ga:

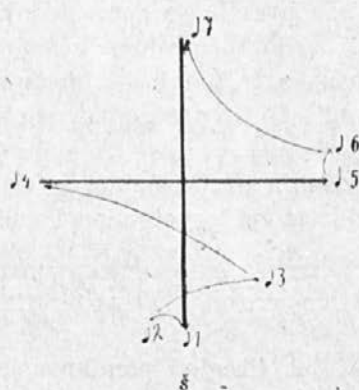
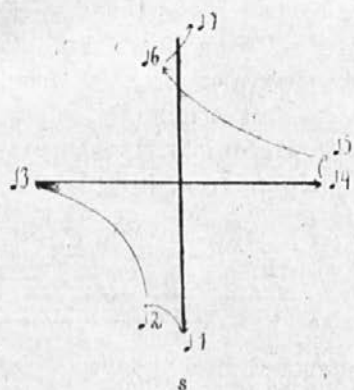


ali



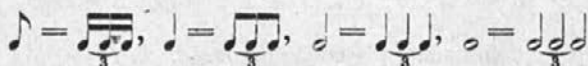
2. Redkejši je sedemdobni ($\frac{7}{4}$ ali $\frac{7}{8}$) takt (sl. s in š), ki ga razstavljamo v $\frac{3}{4} + \frac{4}{4}$ ali $\frac{4}{4} + \frac{3}{4}$.

Tako ga tudi mahamo:



3. Poljubno menjavo taktov med pesmijo zaznamujemo sproti.

§ 33. 1. Kadar razdelimo noto na tri enake dele namesto na dva, dobimo trojnice, ki jih zaznamujemo s številko:



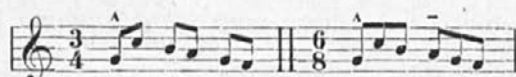
d) v $\frac{12}{4}$ in $\frac{12}{8}$ taktu: $\overset{\wedge}{1} \overset{\wedge}{2} \overset{\wedge}{3} \overset{\wedge}{4} \overset{\wedge}{5} \overset{\wedge}{6} \overset{\wedge}{7} \overset{\wedge}{8} \overset{\wedge}{9} \overset{\wedge}{10} \overset{\wedge}{11} \overset{\wedge}{12} \parallel$;

e) v $\frac{9}{4}$ in $\frac{9}{8}$ taktu: $\overset{\wedge}{1} \overset{\wedge}{2} \overset{\wedge}{3} \overset{\wedge}{4} \overset{\wedge}{5} \overset{\wedge}{6} \overset{\wedge}{7} \overset{\wedge}{8} \overset{\wedge}{9} \parallel$;

f) v $\frac{5}{4}$ in $\frac{5}{8}$ taktu: $\overset{\wedge}{1} \overset{\wedge}{2} \overset{\wedge}{3} \overset{\wedge}{4} \overset{\wedge}{5} \parallel$ ali $\overset{\wedge}{1} \overset{\wedge}{2} \overset{\wedge}{3} \overset{\wedge}{4} \overset{\wedge}{5} \parallel$;

g) v $\frac{7}{4}$ in $\frac{7}{8}$ taktu: $\overset{\wedge}{1} \overset{\wedge}{2} \overset{\wedge}{3} \overset{\wedge}{4} \overset{\wedge}{5} \overset{\wedge}{6} \overset{\wedge}{7} \parallel$ ali $\overset{\wedge}{1} \overset{\wedge}{2} \overset{\wedge}{3} \overset{\wedge}{4} \overset{\wedge}{5} \overset{\wedge}{6} \overset{\wedge}{7} \parallel$.

Bistven razloček raznih enakovrednih taktov je ravno poudar, n. pr. $\frac{3}{4}$ in $\frac{6}{8}$:



Prav tako je samo polpoudar odločilen za način $\frac{5}{4}$ in $\frac{7}{4}$ takta, ga li mahamo po § 32, 1. p ali r, odnosno 2. s ali š.

3. Hočemo li poudariti katero noto, ki ji po tem pregledu ne gre poudar, stavimo nad dotično noto naglas ^, n. pr.:

$\frac{3}{4}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ | $\overset{\wedge}{\bullet}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ || $\frac{2}{4}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ | $\overset{\wedge}{\bullet}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ | $\overset{\wedge}{\bullet}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ || (Primeri § 85, 41)

§ 36. 1. Če zvežemo na isti stopnji nepoudarjeno noto z naslednjo poudarjeno, premaknemo poudar na nepoudarjeno dobo. Take note zovemo sinkope,¹ n. pr.:

$\frac{2}{4}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ | $\overset{\wedge}{\bullet}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ | $\overset{\wedge}{\bullet}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ | ... $\frac{3}{4}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ | $\overset{\wedge}{\bullet}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ | $\overset{\wedge}{\bullet}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ | ... $\frac{6}{8}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ | $\overset{\wedge}{\bullet}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ | $\overset{\wedge}{\bullet}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ | ...

Sinkope moramo izrazito poudariti; oster poudar je njihov bistven znak; označujejo nemir in hrepenenje, mero zelo poživje in učinkujejo zelo krepko.

V slovenski narodni glasbi so sinkope nenavadne, pri drugih narodih (Slovakih, Čehih, Madžarih) pogostne.

2. V $\frac{3}{4}$ ($\frac{3}{8}$) taktu ne štejemo mere $\bullet \bullet$ ($\bullet \bullet$) k sinkopam; to je samo dolžina.

3. Prave sinkope so tudi one note, ki vežejo dele enega maha z naslednjim, n. pr.:

$\frac{2}{4}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ | $\overset{\wedge}{\bullet}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ | ... $\frac{3}{4}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ | $\overset{\wedge}{\bullet}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ | $\overset{\wedge}{\bullet}$ $\overset{\wedge}{\bullet}$ | ...

Če namreč razdelimo mah na pol, ima prva polovica več naravnega poudarka kot druga, ker mahnemo z roko na prvo polovico. Torej tudi v tem slučaju poudar — četudi le majhen — premaknemo.

¹ Iz grškega.

Opomba. Dozdevne sinkope zovemo one note, ki stopajo sicer enakomerno po mahih, pa vendar pred drugimi, ki imajo podžrke, n. pr.:



Navidezne sinkope so tu v altu.

IV. Znaki.

§ 37. 1. Koncem pesmi stavimo končaj: ||

2. Hočemo li več taktov ponavljati, stavimo jih med ponavljaj: ||: ||:

3. Kadar so sklepni takti pri ponavljanju drugačni kot pri prvem petju, stavimo različne takte pod menjaj I. II., kar znači, da preskočimo pri ponavljanju vse takte, ki so pod I., in jih zamenjamo s takti pod II. (italijansko: prima volta, seconda volta, t. j.: prvič, drugič).

4. Znak S pomeni ponavljanje od tega znamenja nadalje.

5. D. C. a. F. (Da capo al fine) pomeni ponavljanje od začetka do „konca“ (fine).

6. $\hat{\text{I}}$ $\hat{\text{II}}$ pomeni kratek oddih je pa zname-
I II med obema taktoma, — nje za dih.

V. Brzina (tempo).

§ 38. 1. Vseh pesmi ne pojemo enakomerno hitro, hitrost (tempo, brzina) se ravna po značaju pesmi. Natančno brzino zaznamujemo po metronomu (§ 27, 2), splošne označbe — pisane večkrat v italijanščini — so pa tele:

a) počasna brzina:

Largo — široko, raztegnjeno, Grave — težko in resno,
Lento — zategnjeno, Adagio — počasi;

b) srednjehitra brzina:

Andante — lahno (korakoma), Maestoso — veličastno,
Sostenuto — (malo) zadržano, Moderato — zmerno,
Allegro moderato — zmerno hitro, Allegretto — (malo) hitro;

c) hitra brzina:

Con moto — gibčno, Vivace — živahno,
Con brio — ognjevito, živahno, z ognjem, Presto — zelo hitro.
Animato — oduševljeno, navdušeno,

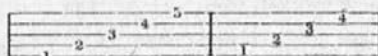
2. Te brzine stopnjujemo in pobleže določamo z besedami: assai = zelo, molto = zelo, poco = malo, più = bolj, non tropo = ne preveč itd.

3. Prehod v sredi pesmi iz počasne brzine v hitro naznačimo s: polagoma hitreje (accelerando ali stringendo), iz hitre v počasno pa z: zadržujoč (rit[ardando]), polagoma popuščajoč (ril[asciando]), polagoma počasneje (rall[entando]). Prehod k prvotni brzini zaznamujemo s: tempo primo ali a tempo.

C. Lega glasu.

I. Črtovje.

§ 39. 1. Lego (višino in nižino) glasu določamo s črtovjem, ki obstoji iz 5 črt in 4 medčrtij. Štejemo jih od spodaj navzgor:

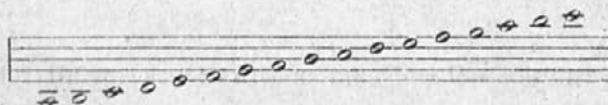


Poleg omenjenega glavnega črtovja imamo še pomožno črtovje pod in nad glavnim, n. pr.:



Imamo torej stalno ali glavno in pomožno črtovje.

2. Note pišemo na črte in v medčrtja:¹



Opomba. Stari narodi so pisali nad zloge znamenja, ki so jim le približno označevala melodijo. (Pindarjeva oda!)

Poznejši znaki — neume — tudi niso nudili nič zanesljivega in nič določenega. Petje se je širilo od ust do ust, neume so jim bile znaki, da so si melodije laže zapomnili; zato so peli večkrat isto pesem pri različnih učiteljih različno.

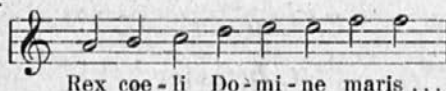
Da bi vsaj nekoliko ustalili melodijo, so potegnili pozneje nad besedilom ravno črto, nanjo, podnjo in nadnjo so pisali znamenja, ki so kazala pot glasu pod začetnim ali glavnim tonom in nad njim.

¹ Note morajo ležati natanko na svojem mestu in ne smejo segati preko črte ali medčrtja, ker povzročajo take note nejasnosti!

Pozneje so potegnili dve črti: spodnjo — z noto *f* — rdeče, zgornjo — z noto *c* — rumeno ali tudi modro. Tu je zgodovinski začetek našega *c*- in *f*-ključa. Tudi to ni zadoščalo; potegnili so šest črt in zaznamovali nanje posamezne stopnje lestvice tako, da so pisali nanje zloge, n. pr.:

F	maris ...
E	mine
D	Do-
C	li
B	coe-
A	Rex
G	

kar bi pomenilo:

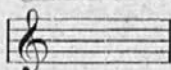


V 10. stoletju je določil Gvido Areški za pisavo not štiri črte, dal neumam stalnejšo, štirioglato obliko in jih pisal na črte in v medčrtja. Tako so nastale koralne note. S tem je bil položen temelj našim notam.

II. Ključi.

§ 40. Ključi so znamenja, ki jih pišemo vselej na začetku črtovjā, da določimo ž njimi lego not. Ključev imamo več.

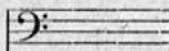
1. Najnavadnejši je violinski ali g-ključ:



violinski zato, ker ga pišemo vedno za violine, in g-ključ, ker oklepa njegov zavojček drugo črto, na kateri stoji nota *g*, torej:



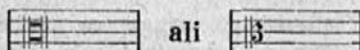
2. Basovske note pišemo po basovskem ali f-ključu:



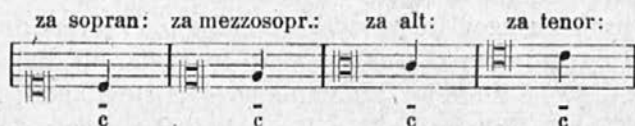
basovski, ker pišemo po tem ključu note za bas, f-ključ pa zato, ker oklepata obe piki četrto črto, na kateri leži nota *f*, torej:



3. Prav redko uporabljamo pri petju še c-ključ:

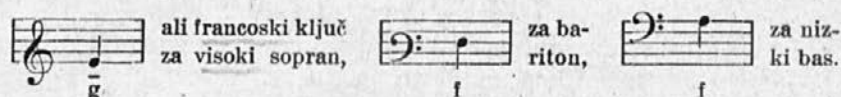


S tem ključem prenesemo note poljubno više ali nižje, da se ognemo preveliki porabi pomožnega črtovja. Ta ključ leži:



Opomba. C-ključ pišemo dandanes navadno le še za nekatera glasbila (viola, čelo i. dr.). Za petje zadoščata navadno violinski in basovski ključ.

4. Poleg omenjenih ključev so bili svoj čas v rabi še tile ključi:

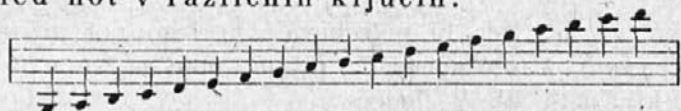


5. Pregled ključev:



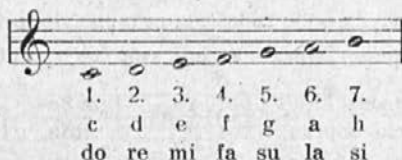
Pregled not v različnih ključih:

Ključni:

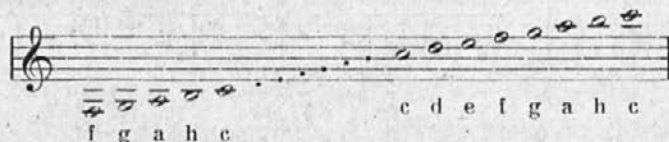


III. Označba not. Lestvice.

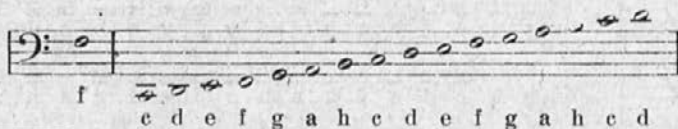
§ 41. 1. V glasbi imamo sedem bistvenih tonov, ki se v nadaljevanju navzgor in navzdol ponavljajo. Teh sedem zaporednih tonov tvori našo premo (naravno ali diatonično¹) lestvico. Njene stopnje zaznamujemo *a*) s številkami: 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.; *b*) s črkami: c d e f g a h;² *c*) z zlogi: do re mi fa su la si.³



2. Stopnje lestvice se ponavljajo na levi navzdol in na desni navzgor sledeče:



§ 42. Ker bi potrebovali za lego not nižjim glasovom (basom) preveč pomožnic, pišemo note za bas v basovskem ali f-ključu (§ 40, 2) sledeče:



¹ Iz grščine.

² Črke a — g je prvi uporabljal papež Gregor I. Veliki v 6. stoletju. Od tedaj so splošno v rabi. Stara lestvica na „a“: a b c d e f g je nam tuja, trda, zovemo jo m'olovo (§ 72, 1; § 78, 1, 2). Naša naravna ali durova se začneja s „c“. Ker je bil v stari lestvici „b“ včasih nizek (b), včasih visok (2), smo za nizkega ohranili „b“ (§ 59, 1, druga opomba pod črto), za višjega pa vzeli naslednjo črko v abecedi „h“.

³ Gvido Areški je v začetku 11. stoletja povzel za pevske vaje začetne zloge vrstic iz himne: Ut queant laxis — Resonare fibris — Mira gestorum — Famuli tuorum — Solve polluti — Labii reatum — Sancte Joannes. Vrstice so se začenjale po vrsti z zaporednimi stopnjami lestvice. „Ut“ so zamenjali pozneje z „do“, ker je za začetnike točna izgovarjava soglasnika koncem besede (zloga) težka. Radi dvojnega „l“ (sol la), ki je za začetnike tudi težak, so odpahnili najprej „l“ pri sol; ker smo pa z odstranitvijo „ut“ izgubili v lestvici „u“, so zamenjali pozneje še „o“ z „u“, tako smo dobili mesto „sol“ — „su“.

§ 43. Ker se lestvica v svojem bistvu in obsegu navzgor in navzdol ponavlja (§ 41), imenujemo posamezne lestvice ali oktave po njih legi: veliko, malo, enkrat, dvakrat, trikrat ... črtano, kot kaže naslednji pregled:



Pod veliko leži kontra in subkontra, nad dvakrat črtano pa trikrat in štirikrat črtana oktava.

IV. Prema lestvica.

§ 44. Lestvico $c d e f g a h \bar{c}$ imenujemo diatonično ali premo lestvico, ker jo imamo v posluhu že po naravi.

§ 45. 1. Prema lestvica ima tole sliko:



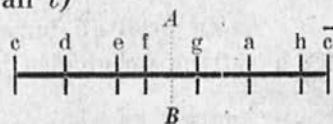
b) na klavirju:



ali c)

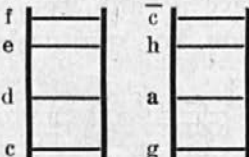
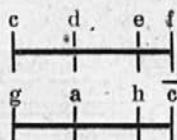


ali c)



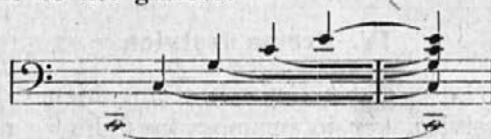
2. Če predelimo lestvico pri *A-B*, dobimo dva dela, ki sta popolnoma skladna:

a) $\overbrace{c \ d \ e \ f}$ b)  $\overbrace{g \ a \ h \ \bar{c}}$

c)  ali c) 

V. Trozvok.

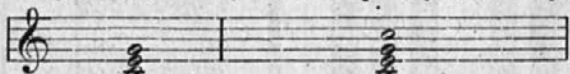
§ 46. 1. Če udarimo na klavirju C-struno, zazvene istočasno nalahno še tile glasovi:



Istočasno pa zveni nad omenjenimi stopnjami in pod njimi še več stopenj, ki pa jih ne moremo natanko razločiti. To soglasje nam ugaja, zovemo ga glavni trozvok, ker zvone obenem prav razločno tri različne stopnje: 1., 3. in 5. (tetrakord po grškem, ker je bila tako uglašena grška lira, ki je imela štiri strune).

Trozvok imamo že po naravi v ušesu prav tako kot premo lestvico. Zato nam je važna opora pri petju. Pesmi se začnejo po navadi s stopnjami trozvoka, zato mora pevec stopnje trozvoka dobro poznati.

a) Trozvok: b) Trozvok s podvojenim temeljnim tonom:



Opomba. V trozvoku trobijo rogovi vojakov, telovadcev in vsi na-ravni rogovi.

2. Za prvo ali temeljno stopnjo (toniko) najvažnejša in tej hkrati najsorodnejša je peta stopnja (dominanta¹). Kot na

¹ Gospodarica.

toniki, tako imamo tudi na dominantni trozvok, ki ga imenujemo dominantni trozvok in je za glavnim trozvokom najvažnejši:



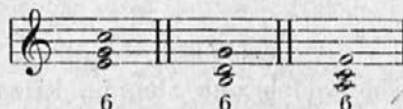
3. Spodnja dominanta (subdominanta), t. j. peta stopnja od tonike navzdol, je f, ki je s toniko tudi zelo sorodna in gospoduje tonom pod toniko. Njen trozvok je za dominantnim najvažnejši in obsega 4., 6. in 8. (1.) stopnjo:



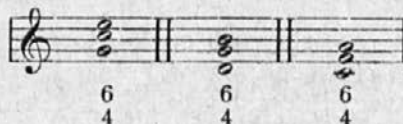
4. Te tri trozvoke imenujemo radi velike terce (c—e, f—a, g—h) velike ali durove. Velevažni so, ker obsegajo vse stopnje lestvice in nam ni težko zadeti posameznih stopenj, če poznamo te trozvoke. Tudi je petje s pomočjo trozvokov zanesljivejše in čistejše. Zato mora vsak pevec poznati prav dobro vse tri trozvoke. Njihova sorodnost se kaže tudi v tem, da imajo po en glas vedno skupen:



5. Če leži trozvok v redu: 1., 3., 5. stopnja, ga zovemo po razmerju stopenj do temeljne stopnje terkvintakord ali samo kvintakord (3. stopnje navadno ne omenjamo posebej, ker spada sama po sebi k trozvoku), kadar pa leže stopnje trozvoka tako: 1., 3., 6., imenujemo ta trozvok sekstakord:



6. Udarimo li stopnje v lestvici v redu: 1., 4., 6., dobimo kvartseksťakord:



Opomba. Bistva seksstakorda in kvartseksstakorda ne izpremenimo, če postavimo tone omenjenih sozvokov tudi v raztegnjeno razmerje: 1., 6., 3.¹ ali 1., 6., 4. Merodajen je temeljni (najnižji) ton; vse druge si mislimo strnjene v obseg ene oktave (lestvice).

Sekstakordi:

Kvartseksstakordi:

7. Če pridenemo dominantnemu trozvoku še eno terco (d—f), dobimo četvero-zvok (g—h—d—f), ki ga zovemo radi septime g—f tudi septakord. Njegove obrnjene lege (primerjaj 5. in 6.!) so:

a) septakord b) kvintseksstakord c) terckvartakord d) sekundakord

Opomba. Podrobnosti o septakordu spadajo v harmonijo.

VI. Premi razliki (diatonični intervali¹).

§ 47. Medsebojno razmerje (razdaljo) tonov po njihovi legi imenujemo razlik. Merimo jih po stopnjah in imenujemo prvo prima, drugo sekunda, tretjo terca, četrto kvarta, peto kvinta, šesto seksta, sedmo septima, osmo oktava, deveto nona, deseto decima, enajsto undecima, dvanajsto duodecima itd.

Prime.

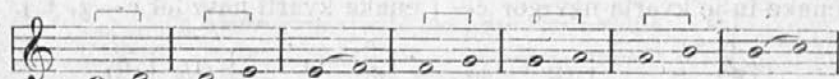
§ 48. Prima je vedno ona stopnja, ki začenjamo od nje šteti, torej:

Prime so na vseh stopnjah enake, torej c—c in $\bar{c}-\bar{c}$, zato jih imenujemo čiste.

¹ Iz latinskega.

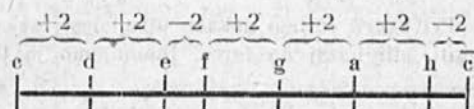
Sekunde.

§ 49. 1. Sekunde tvorita po dva sosedna tona preme lestvice, torej c in d, d in e, e in f itd.



Prema lestvica je sestavljena iz samih sekund.

2. Slike a do ċ v § 45. nam kažejo, da je sekunda navzgor c—d večja od sekunde navzdol ċ—h. Zato imenujemo prvo sekundo (c—d) veliko (+2) [cel ton], drugo (ċ—h) pa malo (−2) [polton]. V premi lestvici imamo na vseh stopnjah velike sekunde, le na tretji (e—f) in sedmi (h—ċ) sta mali sekundi.

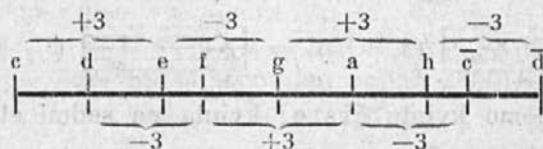


Terce.

§ 50. 1. Terce so: c—e, d—f, e—g, f—a, g—h, a—ċ, h—d̄:



2. Tudi terce so različne: c—e, f—a, g—h obsegajo 2 cela tona (dve veliki sekundi), d—f, e—g, a—ċ, h—d̄ pa le 1 cel in 1 polton; te zadnje so torej za polton manjše. Zato imenujemo prve velike (+3), slednje pa male (−3) terce.



Opomba: Terca je važen del trozvoka (§ 46, 1), ki ga imenujemo kratko velikega, če je terca velika (durov trozvok), malega pa, če ima malo terco, n. pr. na drugi stopnji d—f—a. Radi tega imenujemo tretjo stopnjo tudi posredovalko (medianto) med durom in molom (§ 72, 6). Peti jo moramo zelo čisto in razločno. Ker je ostra, je ne smemo siliti s poudarkom preveč v ospredje.

Kvarte.

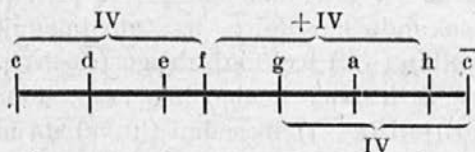
§ 51. 1. Kvarte so: c—f, d—g, e—a, f—h, g—ċ, a—d̄, h—ē:



2. Kvarte: $c-f$, $d-g$, $e-a$, $g-\bar{c}$, $a-\bar{d}$, $h-\bar{e}$ obsegajo po 2 cēla in 1 polton; kvarta na četrti stopnji $f-h$ pa ima 3 cele tone, je torej za polton večja od drugih. Ker so vse druge enake in je kvarta navzgor $c-f$ enaka kvarti navzdol $\bar{c}-g$, t. j.

$$\text{Musical staff 1} (2 + \frac{1}{2}) = \text{Musical staff 2} (\frac{1}{2} + 2),$$

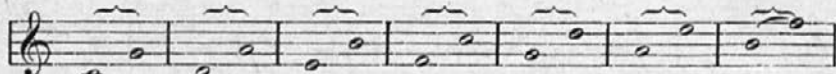
zato imenujemo prve čiste (IV), zadnjo pa zvečano¹ (+IV).



Opomba: Pri kvarti čutimo nekako utrujenost; nekaj jo teži, česar ne more odvdigniti, sili nazaj na terco. Imenujemo jo tudi spodnjo gospodarico (§ 46, 3).

Kvinte.

§ 52. 1. Kvinte so: $c-g$, $d-a$, $e-h$, $f-\bar{c}$, $g-\bar{d}$, $a-\bar{e}$ in $h-\bar{f}$:



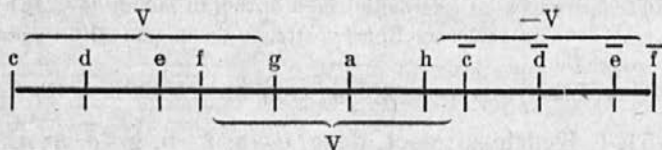
2. Vse kvinte obsegajo po 3 cele tone in 1 polton, le ona na sedmi stopnji ($h-\bar{f}$) ima 2 cēla in 2 poltona, je torej za polton manjša od drugih. Ker je dalje kvinta navzgor $c-g$ enaka kvinti navzdol $\bar{c}-f$, t. j.

$$\text{Musical staff 1} (3 + \frac{1}{2}) = \text{Musical staff 2} (\frac{1}{2} + 3),$$

zato imenujemo kvinte čiste; kvinta na sedmi stopnji, t. j.

$$\text{Musical staff} (\frac{1}{2} + 2 + \frac{1}{2}),$$

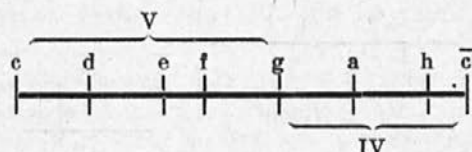
se imenuje pa zmanjšana² (-V).



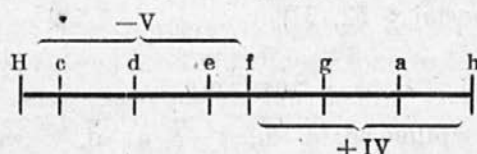
¹ Stari glasbeniki so ji rekli „tritonus“ (3 celi toni) in so se je ogibali.

² „Quinta falsa“, radi tega niso stavili v koralnem petju nikdar lestvice na h, ker je čista kvinta najvažnejši pogoj lestvice (§ 78, 1).

3. Čista kvinta $c-g$ se sreča na g s čisto kvarto $\bar{c}-g$:



zmanjšana kvinta $H-f$ pa nas pelje na zvečano kvarto $h-f$:



Čisti interval navzgor nam da torej čistega navzdol, zvečani pa v obratu zmanjšanega in narobe.

Opomba: Kvinto zovemo tudi (gornjo) gospodarico (§ 46, 2), ki je prodrla težo kvarte in odločilno gospoduje nad vsemi stopnjami cele lestvice. Za temeljnim tonom je ona najvažnejša stopnja, ki pomeni prvo zadovoljivo mesto oddiha in nekako toniko v zgornji polovici lestvice.

Sekste.

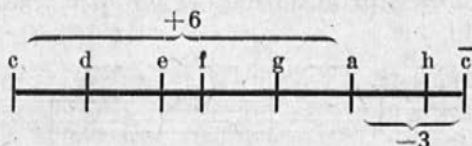
§ 53. 1. Sekste imenujemo: $c-a$, $d-h$, $e-\bar{c}$, $f-\bar{d}$, $g-\bar{e}$, $a-\bar{f}$, $h-\bar{g}$.



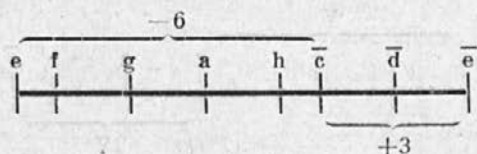
2. Sekste niso vse enake: $c-a$, $d-h$, $f-\bar{d}$ in $g-\bar{e}$ imajo po 4 cele in 1 polton, $e-\bar{c}$, $a-\bar{f}$ in $h-\bar{g}$ pa po 3 cele in 2 poltona. Zato imenujemo one velike (+6), te pa male (-6), ker so za polton manjše od velikih.



3. Seksta navzgor je enaka terci navzdol. Ker je n. pr. $\bar{c}-a$ mala terca, je $c-a$ velika seksta:



e— $\bar{c}$ je pa mala seksta, ker je $\bar{e}$ — $\bar{c}$ velika terca:



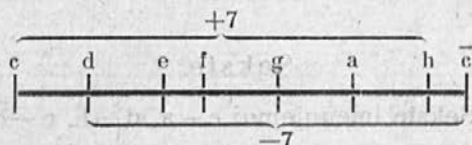
Velike sekste navzgor nam dajo v obratu male terce in narobe. (Primerjaj § 52, 3!)

Septime.

§ 54. 1. Septime so: c—h, d— $\bar{c}$, e— $\bar{d}$, f— $\bar{e}$, g— $\bar{f}$, a— $\bar{g}$, h— $\bar{a}$:



2. Septima navzgor c—h obsega 5 celih in 1 polton, septima navzdol $\bar{c}$ —d pa 4 cele in 2 poltona:



Veliki septimi sta na 1. in 4. stopnji: c—h in f— $\bar{e}$, ker sta sekundi $\bar{c}$ —h in $\bar{f}$ — $\bar{e}$ mali, male septime leže pa na 2., 3., 5., 6. in 7. stopnji.

3. Septime dajo v obratu sekunde. Zato dobimo septime najhitreje s pomočjo sekund; n. pr. e—f je mala sekunda, zato je f— $\bar{e}$ velika septima; a—h je velika sekunda, zato je h— $\bar{a}$ mala septima.

4. Velika septima (h) je vodilni ton, ki nas s silo vleče navzgor do naslednje stopnje. Velika septima mora biti odločna, primerno visoka, peti jo moramo previdno in zmerno, da nas s pretiravanjem ne zapelje previsoko. Mala septima ima pa značaj kvarte.

Oktave.

§ 55. 1. Poleg prim so oktave najlažje. Oktave so: c— $\bar{c}$, d— $\bar{d}$, e— $\bar{e}$ itd.



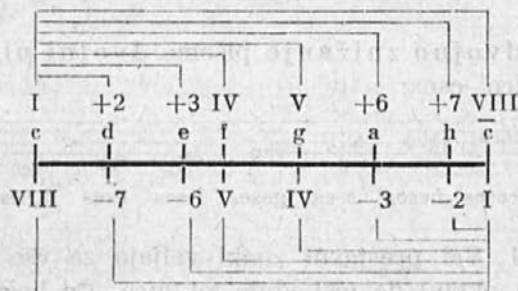
2. Oktave so vse brez izjeme enake, zato čiste (VIII). Značaj oktave je — dosežen cilj. Tu se nam umiri uho, tu smo na vrhu.

Opomba. Nad oktavami leže none ($c-\bar{d}$), ki so slične sekundam ($c-d$): male sekunde malim, velike velikim nonam. Decime so kot terce male in velike: $c-\bar{e}$ je velika decima, ker je $c-e$ velika terca, $d-\bar{f}$ je mala decima, ker je $d-f$ mala terca itd. Te razlike imenujemo tudi: sekunda v oktavi, terca v oktavi itd.

§ 56. 1. Sledeči pregled kaže, da so vsi čisti razliki v premi lestvici, računani od temeljnega tona, navzgor in navzdol enaki, veliki navzgor so pa navzdol mali.



2. Naslednji pregled pa kaže skladnost obrnjenih razlikov: I navzgor = VIII navzdol, +2 navzgor je enaka -7 navzdol itd.

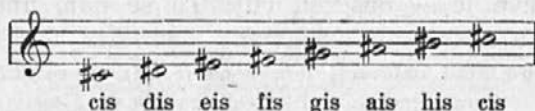


VII. Prestavni znaki.

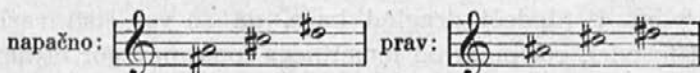
§ 57. Med premimi stopnjami naravne c-lestvice imamo še pet vmesnih stopenj (§ 45, b). To so na klavirju črne tipke, ki leže med c in d, d in e, f in g, g in a, a in h. Te stopnje imenujemo lihe ali hromatične¹ poltone, znake pa, ki jih ž njimi zaznamujemo, prestavne znake. Ti znaki so: a) višaj #, b) nižaj b, c) vračaj ♯.

¹ Iz grščine: pobarvani, ker so pisali v 16. stoletju (začetkom razvoja not) znižane in zvišane tone rdeče. Ta misel se je bila v najzadnjem času zopet pojavila, pa ni niti malo prodrla.

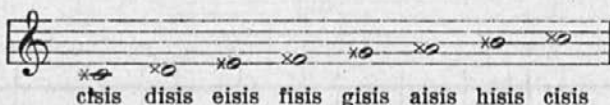
§ 58. 1. Višaj # zviša noto za polton in ji podeli končnico -is:



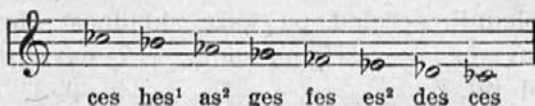
Opomba. Prestavne znake moramo pisati natančno na one stopnje, na katerih leže note, ki jih znaki zvišujejo, torej



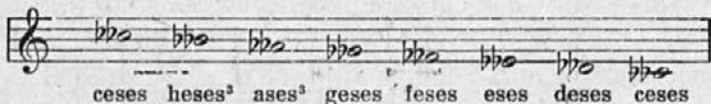
2. Za dvojno zvišanje imamo dvojni višaj $\times$, ki zviša noto dvakrat in ji da končnico -isis:



§ 59. 1. Nižaj b zniža noto za polton in ji da končnico -es:



2. Za dvojno znižanje pišemo dvojni nižaj $\bar{\bar{b}}$, note dobe končnico -eses:



§ 60. 1. Vsi prestavni znaki veljajo za vse note istega imena (vseh oktav) do prihodnje taktnice. Če hočemo vrniti zvišano ali znižano noto v prvotno (pravo) lego, stavimo prednjo $\text{vračaj } \frac{1}{2}$, ki velja tudi do prihodnje taktnice.

¹ ali „b“.

² Ne aes in ees!

³ Tudi bebe in asas.

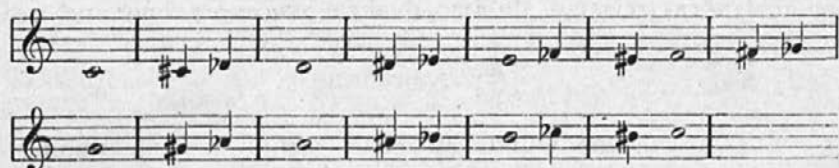
2. Dvakratno zvišanje ali znižanje vračamo le z enim vračajem ♯; hočemo li preklicati pri dvojnem zvišanju ali znižanju le enkratno zvišanje oziroma znižanje, tedaj pišemo ♯♯, ♭♭.

VIII. Istozvočni (enharmonični) toni, liha (hromatična) lestvica, lihi razliki.

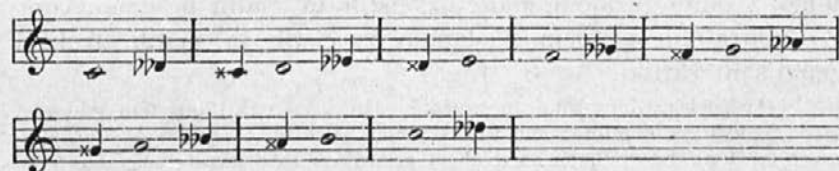
§ 61. Istozvočni (enharmonični) toni so tisti, ki jih različno pišemo, pa enako pojemo. Če zvišamo c in znižamo d, dobimo isti ton, ki leži med c in d. (Vaja 29!) Ta dva tona (cis in des) sta istozvočna ali enharmonična. Vendar imenujemo c—cis mali ali lihi (hromatični), c—des pa veliki ali premi (diatonični) polton, ker je cis nastal iz iste stopnje, des pa iz naslednje višje.

Pregled vseh istozvočnih tonov je takle:

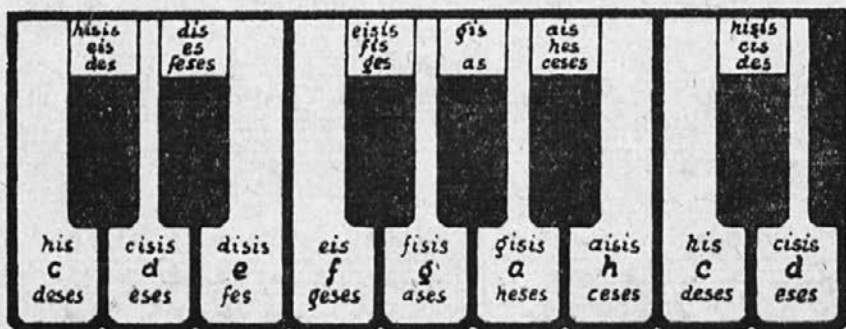
a) z enim višajem in enim nižajem:



b) z dvakratnim višajem in nižajem:

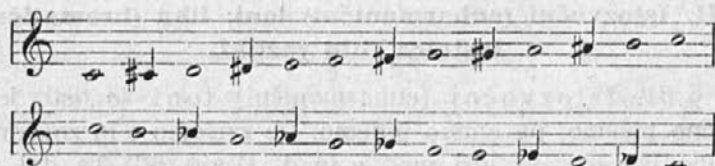


c) na klavirju:



Čemu pišemo iste tone na več načinov? Ker zahteva to glasbeni pravopis glede na harmonijo.

§ 62. Z zvišanimi in znižanimi toni dobimo novo lestvico, ki jo zovemo liho lestvico, ker obsega poleg premih tudi še vse lihe (hromatične) tone.

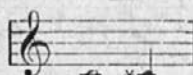


Liha lestvica obsega torej 12 tonov.

§ 63. 1. S prestavnimi znaki dobimo lihe razlike. Če zvišamo primo enkrat, jo imenujemo zvečano primo:



če jo dvakrat zvišamo, dobimo dvakrat zvečano primo:



2. Če zvišamo velike ali čiste razlike enkrat, dobimo zvečane, če pa dvakrat, pa dvakrat zvečane razlike.

3. Iz velikih razlikov (sekund, terc, sekst, septim) dobimo z enim nižajem male, iz čistih in malih pa zmanjšane. Z dvakratnim nižajem nastanejo iz čistih in malih dvakrat zmanjšani razliki.

Opomba. Zmanjšani in zvečani razliki so redki, posebno sekunde, terce, sekste in septime, ker jih izražamo večkrat z enostavnejšimi isto-zvočnimi toni. Še redkejši so dvakrat zmanjšani in dvakrat zvečani razliki.

4. Zvečane razlike pojemo vedno krepkeje in odločneje od zmanjšanih.

5. Pregled in obračanje vseh običajnih razlikov (§ 56):

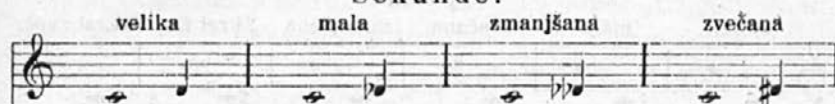
Prime:

čista	zvečana	zmanjšane ni	2 krat zveč.	2 krat zm. ni
-------	---------	--------------	--------------	---------------

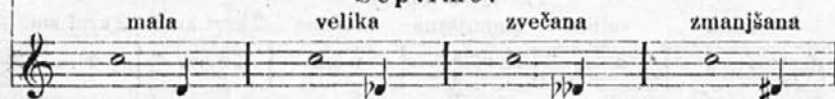
Oktave:

čista	zmanjšana	zvečana	2 krat zm.	2 krat zveč.
-------	-----------	---------	------------	--------------

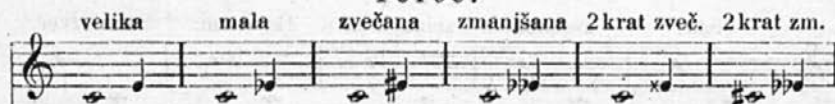
Sekunde:



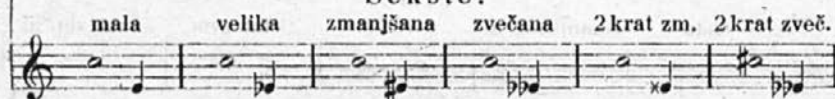
Septime:



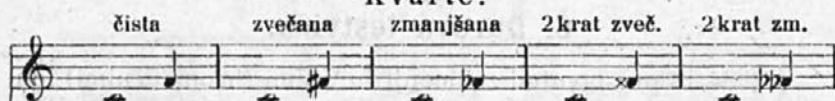
Terce:



Sekste:



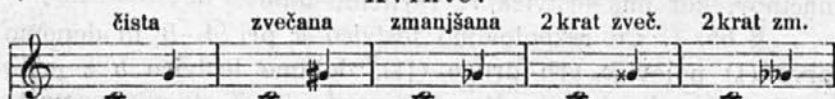
Kvarte:



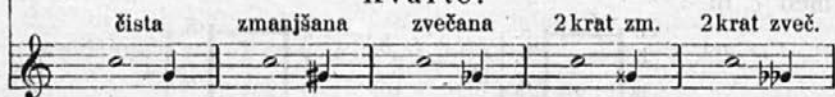
Kvinte:



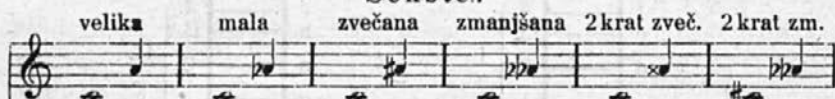
Kvinte:



Kvarte:



Sekste:



Terce:



Septime:

velika mala zvečana zmanjšana 2 krat zm. 2 krat zveč.

Sekunde:

mala velika zmanjšana zvečana 2 krat zveč. 2 krat zm.

Oktave:

čista zvečana zmanjšana 2 krat zm. 2 krat zveč.

Prime:

čista zmanjšane ni zvečana 2 krat zveč. 2 krat zm. ni

Č. Durova lestvica.

§ 64. S prestavnimi znamenji in lihimi (hromatičnimi) toni lahko postavimo lestvico na vsako stopnjo C-durove lestvice, slika lestvice pa mora ostati ista, t. j. med 3. in 4. ter 7. in 8. stopnjo mora biti polton:

1 2 3 4 5 6 7 8

S tem dobimo 12 različnih lestvic ali durovih¹ tonovih načinov, ker ima lestvica 12 različnih tonov.

§ 65. 1. Če razpolovimo lestvico *a* pri *A—B* in denemo prvo (I) polovico vrh druge (II), dobimo lestvico *b* z malo septimo (*g—f*), drugi polton leži med 6. in 7. stopnjo namesto med 7. in 8.

a)

c	8.
h	7.
a	6.
g	5.
f	4.
e	3.
d	2.
c	1.

A ————— B

} II.

} I.

b)

g	8.
f	7.
e	6.
d	5.
c	4.
h	3.
a	2.
g	1.

A ————— B

} I.

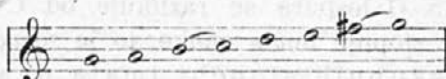
} II.

¹ V glasbi razločujemo dve vrsti lestvic: molove (mehke), ki imajo malo terco, n. pr. stara eolična lestvica na *a* (§ 88, 2), in durove (trde) z veliko terco na *c*, kot jo imamo mi. Nam je mol tuj, laže-pojemo dur. Naši južni bratje Srbi in Bolgari pa imajo zelo veliko narodnega in umetnega petja v molu.

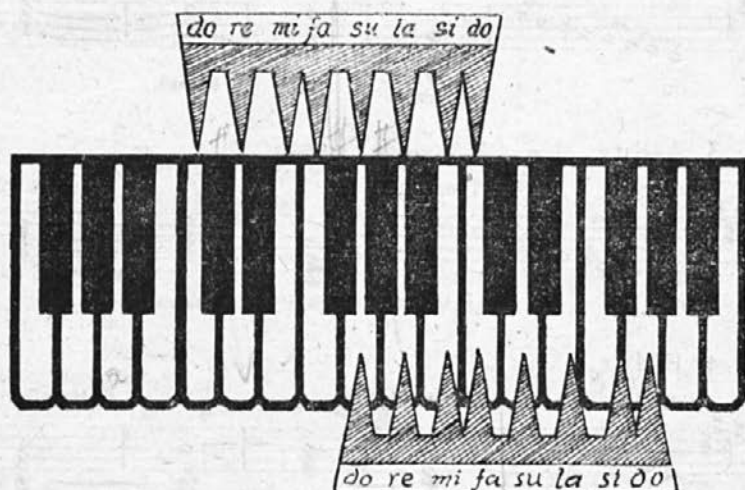
2. V lestvici *b* moramo septimo *f* za polton dvigniti, da dobimo med 6. in 7. stopnjo cel ton, med 7. in 8. stopnjo pa polton.



ali:

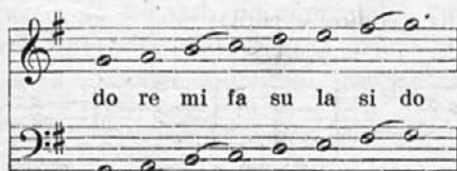


3. Dober pripomoček za sestavo novih lestvic je „Batkejev glavnik“, ki si ga po meri tipk lahko vsakdo izreže.



Glavnik nam pokaže, pravilno nastavljen na temeljni ton, vse zvišane in znižane stopnje poljubnih lestvic. Postavimo li *do* na *g*, kaže si na *fis*, torej moramo *f* zvišati.

4. Ker velja zvišanje „*fis*“ za vse *f* v vsej pesmi, ga pišemo takoj za  ali , kar nam označuje G-durovo lestvico:



Trozvoki: Četverozvok:

subdominantni glavni dominantni

5. G-lestvica se razlikuje od C-lestvice le po fis, vse druge stopnje imata enake; to je sorodnost prve vrste. Čim več skupnih stopenj imata dve lestvici, tem sorodnejši sta.

§ 66. 1. Pri vseh nadaljnjih lestvicah jemljemo za temeljni ton vedno dominantno in zvišujemo septimo. Tako dobimo:

2. D-dur:

Lestvica: Trozvoki: Četverozvok:

do subdominantni glavni dominantni

3. A-dur:

Lestvica: Trozvoki: Četverozvok:

do subdominantni glavni dominantni

4. E-dur:

Lestvica: Trozvoki: Četverozvok:

do subdominantni glavni dominantni

5. H-dur:

Lestvica: Trozvoki: Četverozvok:

do subdominantni glavni dominantni

6. Fis-dur (redko v rabi):

Lestvica: Trozvoki: Četverozvok:

do subdominantni glavni dominantni

7. Cis-dur (zelo redko):

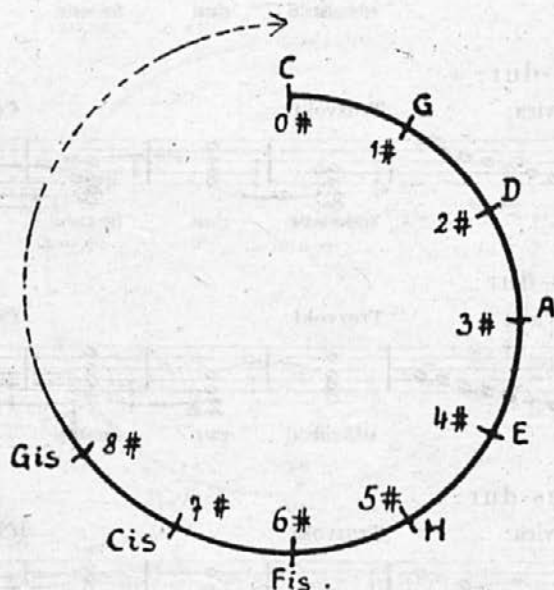


Pregled zvišanj:

§ 67. 1. Vrsta lestvic z višaji je sledeča:

število #:	0	2	4	6	1	3	5	7
ime lestvice:	c	d	e	f(is)	g	a	h	c(is)
vrsta zvišanja:	2.	4.	6.	1.	3.	5.	7.	

2. Nove lestvice z višaji smo razvijali po čistih kvintah navzgor: C-G-D-A-E-H-Fis-Cis; v kvintnem krogu:



Opomba: Dobro si je treba zapomniti red zvišanj: fis, cis, gis, dis, ais, eis, his!

§ 68. Kakor po kvintah navzgor, tako razvijamo lestvice tudi po kvintah navzdol: postavimo li drugo polovico (§ 65, 1) C-durove lestvice pod prvo, dobimo lestvico: f e d c h a g F¹.

¹ Temeljni ton f (F) ponovimo spodaj, kot smo ga ponovili pri postopu navzgor (c — c) zgoraj.

Med 3. in 4. stopnjo (a—h) leži cel ton, med 4. in 5. (h—c) pa polton. Glavnik nam pokaže, da moramo h znižati v hes (b), pa dobimo lestvico:

1. F-dur:

Lestvica: Trozvoki: Četvero-zvok:

do subdominantni glavni dominantni

Z enakim postopanjem dobimo:

B

2. Hes-dur:

Lestvica: Trozvoki: Četvero-zvok:

do subdominantni glavni dominantni

3. Es-dur:

Lestvica: Trozvoki: Četvero-zvok:

do subdominantni glavni dominantni

4. As-dur:

Lestvica: Trozvoki: Četvero-zvok:

do subdominantni glavni dominantni

5. Des-dur:

Lestvica: Trozvoki: Četvero-zvok:

do subdominantni glavni dominantni

6. Ges-dur (redko):

Lestvica: Trozvoki: Četvero-zvok:

do subdominantni glavni dominantni

7. Ces-dur (zelo redko):

Lestvica:

Trozvoki:

Četverozvok:

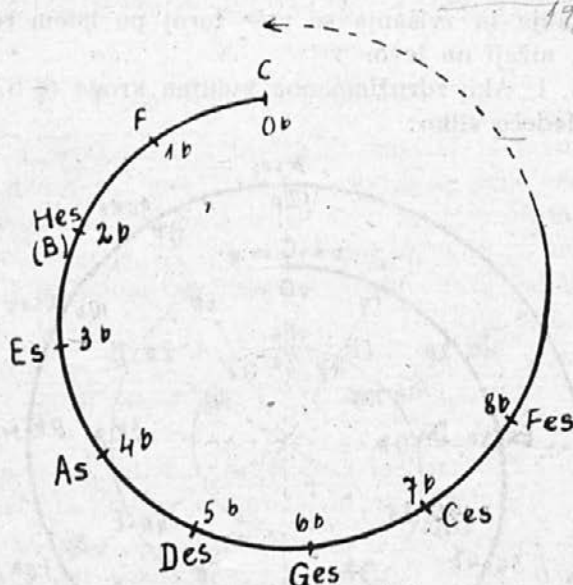


Pregled znižanj:

§ 69. 1. Vrsta lestvic z nižaji je sledeča:

7	5	3	1	6	4	2	0	število	▷
ces	des	es	f	ges	as	hes	c	ime lestvice	
6.	4.	2.	7.	5.	3.	1.		vrsta znižanja	

2. Nove lestvice z nižaji smo razvijali po čistih kvintah navzdol: C-F-Hes-Es-As-Des-Ges-Ces; v kvintnem krogu:



Opomba: Dobro si je treba zapomniti red znižanj: hes, es, as, des, ges, ces, fes!

§ 70. 1. Primerjamo li lestvice z višaji z lestvicami z nižaji, dobimo tale pregled:

število	#	0	2	4	6	1	3	5	7	
					#					#
		c	d	e	f	g	a	b	c	
		▷	▷	▷		▷	▷	▷		
		7	5	3	1	6	4	2	0	število

2. Iz tega pregleda moremo hitro določiti lestvico za vsako število nižajev ali višajev, če poznamo lestvice do 3 # in 3 ♭.

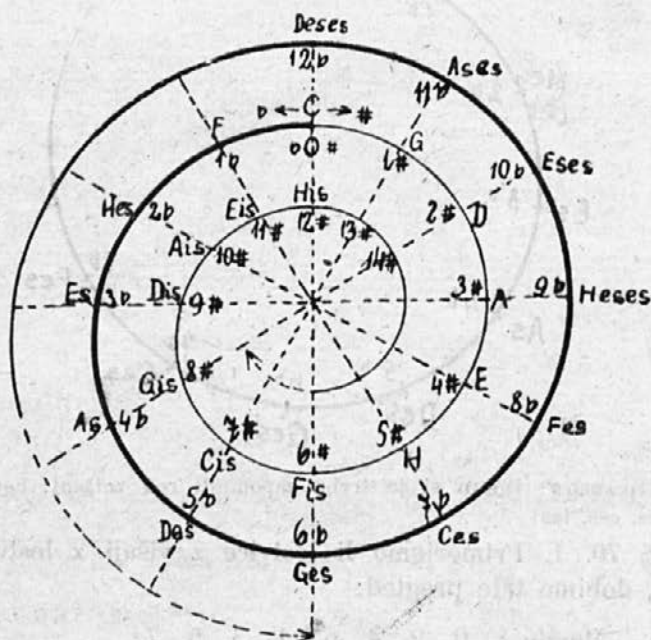
Če imamo lestvico n. pr. s 6 #, izvemo, da je to fis, ako vemo, da ima 1 ♭ F-dur, $6 + 1 = 7$; $5 ♭ =$ Des-dur, ker ima dopolnilo do 7, t. j. 2 # D-dur itd.

3. Višaji se vrste v prvi polovici (navzgor) v sodih (0, 2, 4, 6), v drugi pa v lihih (1, 3, 5, 7) številih; prav tako se vrste nižaji v prvi polovici (navzdol) v sodih, v drugi pa v lihih številih:

←				→			
7 5 3 1				0	#		
6 4 2					2 4 6		
c d e f					c d e f		
g a h					g a h c		
♭ ♭ ♭					♭ ♭ ♭		

Znižanja in zvišanja se vrše torej po istem redu, višaji na desno, nižaji na levo.

§ 71. 1. Ako združimo oba kvintna kroga (§ 67 in § 69), dobimo sledečo sliko:



2. Ta krog nam kaže, da je C-durova lestvica brez # in ♭. Lestvice z # se zavijajo proti desni, one z ♭ proti levi, pri fis oziroma ges (6 # — 6 ♭) se srečajo.

Lestvici na fis oziroma ges se glasita:

fis	gis	ais	h	cis	dis	eis	fis
ges	as	hes	ces	des	es	f	ges.

Vsi toni prve lestvice so istozvočni s toni druge, zato sta tudi ti dve lestvici istozvočni. Istozvočni sta tudi lestvici cis (7 ♯) in des (5 ♭):

cis	dis	eis	fis	gis	ais	his	cis
des	es	f	ges	as	hes	c	des.

Vse lestvice, ki se krijejo na kvintnem krogu na strani 200 proti sredi, so istozvočne.

Vsota prestavnih znakov dveh istozvočnih lestvic je 12: $0\flat + 12\sharp = 12$, $3\sharp + 9\flat = 12$, $5\flat + 7\sharp = 12$ itd.

D. Molova lestvica.

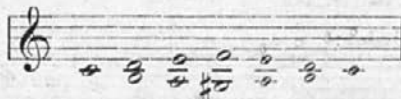
§ 72. 1. Molova lestvica se je razvila iz stare eolijske lestvice a h c d e f g a. Nam ta lestvica ne prija več povsem. Uho nas samo sili pri mali seksti a—f nazaj proti temeljnemu tonu; sedma stopnja, ki je vodilni ton, nam je po ušesu bliže pod temeljnim tonom. To lestvico pojemo torej najlaže takole:



Molova lestvica

To je temeljna ali harmonična lestvica. Od C-durove lestvice jo loči le gis, to je sorodstvo prve vrste.

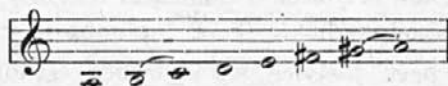
Opomba: Bistvena (značilna) stopnja je mala terca. Okoli nje se suče lestvica do čiste kvarte navzgor in zmanjšane kvarte navzdol:



Skrajna dva tona (f in gis) silita proti središču: prvi težko (§ 72, 1; § 51, 2, opomba), drugi ostro, ker je vodilni tón. Geometrijsko bi lahko zaznamovali ta postop kot elipso.

2. Hočemo li vendar peti melodijo v obsegu cele lestvice navzgor in navzdol, potem se nam upira zvečana sekunda med seksto (f) in septimo (gis). Da se temu nekako ognemo, zvi-

šamo seksto, kadar postopamo navzgor: naši koraki so veliki, odločni, naš cilj je na vrhu, zato velika seksta; torej:



To lestvico zovemo melodično (navzgor).

3. Hočemo li peti od zgoraj navzdol v obsegu lestvice, potem vemo, da je naš cilj spodaj; bližamo se mu z velikimi, odločnimi koraki: sekunda a—g in terca a—f sta veliki. Tako dobimo melodično lestvico navzdol, ki jo imenujemo hkratu naravno molovo lestvico:¹



4. Imamo torej tri molove lestvice, ki so med seboj seveda zelo sorodne, v sredi med obema melodičnima leži harmonična.

A-dur: 1

melodična navzgor: 1

harmonična: 1

Molove lestvice

melodična navzdol:

C-dur:

5. Iz te primere je razvidno, da so do pete stopnje vse tri molove lestvice enake, razlike leže v zgornji polovici v seksti in septimi. Preglednica kaže, katere stopnje so jim skupne.

¹ § 78, 1, 2.

6. Trozvok je vsem trem lestvicam enak: sestavljen je iz tonike, male terce in kvinte. Mala terca je značilna in daje trozvoku bistven znak. Trozvok z malo terco se zove kratko molov, oni z veliko terco pa durov (§ 50, opomba).

A-molovi trozvoki:



Četvero-zvok je v molu in duru enak (§ 46).

§ 73. 1. A-molova lestvica nima nič prestavnih znamenj, ker ni noben ton v vseh lestvicah stalno zvišan. Zvišanja zaznamujemo po potrebi sproti. Ker tudi C-durova lestvica nima nič prestavnih znamenj, imenujemo ti dve lestvici sporedni. Vsaka molova lestvica ima po eno sporedno durovo lestvico in narobe. /^x

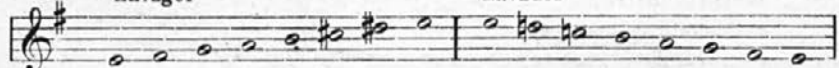
2. A-dur in a-mol imata skupni temeljni ton, zovemo ju istoimenski lestvici. Vsaka molova lestvica ima istoimensko durovo lestvico. /^x

3. E-mol.¹

a) Melodična lestvica:

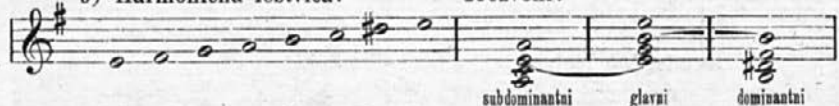
navzgor

navzdol



b) Harmonična lestvica:

Trozvoki:



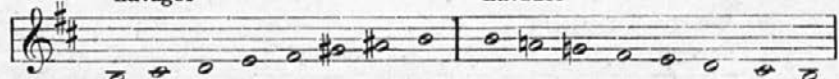
Sporedna lestvica G-dur, istoimenska E-dur.

4. H-mol.

a) Melodična lestvica:

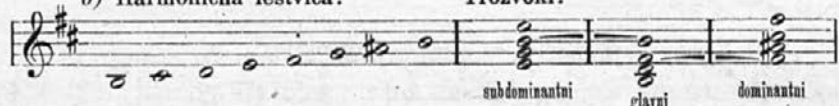
navzgor

navzdol



b) Harmonična lestvica:

Trozvoki:

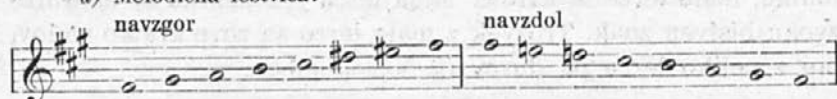


Sporedna lestvica D-dur, istoimenska H-dur.

¹ Primerjajte pri vsaki molovi lestvici istoimensko in sporedno durovo!

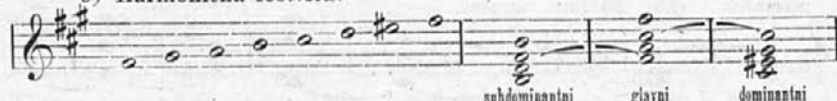
5. Fis-mol.

a) Melodična lestvica:



b) Harmonična lestvica:

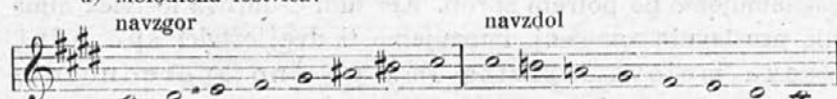
Trozvoki:



Sporedna lestvica A-dur, istoimenska Fis-dur.

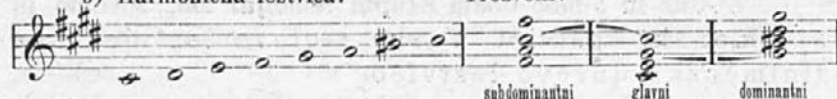
6. Cis-mol.

a) Melodična lestvica:



b) Harmonična lestvica:

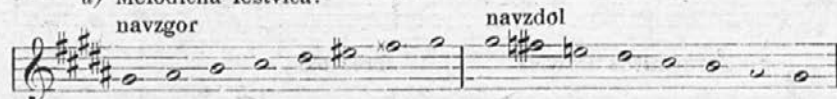
Trozvoki:



Sporedna lestvica E-dur, istoimenska Cis-dur.

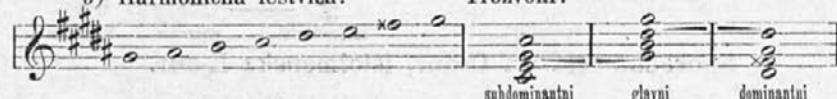
7. Gis-mol.

a) Melodična lestvica:



b) Harmonična lestvica:

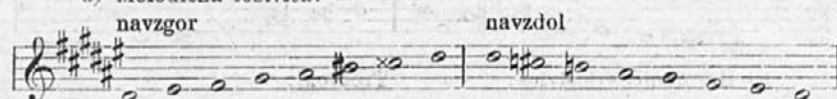
Trozvoki:



Sporedna lestvica H-dur, istoimenska Gis-dur.

8. Dis-mol (redko).

a) Melodična lestvica:



b) Harmonična lestvica:

Trozvoki:



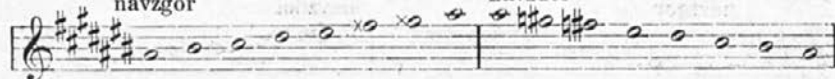
Sporedna lestvica Fis-dur, istoimenska Dis-dur.

9. Ais-mol (zelo redko).

a) Melodična lestvica:

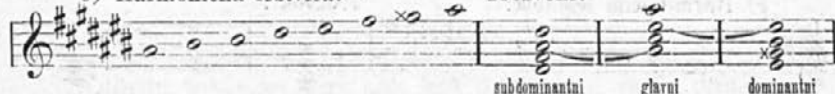
navzgor

navzdol



b) Harmonična lestvica:

Trozvoki:



Sporedna lestvica Cis-dur, istoimenska Ais-dur.

§ 74. Molove lestvice z nižaji:

1. D-mol.¹

a) Melodična lestvica:

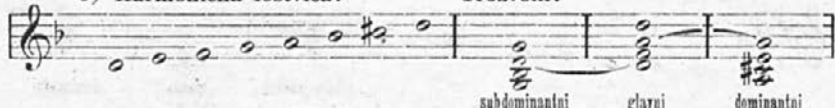
navzgor

navzdol



b) Harmonična lestvica:

Trozvoki:



Sporedna lestvica F-dur, istoimenska D-dur.

2. G-mol.

a) Melodična lestvica:

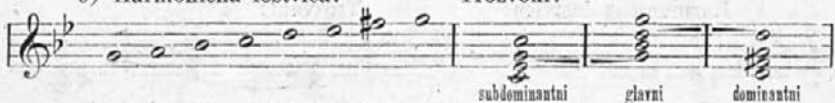
navzgor

navzdol



b) Harmonična lestvica:

Trozvoki:



Sporedna lestvica B-dur, istoimenska G-dur.

3. C-mol.

a) Melodična lestvica:

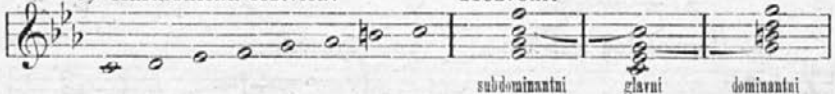
navzgor

navzdol



b) Harmonična lestvica:

Trozvoki:

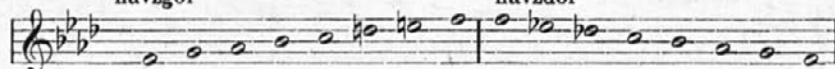


Sporedna lestvica Es-dur, istoimenska C-dur.

¹ Pri durovih lestvicah smo stopali po kvintah od c, pri molovih pa stopamo od a. Subdominanta je d.

4. F-mol.

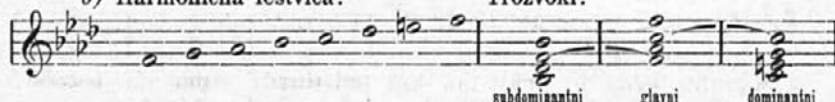
a) Melodična lestvica:
navzgor



navzdol

b) Harmonična lestvica:

Trozvoki:



subdominantni

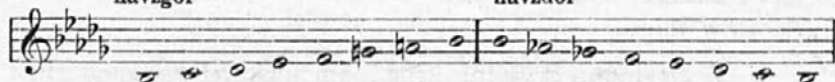
glavni

dominantni

Sporedna lestvica As-dur, istoimenska F-dur.

5. B(Hes)-mol.

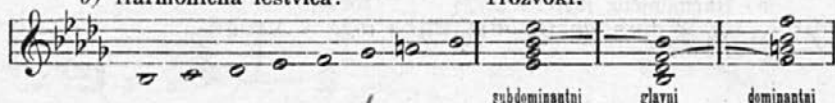
a) Melodična lestvica:
navzgor



navzdol

b) Harmonična lestvica:

Trozvoki:



subdominantni

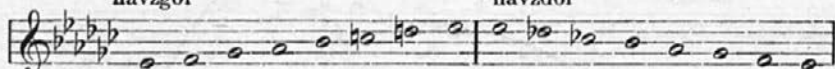
glavni

dominantni

Sporedna lestvica Es-dur, istoimenska B-dur.

6. Es-mol. (redko)

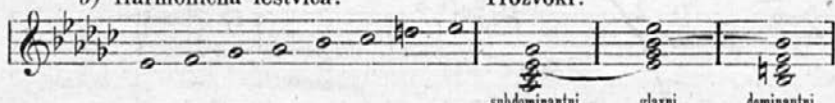
a) Melodična lestvica:
navzgor



navzdol

b) Harmonična lestvica:

Trozvoki:



subdominantni

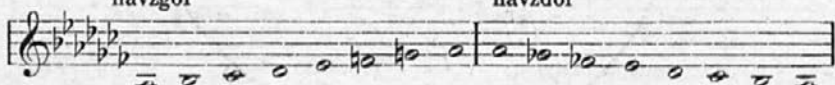
glavni

dominantni

Sporedna lestvica Ges-dur, istoimenska Es-dur.

7. As-mol. (zelo redko)

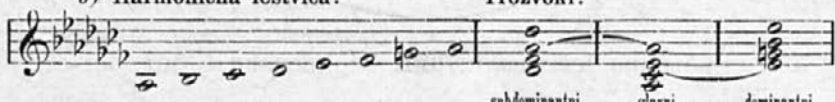
a) Melodična lestvica:
navzgor



navzdol

b) Harmonična lestvica:

Trozvoki:



subdominantni

glavni

dominantni

Sporedna lestvica Ces-dur, istoimenska As-dur.

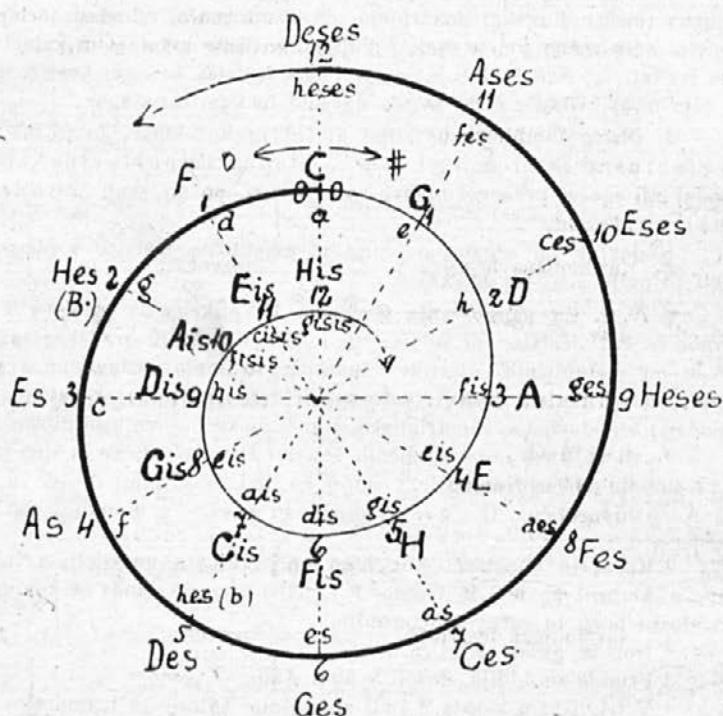
§ 75. Pregled molovih lestvic:

#	0	2	4	6	1	3	5	7
			#	#		#	#	#
	a	h	c	d	e	f	g	a
	b	b			b		b	
	7	5	3	1	6	4	2	0

Kvintni krog je prav tak kot pri durih, samo da se začno lestvice na levo in desno po kvintah od a. /

§ 76. Če se začne pesem v molu, ni treba, da bi morala ostati ves čas v molu, temveč se giblje po pravilih sorodnosti prosto v durove in molove lestvice. Konča se lahko v sporednem duru ali v molu.

§ 77. Naslednji kvintni krog nam kaže a) vse sporedne, b) vse istozvočne molove in durove lestvice in c) sorodnost lestvic, ki je tem večja, čim bliže leže v krogu.



Velike črke čitaj za durove, male za molove lestvice!

E. Stare koralne lestvice.¹

§ 78. 1. Do tu poznamo durove in molove lestvice. Prve imajo polton med 3. in 4. ter med 7. in 8., druge pa med 2. in 3. ter med 7. in 8. stopnjo (izvzemši melodično navzdol). Te lestvice ostanejo vedno enake, naj jih postavimo na katerokoli stopnjo v lestvici, izpremeni se samo lega.

V koralu pa imamo na vsaki stopnji naše lestvice (izvzemši h radi zmanjšane kvinte) posebno lestvico; te niso vse podobne našima dvema (durovi in molovi):

d e [~] f g a h [~] c d	g a h [~] c d e [~] f g
e [~] f g a h [~] c d e	a h [~] c d e [~] f g a
f g a h [~] c d e [~] f	c d e [~] f g a h [~] c

2. Lestvica na a je podlaga naši molovi, na c pa naši durovi lestvici (§ 41).

3. Prve štiri lestvice (d, e, f, g) je vpeljal ^{skol}papež Ambrož v 4. stoletju v bogoslužje, zato jih zovemo tudi „ambrozijanske“ ali avtentične (glavne) lestvice. Njih imena: d — dorijska,² e — frigijska,³ f — lidijska,³ g — mikso-lidijska (mešanolidijska) dokazujejo, da nosijo značaj vzhodnih (orientalskih) lestvic. Zelo važna jim je vedno dominantna (čista kvinta), na kateri so peli vse recitative.⁴ Nad kvinto je imela vsaka lestvica še čisto kvarto. Središče je bila torej kvinta s čisto kvinto navzdol in kvarto navzgor.

4. Obseg (ambitus) navadno ni šel preko oktave, to je bil „tonus perfectus“; če ni dosegel oktave, „tonus imperfectus“, če pa je spodaj ali zgoraj presegel oktavo za en ton, so ga zvali „tonus plus-quamperfectus“.

Kadar je pa segala melodija iz avtentične lestvice v plagalno,⁵ so zvali to petje „tonus mixtus“.

§ 79. 1. Za papeževanja Gregorja I. Velikega so prišle v 6. stoletju v rabo še štiri lestvice, ki so jim rekli plagalne ali stranske; razločevale so se od (avtentičnih) glavnih v tem, da so imele postavljeno kvarto pod kvinto, n. pr. h c d e f g a h, zato so jih tudi nazivali s pristavkom „hypo“ (spodaj): hipodorijska, hipofrigijska, hipolidijska, hipomiksolidijska.

Imeli so torej osem različnih lestvic: štiri avtentične in štiri plagalne. V 12. stoletju pa so pridejali tem osim še štiri, te so bile: A—e— $\bar{a}$ eolična, e—A— $\bar{e}$ hipoeolična, C—g— $\bar{c}$ jonijska in g—C— $\bar{g}$ hipojonijska.

¹ ^{skol}Koral je enoglasno cerkveno petje, ki sta ga vpeljala in uredila ^{papež}papež Ambrož († 397) in Gregor I. († 604) in ga še danes cerkev uporablja pri službi božji in cerkvenih obredih.

² Dorida, grška deželica.

³ Frigida in Lidija, deželi v Mali Aziji.

⁴ V frigijskem seksta c radi zmanjšane kvinte na h odnosno zvečane kvarte f—h.

⁵ § 79. ^{skol}plagalne lestvice so tiste, katerih dominantna je druga ali četrta stopnja.

Tako so dobili 12 lestvic, ki so jih zaznamovali s številkami I.—XII. Glavne so bile I., III., V., VII. itd., stranske pa II., IV., VI., VIII. itd. Tonika je bila skupna vsem plagalnim lestvicam z dotično avtentično lestvico, n. pr. dorijska in hipodorijska sta imeli isto toniko d. Dominanto pa so imele plagalne lestvice na terci pod avtentično dominantno, samo hipomiksoliidska je imela c namesto h. (Primerjaj dominantno frigijske lestvice!)

2. Pregled koralnih lestvic:

Glavne koralne lestvice	Stranske koralne lestvice	Skupna tonika
I. Dorijska: Dominanta	II. Hipodorijska: Dominanta	
III. Frigijska:	IV. Hipofrigijska:	
V. Lidijska:	VI. Hipolidijska:	
VII. Miksoliidska:	VIII. Hipomiksoliidska:	
IX. Eolijska:	X. Hipoeolijska:	
XI. Jonijska:	XII. Hipojonijska:	

Po legi poltonov so enake: I. in VIII., III. in X., VII. in XII., IX. in II., XI. in VI. Razlika med njimi je pa v tonikah in dominantah: I. ima toniko d, dominantno a, VIII. pa dominantno c — toniko g, III. e — c, X. a — c itd.

To daje posameznim lestvicam bistven značaj.

¹ Kadar je sledila za b melodija navzgor, so stavili „B-quadratum“ (z), če pa je šla navzdol, pa „B-rotundum“ (v). (§ 41, druga opomba pod črto; § 52, 2, druga opomba pod črto; § 59, 1, prva opomba pod črto.)

F. Predavanje.

§ 80. 1. Do sem sega nauk o pevski spretnosti, govoriti pa moramo še o pevski umetnosti, ki bodi cilj vsakemu pevcu! Umetniška poglobitev je pevcu neobhodno potrebna, ker je petje sicer lahko tehnično dovršeno, pa mrzlo, manjka mu milobe, gorkote, manjka mu duše in življenske sile. Zato naj se vsi pevci seznaniijo z naslednjimi poglavji!

I. Moč in stopnjava glasu.

Moč glasu se ravna i v celoti i v posameznostih po vsebini pesmi. Pevac jo navadno sam lahko ugame, besedilo samo mu to pove. Navadno pa moč in stopnjavo glasu zaznamujemo z besedami in okrajšavami:

2. Za prav tiho petje:

pp (ali *ppp*) = pianissimo — zelo tiho,
p (ali *mp*) = srednje piano — tiho,
m. v. = mezza voce (čitaj „voče“) — polglasno,
sotto voce — pritajeno (zamolklo).

3. Za srednjo moč:

pf = poco forte — malo močno,
mf = mezzo forte — srednje močno,
rf = rinforzando — ojačeno,
sf = sforzando (Λ) — s poudarkom: močno poudari, pa takoj odnehaj!

4. Za močno petje:

f = forte — glasno,
ff (ali *fff*) = fortissimo — zelo glasno,
con tutta la forza — z vso močjo,
marcato — poudarjeno,
ben marcato, marcatissimo — zelo poudarjeno.

5. Menjava moči se redoma ne vrši skokoma, naenkrat, temveč polagoma; prehod iz tihega petja v močnega in narobe mora biti izravnán. Prehod iz *p* v *mf* ali *mf* v *f* je *cresc(endo)* ; glas narašča toliko časa, kolikor kaže znamenje. Pri *decr(escendo)*  pa ponehujemo in preidemo iz močnejšega petja k tišjemu. Sem spada tudi *dim(inuendo)* — zmanjšujoče. *Morendo* (umiraje) in *smorzando* (ugašujoče, pojemajoče) pomenita prav tiho in malo zadržano.

6. Vsi prehodi morajo biti enakomerni, lepo zaokroženi in zahtevajo vzdržne vaje.¹ Najprej je treba vaditi *pp* in *p*, polagoma prehod, *pp* v *p* in narobe, potem šele *mf* in *f*. Za tem pride na vrsto prehod iz *mf* v *f* in *ff*. Samo najizurjenejši pevec more peti *ff* čisto. Varujte se kričanja!

II. Nastavek (intonacija²).

§ 81. 1. Dober nastavek je za čisto in lepo petje neobhodno potreben. Nastavek v ožjem pomenu imenujemo začetek vsakega tona, v širšem pomenu pa začetne tone pesmi ali glasbenega stavka sploh.³ Vsak ton mora biti takoj v začetku popolnoma čist, ne prenizek ne previsok, še manj pa neodločen, omahljiv. Najgrša napaka so pa priveski in zaleti začetkom tona, ki niso samo z glasbenega, ampak tudi z estetskega stališča za nič.

2. Preden začnemo peti, moramo imeti usta lahno odprta že v legi prvega zloga. Če ima prvi zlog *a*, ne smemo pripraviti ust za *e* itd. Glasotvornici dobita svojo napetost za prvi ton nekako že v istem hipu, ko smo pripravljeni za petje. Sapa mora biti v polnih pljučih pripravljena. Začnemo vedno z lahnim tokom sape, t. j. *p* in, ako treba peti *f*, hitro narastemo. Glas, ki ga začnemo naglo (sunkoma) *f*, je grd, le pri najboljšem pevcu morda lep in čist.

3. Takoj v začetku je treba odpraviti, če se pojavijo, priveske in zaleti pred nastavkom, n. pr. *n* (amen), *h* (aleluja) i. dr.

4. Pri vsem tem pa ne sme trpeti jasnost in odločnost melodije, posebno ne v večglasnem petju, kadar nastopajo glasovi razpredeno in samostojno; nastopi morajo biti točni, odločni in jasni, da moremo razbrati pestrost skladbe.

5. Večglasno petje često ni ubrano: visoki glasovi pojo prenizko, nizki pa previsoko, glasovi ne soglašajo, „distonirajo“. Vzrok: nejasen, nečist, neodločen nastavek in nepravilno dihanje. Preglejte podrobno glas za glasom, stopnjo za stopnjo in petje bo čisto! Preizkusite glasove mrmraje!

¹ Posebno basi naj pazijo, da izenačijo moč višine z nižino, ker v višini radi pretiravajo. Prehod iz enega registra v drugega (§ 10) mora biti lepo oglašen.

² Iz latinščine.

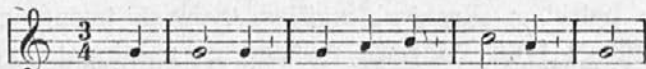
³ „Intonirati“ pomeni tudi splošno določiti začetne tone pevcem. Intoniramo z vilicami, s piščalko *a—c* ali samo *c*, ali s primernim glasbilom (klavirjem, harmonijem).

III. Dihanje med petjem.¹

§ 82. 1. Dihajte mirno, da se ne sliši! Poslušalec ne sme nikdar vedeti, kdaj pevec diha. Dihajte redno pred nepoudarjenim, nikdar pred poudarjenim mahom:



ne pa:



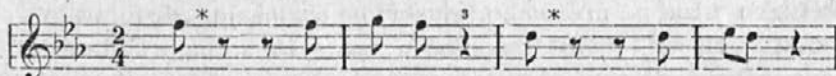
Paziti moramo v tem slučaju: *a)* da ne trgamo besedi in ne glasbene misli; *b)* da dihamo preden nam je pošla vsa sapa; *c)* da odtrgamo čas za dihanje redno prejšnji, ne naslednji noti. Ta odtrgljaj ne sme biti podoben pavzi, pa zopet ne smemo prehitevati in dihati hlastno, ker bi se to čulo in petje grdo motilo. Pevci, ki ne dihajajo pravočasno, morajo potem besede siloma trgati ali pa se napenjajo kot trobentači; to je grdo.

2. V splošnem moremo dihati *a)* pri nehajih, kadar ločijo glasbene misli; če pa spadajo nehaji v okvir glasbene misli, takrat pa samo prenehamo z glasom kot pri staccato; n. pr. (Nedved, Naša zvezda):



Od - go - vo - ra ne ve - do.

b) pri ločilih in *c)* po potrebi med posameznimi besedami, pa tako, da ne trgamo besedi, ki spadajo skupaj; n. pr. (Hajdrih, Jadransko morje):



Ko so ja - dra njih voj - ske



še no - si - la njih i - me.

¹ § 5 in 6.

² Šele tu smemo dihati.

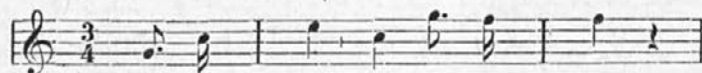
³ Dihati ne smemo pri *, temveč pri 2.

ali (P. H. Sattner, Tiha polnoč...):



Mo - lim jo za rod ne - sreč - ni.

ali pa:



Al' ne veš, da oz - ka je.

3. V pesmicah z več kiticami ne stoji dih vedno na istem mestu. Merodajne so vedno besede. Teh ne smemo trgati, četudi trpi pri tem glasbeni stavek; n. pr. (Jenko, Na grobeh):



1. Bla - gor mu, | ki se spo - či - je,

2. Bri - dke tu - ge, bo - le - či - ne |

4. Kadar ima sklepni akord sam svojo besedo, ki jo lahko z dihom ločimo od drugih besedi, posebno še, kadar je treba zadnji akord dolgo zdržati, moramo dihati pred zadnjim zlogom. Pravilno dihanje je glavni pogoj lepemu predavanju sploh.

IV. Izreka.

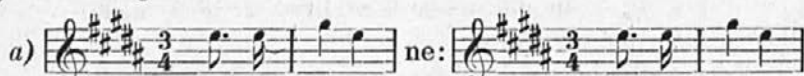
§ 83. 1. Pri petju uporabljamo čisto književno slovenščino, če ne pojemo narodnih pesmi v narečjih. Besede morajo biti tako jasno, preprosto in lepo razločno izrečene, prav tako naglašene in vezane kot v lepem govoru.

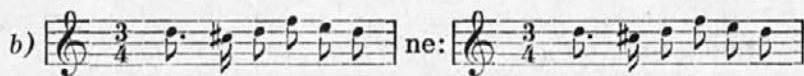
2. Samoglasnike izrekamo čisto, pa ne pretirano. Kakor v govoru, tako so tudi pri petju samoglasniki različni, n. pr.: Bog, okno, kolo; lep, vera, ves, nesem itd.

3. Če trči na koncu in v začetku besede samoglasnik: s samoglasnikom, je treba vmes kratkega prenehljaja, posebno še, če sta samoglasnika enaka; beseda se mora od besede ločiti, n. pr.: V Gorenjsko | oziram se skalnato stran. — Obličje | ak' je jasno tvoje. — In če | oko se ti solzi.

Kadar tvorita taka dva samoglasnika že po meri en zlog (dvoglasnik), tedaj ju izrekamo lahino vezano: Bog te obvarji! (Prešeren, Ukazi). — Na vrtu je ostala (Levstik).

4. Soglasniki nam služijo le za vezavo samoglasnikov. Izrekati jih moramo kratko, posebno, kadar jih je več skupaj. Pomnite: Soglasnike jemljemo vedno vse k naslednjemu zlogu:

a) 
Po-vzdi - gni-mo Povz-dig - ni-mo

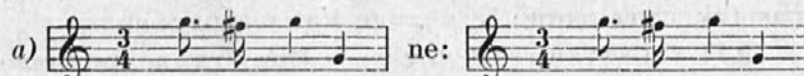
b) 
Dro-bna pti-či-ca od Drob-na pti-či-ca od

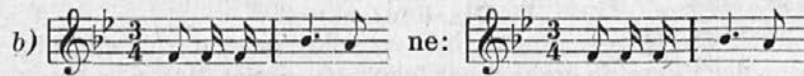
5. Kadar trči soglasnik koncem besede z enakim soglasnikom v začetku naslednje besede, tedaj treba obe besedi kratko, a ostro ločiti: Vstani, če ne spavaš | še! — Bog, | gospod vseh trum! — Razsvetluj mi pot | temno! Nikdar ne smemo združiti obeh soglasnikov v enega.

6. Sikavci c, s, z in šumevci so posebno ostri, zato moramo nanje posebno paziti. Izrekajmo jih lahno, zmerno, kratko, vsi naenkrat! Potegnjeni s ali z je zoprni, predolgi š, ž so neznosni, vsi sičniki in šumevci naj bodo kratki sunki! Posebno pazite na s in z, kadar se jih vrsti več drug za drugim: Saj jaz planin sem sin. Glas soseske cele. Skoz visoka okna jasno solnce sije. V takih slučajih moramo sikavce posebno lahno in kratko izreči.

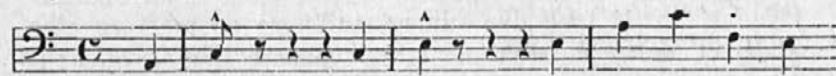
Predlog s se mora glasiti pred s kratko sè: Sè slogo stremo vse. — Sè srcem, z dušo vso.

7. R je sicer večkrat zlogotvoren, a ni blagoglasen, če stoji na dolgi noti, ker ga izrekamo le s polglasnikom, torej:

a) 
Ml - rzel ve - ter Mer - zel ve - ter

b) 
Ma-ti u - ml-rje Ma-ti u - mer-je

Dolžine na zlogotvornem r niso lepe, vzoren zgled, kako se jih izogibajmo, nam nudi moški zbor Sattnerjevega oratorija:


O smrt, o smrt, tvoj strah je strt, tvoj

8. Trdi l, ki stoji na koncu zlogov in pred soglasniki, izrekamo po večini kot dvoustnični v, torej u: Danes srečen si veseu. — Truplo tvoje bo pepeu.

Na koncu besede je izreka u za trdi l lažja od srednjega l, ker izzveni sklep na samoglasnikih — tu torej na u — lepše in lažje nego na soglasnikih. — Ti, ki si ustvariu. — Vzeu slovo.

9. Predlogi k, v in s (z) niso samostojne besede, temveč tvorijo z naslednjo besedo, h kateri spadajo, eno besedo; tako jih tudi izgovarjamo: V_prahu tu zdihujem k_tebi, o Gospod! Z_bratom brat sorodno desno.

10. V je a) ustnično-zobni, izrekamo ga s spodnjo ustnico in z zgornjimi zobmi, in sicer pred samoglasniki in v začetku zlogov, to je pravi v: varuh, vera, tudi: drevje, vrata (ne urata!); b) dvoustnični, izrekamo ga z obema ustnicama, to je skoro naš u, ki pa ni samoglasnik, torej ni zlogotvoren: slavno, v šoli, v nebesih ... reci: slauno, u_šoli, u_nebesih ...!

Včasih je pa v po meri zlogotvoren: Saj kliče nas v hrabri boj. Tedaj čitamo u, nikdar pa ne vè!

11. Dobro je treba paziti, da z napačnim vezanjem zlogov in trganjem besedi ne tvorimo nestvorov: Koza-sije solnčece ... Koza-mišljena si pase — s čuti sladkimi srce. Besede morajo ostati cele, pravilno zvezane, tudi če jih hoče trgati glasbeni ustroj, ker so važnejše kot melodija.

12. Za okončujočim samoglasnikom ne smemo ust prehitro zapreti: Ta ponos srce pozna(m) — Jutri že ti zvon zapoje(m), temveč počakati, da zadnji samoglasnik popolno izzveni na zadnjem tonu.

13. Sklepne soglasnike moramo izgovarjati jasno, pa ne pretirano: ... napev krepak, — pozdravljen tisočkrat! Pesmi donele so daleč okrog — in napolnile nebeški obok.

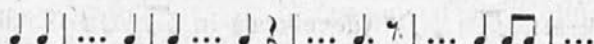
Teh soglasnikov — kot sploh nobene črke — ne smemo požirati!

V. Glasbeni ustroj.

§ 84. 1. Za pravilno predavanje pesmi moramo poznati njen ustroj in glasbeno vsebino.

2. Preproste pesmicе imajo navadno en napev za vse kitice. V takih pesmicah je navadno manj dramatične sile. Pri dovršenejših pesmih pa skladatelj izčrpa vso vsebino pesmi in jo zaokroži v glasbeno umetnino daljše, dovršenejše oblike in globlje vsebine.

3. Najkrajša glasbena misel je motiv, ki sestoji včasih (v dvočetrtinskem taktu) samo iz dveh mahov, n. pr.:



ali (v tričetrtinskem taktu) iz treh mahov, n. pr.:



ali (v štiričetrtninskem taktu) iz štirih mahov, n. pr.:



4. Motive vežemo v stavke, stavke v periode. Pesem Po jezeru n. pr. je zložena takole:

1. stavek

1. polstavek		2. polstavek	
1. motiv	2. motiv	1. motiv	2. motiv

2. stavek

1. polstavek		2. polstavek	
1. motiv	2. motiv	1. motiv	2. motiv

3. stavek

1. polstavek		2. polstavek	
1. motiv	2. motiv	1. motiv	2. motiv

4. stavek

1. polstavek		2. polstavek	
1. motiv	2. motiv	1. motiv	2. motiv

1. in 2. stavek tvorita prvo, 3. in 4. stavek pa drugo periodo.

Pesem je zložena torej iz enega samega motiva, ki je porabljen v tehle oblikah:

$\text{♪} | \text{♪} \text{♪} |$ (trikrat), $\text{♪} | \text{♪} \text{♪} \text{♪} |$ (devetkrat) in $\text{♪} | \text{♪} \text{♪} |$ (štirikrat) ter obsega dve periodi.

Čim manj razlike v motivih, tem preprostejša je pesem. Narodne pesmi imajo vse enolične motive. Večina jih ima en sam motiv v dveh ali več spremembah, n. pr.:

Stoji, stoji tam lipica:

$\frac{3}{4} \text{♪} \text{♪} | \text{♪}, \text{♪} \text{♪} | \text{♪} \text{♪}$

Rasti, rasti, rožmarin:

$\frac{2}{4} \text{♪} \text{♪} |, \text{♪} \text{♪} \text{♪} |, \text{♪} \text{♪} \text{♪} |, \text{♪} \text{♪} |$

Gozdič je že zelen:

$\frac{3}{4} \text{♪} \text{♪} \text{♪} |, \text{♪} \text{♪} \text{♪} |, \text{♪} \text{♪} \text{♪} |, \text{♪} \text{♪} |$

Bratci, veseli vsi . . . :

$\frac{5}{4} \text{♪} \text{♪} \text{♪} |, \text{♪} \text{♪} \text{♪} |, \text{♪} \text{♪} \text{♪} |, \text{♪} \text{♪} \text{♪} |, \text{♪} \text{♪} \text{♪} |, \text{♪} \text{♪} \text{♪} |$

Take pesmi so enolične in velikokrat dolgočasne. Njihova moč je v melodičnem, ne v ritmičnem delu.

5. Preproste umetne pesmi so zložene večkrat iz enega samega motiva, pa so po živahnih spremembah motiva dostikrat zelo okusne in zanimive: Sattnerjeva Na planine! za mešani zbor (Pesmarica Družbe sv. Mohorja, II., št. 34) ima n. pr. samo en motiv, pa tolikokrat preustrojen, da je pesem vkljub vsej preprostosti polna življenja in notranje sile. Motiv ji je $\frac{3}{4} \text{♪} \text{♪} | \text{♪} \text{♪}$, ki je porabljen v teh spremembah:

$\text{♪} \text{♪} | \text{♪} \text{♪}$ (sedemkrat) $\text{♪} \text{♪} | \text{♪} \text{♪}$ (dvakrat)

$\text{♪} \text{♪} | \text{♪} \text{♪}$ (devetkrat) $\text{♪} \text{♪} | \text{♪} \text{♪}$ (dvakrat)

$\text{♪} \text{♪} | \text{♪} \text{♪}$ (dvakrat) $\text{♪} \text{♪} | \text{♪} \text{♪}$ (dvakrat)

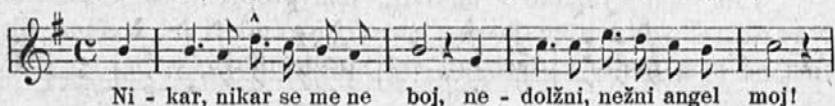
$\text{♪} \text{♪} | \text{♪} \text{♪} \text{♪} \text{♪}$ (dvakrat) $\text{♪} \text{♪} | \text{♪} \text{♪}$ (dvakrat)

$\text{♪} \text{♪} | \text{♪} \text{♪}$ (dvakrat)

Iz tega primera je tudi razvidno, kako lahko isti motiv izpreminjamo, ne da bi izgubil ali menjal pri tem svojo bistveno vsebino.

6. Motive lahko ritmično krajšamo ali daljšamo in pestro preustrojamo; pa tudi melodično jih lahko učinkovito izpreminjamo: s krčitvijo ali razširjenjem razlikov, s stopnjavo na različne stopnje, z obračanjem itd. Nekaj zgledov za lepo stopnjavo:

a) Sattner, Pogled v nedolžno oko (Pesm. Dr. sv. M., II., št. 5):



b) Volarič, Slovenski svet, ti si krasan! (Pesm. Dr. sv. M., II., št. 7):



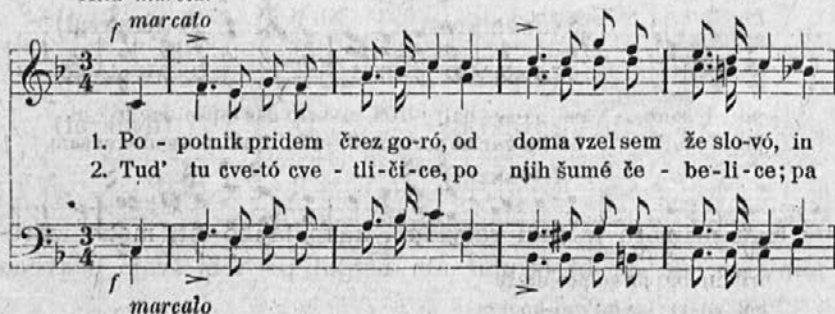
c) Aljaž, Peričnik (Pesm. Dr. sv. M., II., št. 10):



7. Bogatejše so umetne pesmi, ki so odete v primerno glasbeno obliko od kraja do konca, ki niso zložene le iz nekaj motivov po kiticah, temveč se motivi vrste in prelivajo iz stavka v stavek, iz periode v periodo. Pri takih skladbah poseže skladatelj globoko in poveča njihovo dramatično silo. Take pesmi zahtevajo globljšega razmotrivanja in umevanja. Za zgled Nedvedovo Popotnikovo pesem (Pesm. Dr. sv. M., II., št. 12):

Alla marcia.

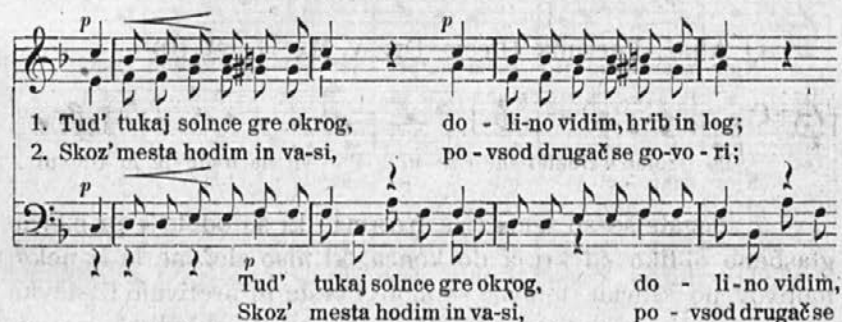
f marcato





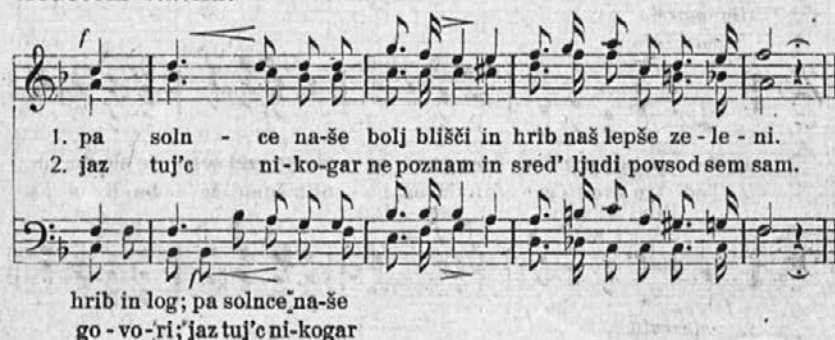
1. ka - mor se o - kó o-zrè, po - vsod se mi nov svet od - prè.
2. na - ših rož je lep - ši cvet, če - be - lic na - ših slaj - ši med.

Enoglasni zalet prvega polstavka označuje korakajočega popotnika, ki stopa iz nižave (c) z vedno hitrejšim korakom (osminke, šestnajstinke) na vrh gore, kjer se nemirno, nestrpno (smikopa a v I. tenorju) ozira na vse strani po novem svetu. Oko mu plava dalje in dalje (razna zvišanja: fis v I. basu, h in cis v II. tenorju, pa zopet fis v I. tenorju itd.) — v srcu mu vstane prva misel na dom. Kako vsakdanje je vse tu v tujini! Naslednji stavek, ki to riše, je silno preprost:



1. Tud' tukaj solnce gre okrog, do - li-no vidim, hrib in log;
2. Skoz' mesta hodim in va-si, po - vsod drugač se go-vo - ri;
Tud' tukaj solnce gre okrog, do - li-no vidim,
Skoz' mesta hodim in va-si, po - vsod drugač se

Vse drugače sije domače solnce in lepše zeleni domači hrib. To presežno stopnjo lepote je skladatelj krasno stopnjeval v sledečem stavku:



1. pa soln - ce na - še bolj blišči in hrib naš lepše ze - le - ni.
2. jaz tuj'c ni - ko - gar ne poznam in sred' ljudi povsod sem sam.
hrib in log; pa solnce na - še
go - vo - ri; jaz tuj'c ni - kogar

Kako mehko vpraša v nežnem tenorjevem samospěvu pri spominu na lepoto domovine:

Tenor-solo.

Larghetto con espressione.

De - že-la lju-ba, kje le-žiš, ki jezik moj mi go-vo - riš?

Zbor. De - že - la lju - ba, kje le - žiš?

Tujina mu je mrzla, spomni se znancev, ki še žive, in prijateljev, ki v grobu spe. Kako bi mogel ta bolestni, milo hrepeneči klic lepše izraziti kot ga je Nedved v stavku:

Kjer znanci mo-ji še ži-vé, pri - jat'-lji mo-ji v grobih spé?

Kjer znan - ci mo - ji še ži - vé?

Mirnemu vzdihu a—hes sledi malo burno vprašanje po prijateljih v trikratni stopnjavi:

Vzdi - hu-jem, prašam ve - dno: kje? kje?

Pra - šam ve - dno: kje? kje?

strin - gen - do.

strin - gen - do.

strin - gen - do.

Tempo I. *strin - gen - do.*
f
 kje? Prijat'ljí, k vam že-li sr - cé! K vam, k vam,
Tempo I. *strin - gen - do.*
pp kje? Pri - jat' - lji spé? K vam, k vam,
pp *strin - gen - do.*

Sklepna želja mu odmeva samo še v srcu:

Tempo I. *poco rit.*
 k vam že - li sr - cé!
p *Tempo I.* *poco rit.*
 k vam že - li sr - cé!
p *poco rit.*

V neutešni želji po domu in prijateljih si zaželi peroti, da poleti kot ptič domov (živahnost obeh zborov, trojnice, osminke in šestnajstinke, pa stopnjava pri ponavljanju besed „peroti si želim“):

Tempo I.
 Četverospév. *mf* Pe - ro - ti i - me - ti si že - lim, da
mf Pe - ro - ti si že - lim, da
Tempo I. *p*
 Zbor. Pe - ro - ti i - me - ti si že -
p Pe - ro - ti si že -

k vam do-mú ko ptič zle - tim. *ac-*

k vam do-mú zle - tim. Pe - ro - ti si že-

ac-

ac-

lim, da k vam do-mú ko ptič zle - tim. Pe- *mf*

lim, da k vam ko ptič zle - tim. *ac-*

ce - - - le - - - ran - - - do. *mf*

lim, pe - ro - ti si že - lim, pe- *mf*

ce - - - le - - - ran - - - do. *f*

ce - - - le - - - ran - - - do.

ro - ti i - me - ti si že - lim, pe - ro - ti i - me - ti si že- *f*

mf si že - lim, si že-

ce - - - le - - - ran - - - do.



ro - ti si že - lim,

lim, da k vam do - mú ko ptič zle-

lim, *f*

Neizpolnjena želja je izražena v zadnjem stavku, ki je v splošnem zložen v padanju in zadrževanju:

da k vam do - mú ko ptič zle - tim,

lim, da k vam do - mú ko

p 19

k vam zle - tim.

k vam zle - tim, zle - tim.

ptič zle - tim, da k vam do - mu ko ptič zle - tim.

Konec izzveni v kvintni legi, kakor samospev koncem drugega dela: pesem v tej visoki legi jasno razodeva neizpolnjeno željo.

Ko spoznamo pesem do dna in premotrimo njeno notranjo silo, ni težko določiti stopnjave glasu, poudarkov, zadržkov in pohitov. Potem je tudi lahko poiskati težišče pesmi, ki leži navadno bliže koncu. Vse do tja je petje le priprava bistvenega dela.

VI. Posebne označbe.

§ 85. 1. Preden se začnemo učiti pevskega predavanja, moramo pesem vsebinsko dobro spoznati in razumeti (zdrav razum),¹ poglobiti se v snov tako živo in globoko, kakor se je poglobil pesnik (živa domišljija); potem bomo lahko pesem tudi vsebinsko tako občutili, kot jo je čutil pesnik (rahlo-čuteče srce). Čitajte pesem na glas, pazite na pravilno izreko, naglase in poudarke, stopnjavo misli, višek dejanja! Tako ne bo težko zadeti glavne barve pesmi in posameznih mest, izraz pevske vsebine bo jasen: vesel, žalosten, počasen, poskočen, šaljiv, resen itd.

¹ § 2, 2.

2. Pogosto pa označimo značaj pesmi z besedami: ljubkō (amabile), sladko (dolce), veličastno (maestoso), korakoma (alla marcia) itd.

Poleg tega imamo še naslednja znamenja, ki jih pridevamo notam za primerno predavanje:

3. Pika nad noto , ,  (staccato) pomeni kratko, lahno pretrgano petje in daje pesmi živahno, veselo, poskočno lice; n. pr.: P. H. Sattner, Po zimi iz šole (Pesm. Dr. sv. M., I., št. 54):

Korakoma.



pojemo:

Korakoma.



Pretrgana melodija nam slika tukaj brzo stopicanje šolarjev po snegu.

Malo pretrgano (staccatissimo) petje zaznamujemo:



in pojemo:



4. ^ ali  ali  (marcato) pojemo s poudarkom: noto dobro poudarimo, pa hitro popustimo in *p* zdržimo. Pri

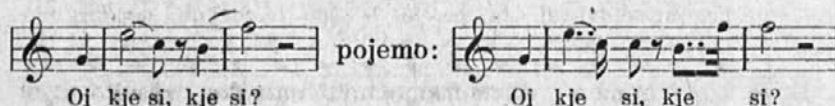
¹ Znamenje je lahko tudi ležeče '.

teh poudarkih ni nič pavz med notami (marcato ne smemo zamenjati s staccato!); n. pr.: dr. A. Schwab, Večer na morju (Novi Akordi, IX., 2, in Lira, 2. del, 28):



Teh poudarkov ne smemo pretiravati, temveč prilagoditi vsakokrat splošnemu izrazu dotičnega mesta: pri *ff* so poudarki močnejši kakor pri *mf* ali *p* ali celo *pp*.

5. **Portamento** — ali — pomeni zlivanje dveh tonov. Pojemo to tako, da odtrgamo majhen kosec prvega tona, ga nesemo mirno s prvim zlogom na stopnjo drugega tona navzgor ali navzdol in ga zlijemo z naslednjim tonom. Medtem ko nesemo glas od prvega tona do drugega, se komaj slišno dotaknemo vseh najmanjših vmesnih tonov. To dotikanje pa ne sme biti preglasno, podobno tuljenju vetra ali zdehanju.



Pri portamento naraščamo z glasom, kadar vstajamo, in ponehujemo, kadar padamo. Portamento ima znak otožnosti, melanholije, boleti. Prepogostno portamento je zoprno, zato ga smemo peti le, kadar je res napisano.

6. Ne zamenjajte portamenta z vezajem (legato) —, ki ima samo namen, vezati več not na en zlog! (§ 22, druga opomba pod črto.)

7. Recitativ (čitaj „rečativ“) tvori prehod med čitanjem (deklamacijo) in petjem. Recitativ je dvojen: a) prosti ali polgovorjeni in b) recitativ s spremljavo.

Prosti ali polgovorjeni recitativ (recitativo secco) ni vezan na nikakršno glasbeno obliko in strogo ritmično razdelitev; nadomešča nam zlasti v operi govorno prozo v dvo-
govorih, ki vežejo poedine glasbene točke. Navadno nima točne melodije, temveč mu skladatelj samo naznači pot z nekaj notami.

Pevecu je potem prepuščeno, da iz teh malih smernic, ki jih skladatelj tako rekoč mimogrede napiše, izkleše zaokroženo deklamatorsko, polglasbeno misel. Pojemo jih hitro, napol govoreč. Pevski oziri niso važni, važnejši so nam deklamatorski.

Recitativ s spremljavo pa je umerjen povsem po glasbenih pravilih, je ritmično določen, spremlja ga orkester, ki ga večkrat pretrga in veže s samostojnimi medigrami posamezne dele recitativa: ima tudi lepe melodično izklesane stavke (arioso) in zahteva pevsko-deklamatorsko in tehnično-pevsko izurjenega pevcu, hkrati pa nudi pevcu priliko, da pokaže vse svoje umetniške zmožnosti.

Pevec pa tudi pri tem recitativu ni popolnoma vezan na ritmične okove, temveč ima prosto roko, da postoji tam, kjer se mu zdi primerno, da pohiti tam, kjer to zahteva vsebina stavka. Tudi na melodično pot ni strogo vezan. V pesmih je recitativ redko na vrsti; n. pr.: J. Aljaž, Občutki (Pesm. Dr. sv. M., II., št. 8):



Opomba. Recitiranje, ki ga uporabljamo večkrat v cerkvenem (liturgičnem) petju, ni recitativ, temveč le glasno čitanje.

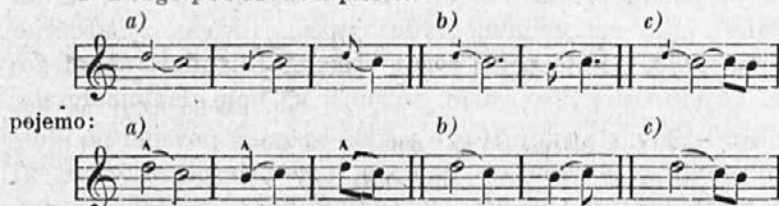
8. ♩, ♩ pomeni, da moramo noto natanko, izrazito vzdržati v njeni vrednosti; n. pr.: E. Adamič, Tožba (Pevec, I., št. 12):



VII. Olepšave.

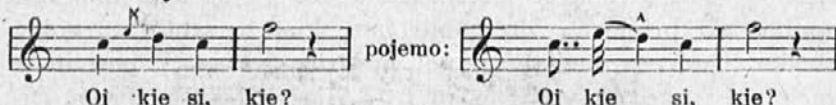
§ 86. 1. Olepšave so pisane večinoma za solo-petje. Zaznamujemo jih z malimi notami in nekaterimi znaki. Pojemo jih v zvezi z glavnimi notami različno. V novejšem času pišejo skladatelji malo olepšav z znaki, temveč jih rajši podrobno napišejo, da ne puščajo neukemu pevcu preveč samolastnosti.

2. Dolgi predložek pišemo:



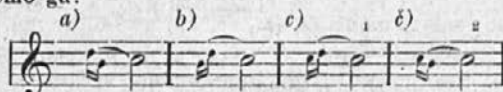
Kadar stoji dolgi predložek pred dvodelno noto, ji vzame polovico trajnosti (a); stoji li pred tridelno noto, tedaj ji vzame dve tretjini (b) trajnosti; kadar pa je dvodelna nota še podaljšana, potem šteje ta podaljšek vsekdar za polni del in vzame predložek noti dve tretjini njene trajnosti (c).

3. Kratki predložek pišemo v obliki prečrtane osminke ali šestnajstinke (♪ , ♪) pred noto, h kateri spada:



Kratek predložek vzame svojo vrednost vedno prejšnji noti.

4. Dvojni predložek se giblje lahko od spodaj navzgor ali narobe v mali terci (a, b), ali navzdol v mali, navzgor v veliki sekundi (c, č); pišemo in pojemo ga:



Pri petju odtegnemo dvojni predložek prejšnji noti, glavna nota obdrži polno trajnost in svoj naglas.

5. Predložek, ki obsega dva ali več nižjih ali višjih zaporednih tonov pred glavno noto, se zove drsk:



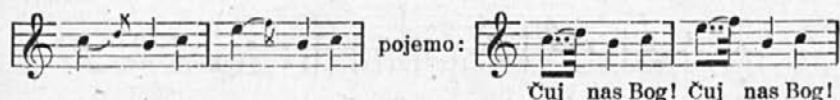
6. Medložek, navadni ali dvojni, stoji med dvema notama. Pri petju odtrgamo njegovo trajnost prejšnji noti in ga zvežemo z naslednjo; pišemo ga:



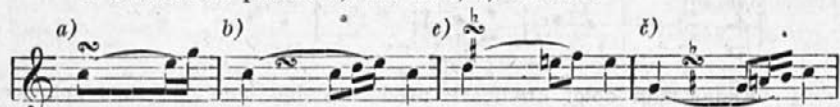
¹ Podoben brzeu, le da ni naglašen in jemlje svojo trajnost prejšnji noti.

² Podoben mordentu, le da ni naglašen in jemlje svojo trajnost prejšnji noti.

7. Določek stoji za noto in jo skrajša za svojo trajnost; pišemo ga:



8. Dvoloček pišemo a) nad noto, b) za noto:



pojemo:

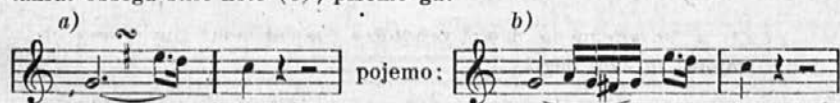


Nekatere šole uče tudi:

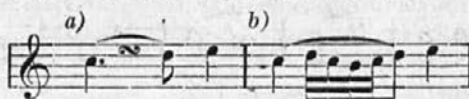


V prvem primeru ima dvoloček naglas, v drugem je pa to nekak tridelni predložek na račun prejšnje note, ker nastopi glavna nota za njim točno s poudarkom na odmerjeno dobo. Dvoloček obsega tri note: sekundo nad glavno noto in pod njo, med njima leži glavna nota, ki jo na ta način dvakrat udarimo; odtod ima tudi ime.

Kadar pa stoji dvoloček za noto, ki ji ne sledi ista stopnja (a), takrat obsega štiri note (b); pišemo ga:



9. Kadar stoji $\sim$ za noto s piko (a), mora biti $\sim$ s koncem pike končan (b):



Opomba. Včasih so razločevali $\sim$ in ∞ , kar je dandanes izginilo in pojemo dvoloček le po zgornjih zgledih.

10. Trilček ali brzec pišemo z znamenjem a) $\sim$ in b) $\sim$:



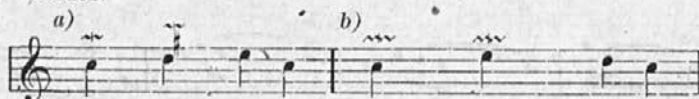
in pojemo s sekundo navzgor:



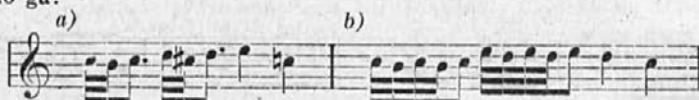
Nekateri pojejo tudi:



11. Obrnjeni trilček je mordent, in sicer a)  ali b) , s sekundo navzdol:



pojemo ga:



12. Trilec je najtežja olepšava, ki zahteva veliko vaje in za lepo proizvajanje telesne in pevske spretnosti.

Pišemo ga:

pojemo:



Koncem trileca je navadno še določek, ki ga pojemo po zgledu b in c.

Okraski so v zborovem petju prav redki, kvečjemu predložki, medložki in določki.

Seznam najobičajnejših tujk.

Accelerando — polagoma hitreje
 accompagnato — spremljač
 adagietto — malo počasi
 adagio — počasi
 adagio assai — zelo počasi
 adagio non troppo — ne preveč počasi
 adagissimo — čisto počasi
 ad libitum — poljubno
 affetuoso — z občutkom
 affretando — naglo, pospešeno
 agitato — gibčno
 agitato con passione — gibčno in strastno
 al fine — do konca
 alla marcia — koračnica
 alla polacca — kot poloneza
 alla polka — kot polka
 allargando — široko in počasneje
 allegretto — malo hitro
 allegrissimo — zelo hitro
 allegro — hitro
 allegro agitato — hitro in gibčno
 allegro appassionato — strastno hitro
 allegro assai — zelo hitro
 allegro brioso — ognjevito hitro
 allegro comodo — zložno hitro
 allegro con brio — ognjevito hitro
 allegro con spirito — hitro in navdušeno
 allegro fuoco — ognjevito hitro
 allegro di molto — zelo hitro
 allegro giusto — primerno hitro
 allegro maestoso — hitro, pa veličastno
 allegro (ma) non tanto — ne preveč hitro
 allegro (ma) non troppo — ne preveč hitro
 allegro moderato — zmerno (srednje) hitro
 allegro risoluto — hitro in odločno

allegro un poco — malo hitro
 allegro vivace — živahno hitro
 amabile — ljubko
 amaro — bolešno
 amoroso — ljubko
 ancora — še
 andante — lahno
 andante affetuoso — lahno in izrazito
 andante con moto — lahno, pa malo gibčno
 andante grazioso — lahno in ljubko
 andante maestoso — lahno in veličastno
 andante non troppo — ne preveč lahno
 andante pastorale — neprisiljeno lahno
 andantino — lahneje
 animato — navdušeno
 animoso — navdušeno
 a piacere — poljubno
 appassionato — strastno
 arioso — pevaje
 a tempo — po (začetni) brzini
 attacca — takoj nadaljui
 audace — smelo
 ben marcato — dobro poudarjeno
 brillante — briljantno
 brio — z duhom in ognjem
 brioso — z duhom in ognjem
 cadenza — končavanje, kadenca
 calando — pojemajoč
 calmato — mirno
 cantabile — pevaje (večinoma za instrumente)
 cantando — pevaje (večinoma za instrumente)
 capriccioso — hudomušno
 coda — dostavek
 comodo — zložno
 con amarezza — grenkobno
 con amore — ljubeznivo

- con anima — z dušo, oduševljeno
 con brio — ognjevitost
 con dolore — otožno, turobno
 con duolo — otožno, turobno
 con espressione — izrazito
 con forza — močno
 con fuoco — ognjevitost
 con grandezza — dostojanstveno
 con grazia — ljubko
 con moto — gibčno
 con passione — strastno
 con rabbia — besneč
 con sentimento — ganljivo, z občutkom
 con spirito — navdušeno
 con tutta la forza — z vso močjo
 crescendo — naraščaje
 dal — od
 decrescendo — pojemaje
 diminuendo — zmanjšujoč
 dolce — sladko
 dolcissimo — zelo sladko
 dolente — bolešno
 doloroso — bolešno
 doppio movimento — dvakrat tak
 ko hitro
 duetto — dvospev
 e, ed — in
 energico — odločno
 eroico — junaško
 espressivo — izrazito
 fine — konec
 forte — močno, glasno
 fortissimo — močno, pa takoj tiho
 fortissimo — zelo glasno
 fresco — sveže
 funebre — žalostno
 furioso — viharo
 giocoso — igranje, šalivo
 grave — težko in resnobno
 grazioso — ljubko
 introduzione — uvod
 larghetto — nekoliko široko
 larghissimo — zelo široko
 largo — široko
 largo assai — zelo široko
 largo non troppo — ne preširoko
 largo un poco — malo široko
 legatissimo — zelo vezano
 legato — vezano
 legatura — vezaj
 leggero — lahno
 lento — zategnjeno
 l'istesso tempo — v isti brzini
 lugubre — mračno
 ma — pa, toda
 maestoso — veličastno
 marcato — zelo poudarjeno
 marcato — s poudarkom
 marcia — koračnica
 martellato — hrupno
 marziale — bojevitost
 meno — manj
 mesto — žalostno
 mezza voce — s srednjim glasom, srednje močno
 (mf) mezzoforte — srednje močno
 misterioso — skrivnostno
 moderato — zmerno
 molto — zelo
 morendo — umiraje
 mosso — gibčno
 (mp) mezzopiano — srednje tiho
 nobile — plemenito
 non — ne
 o, ossia — ali
 otetto — osmerospev
 parlando — govoreč
 passionato — strastno
 patetico — bolešno razburjeno
 perdendosi — izgublja se
 (pf) poco forte — malo močno
 piacevole — dopadljivo
 pietoso — sočutno
 placido — mirno
 poco — malo
 poco a poco — polagoma
 portamento — prenašanje tona
 (p) piano — tiho
 (pp, ppp) pianissimo — zelo tiho
 prestissimo — kar najhitreje
 presto — zelo hitro
 prima volta — prvič
 quartetto — četverospev
 quasi — skoraj, kakor
 quieto — mirno
 quintetto — peterospev
 rallentando — polagoma počasneje

recitativo — pripovedujoč
 religioso — pobožno
 rigoroso — strogo v taktu
 rilasciando — polagoma popuščajoč
 rinforzando — prav silno
 ritardando — zadržujoč
 ritenuto — polagoma zadržujoč
 scherzando — šaljivo
 scherzoso — šaljivo
 seconda volta — drugikrat
 segno — znamenje
 semper — vedno
 senza — brez
 serio — resno
 sestetto — šesterospev
 sforzando — silno, poudarjeno
 sforzato — silno, poudarjeno
 sino (sin') — do
 smorendo — ugašuje
 smorzando — ugašuje
 soave — prijetno, milo
 solenne — slavnostno
 soli — sami
 solo — sam (tudi samospev)
 sopra — zgoraj
 sostenuto — zadržano
 sotto voce — z zamolklim glasom,
 pritajeno
 staccato — odbijajoč
 stretto — hitreje

stringendo — polagoma priganjajoč
 subito — naenkrat
 tacet — molči
 tanto — toliko
 tardo — na dolgo
 tempo — brzina
 tempo I (prima) — začetna brzina
 tenero — nežno
 tenuto — podržano
 terzetto — trospev
 tranquillo — mirno
 tremolando — tresoč
 tremolo — tresoč
 trio — skladba za tri instrumente,
 srednji del koračnic
 triste — žalostno
 troppo — preveč
 tutti — vsi
 un — eden
 unisono — enoglasno
 veloce — brzo
 velocissimo — zelo brzo
 verte — obrni!
 vibrato — tresoč
 vivace — živahno
 vivacissimo — zelo živahno
 vivo — živo
 voce — glas
 volti — obrni!

Običajne kratice:

accel. — accelerando
 accomp. — accompagnato
 Ad^{to} — adagio
 ad lib. — ad libitum
 All^{to} — allegretto
 All^e — allegro
 And^{to} — andante
 And^{tino} — andantino
 ass. — assai
 att. — attacca
 brill. — brillante
 cad. — cadenza
 cal. — calando
 cresc. — crescendo

D. C. — da capo
 D. C. a. F. — da capo
 al fine
 D. S. — dal segno
 decresc. — decrescendo
 dim. — diminuendo
 f — forte
 ff, fff — fortissimo
 fp — forte-piano
 fz — forzando
 mf — mezzo forte, meno
 forte
 p — piano
 pp, ppp — pianissimo

rall. — rallentando
 rec., recit. — recitativo
 rf, rfz — rinforzando
 rit. — ritenuto
 ritard. — ritardando
 sf, sfz — sforzato, sfor-
 zando
 smorz. — smorzando
 s. v. — sotto voce
 string. — stringendo
 ten. — tenuto
 trem. — tremolando
 unis. — unisono

Seznam znakov.

Znak	Stran	Znak	Stran	Znak	Stran	Znak	Stran
$\frac{2}{4}$	169		167		168		176
$\frac{2}{2}$	169		167		173		176
$\frac{4}{8}$	170		167		174		176
$\frac{4}{2}$ ()	170		167		174		176
$(\frac{4}{4})$	170		168		178		176
$\frac{6}{4}$	170		168		178		168
$\frac{6}{8}$	170		168		178		225
$\frac{12}{4}$	171		168		178		225
$\frac{12}{8}$	171		168		190		223
$\frac{3}{2}$	172		168		190		227
$\frac{3}{4}$	172		168		190		167
$\frac{3}{8}$	172		168		190		228
$\frac{9}{4}$	172		168		190		228
$\frac{9}{8}$	172		168		191		228
$\frac{5}{4}$	173		169		191		229
$\frac{7}{4}$	173		169		176		229
	169		168		169		229
	169		168		176		230
	169		168		176		230
	167		168		176		169

Pregled razlage.

A. Splošne pripombe.

§ 1. Govor, petje, umetnost	159
§ 2. Pogoji za petje	159
§ 3. Postanek glasu	159
§ 4. Pljuča	159
§ 5. Dihanje	159
§ 6. Vežbanje pljuč	160
§ 7. Sapnik	161
§ 8. Glasotvornici	162
§ 9. Glasilka	162
§ 10. Registri	163
§ 11. Jezik, usta	163
§ 12. Napake pri petju	164
§ 13. Barva glasu	164
§ 14. Napake v vratu	164
§ 15. Mena (mutacija)	164
§ 16. Uho, posluh	165
§ 17. Splošna pravila za pevce	165
§ 18. Razdelitev glasov	166
§ 19. Razdelitev zborov	166
§ 20. Razdelitev petja	167

B. Trajnost glasu.

I. Note.

§ 21. Vrednost not	167
§ 22. Vežanje not	167
§ 23. Stare note	168
§ 24. Pika pri noti	168
§ 25. Držaj	168

II. Nehaji (pavze).

§ 26. Vrednost nehajev. Splošni nehaj	168
---	-----

III. Takt (mera).

§ 27. Mah, taktiranje, metronom	169
§ 28. Takt, taktnica (mernica)	169
§ 29. Dvodobni takti	169
§ 30. Štiridobni takti	170
§ 31. Tridobni takti	172
§ 32. Pet- in sedemdobni takti	173
§ 33. Trojnice	173
§ 34. Predtakt	174
§ 35. Poudar	174
§ 36. Sinkopa	175

IV. Znaki.

§ 37. Končaj, ponavljalj, menjalj itd.	176
--	-----

V. Brzina (tempo).

§ 38. Razdelitev in označba brzine	176
--	-----

C. Lega glasu.

I. Črtovje.

§ 39. Črtovje, medčrtje	177
-----------------------------------	-----

II. Ključi.

§ 40. Razdelitev ključev	178
------------------------------------	-----

III. Označba not. Lestvice.

§ 41. Violinske note, lestvica	180
§ 42. Basovske note	180
§ 43. Lestvice	181

IV. Prema (diatonična) lestvica.

§ 44. Ime	181
§ 45. Oblika lestvice	181

V. Trozvok.

§ 46. Bistvo trozvoka. Razdelitev trozvokov. Četverozvok	182
--	-----

VI. Razliki (intervali).

§ 47. Premi razliki (diatonični intervali)	184
§ 48. Prime	184
§ 49. Sekunde	185
§ 50. Terce	185
§ 51. Kvarte	185
§ 52. Kvinte	186
§ 53. Sekste	187
§ 54. Septime	188
§ 55. Oktave	188
§ 56. Pregled premih razlikov	189

VII. Prestavni znaki.

§ 57. Lihe (hromatične) stopnje	189
§ 58. Višaj	190
§ 59. Nižaj	190
§ 60. Vračaj	190

VIII. Istozvočni toni. Liha
lestvica. Lihi razliki.

- § 61. Istozvočni (enharmonični)
toni 191
§ 62. Liha (hromatična) lestvica 192
§ 63. Lihi razliki 192

Č. Durova lestvica.

- § 64. Ustroj lestvice 194
§ 65. G-dur 194
§ 66. Lestvice od D-dura do Cis-
dura 196
§ 67. Pregled zvišanj 197
§ 68. Lestvice z nižaji od F-dura
do Ces-dura 197
§ 69. Pregled znižanj 199
§ 70. Primera vseh zvišanj z
znižanji 199
§ 71. Kvintni krog (špirala) . . 200

D. Molova lestvica.

- § 72. Ustroj lestvice 201
§ 73. Sporedne lestvice, isto-
imenske in vse molove le-
stvice z višaji do ais-mola 203

- § 74. Lestvice z nižaji 205
§ 75. Pregled lestvic 207
§ 76. Prostost prehoda v dur . 207
§ 77. Kvintni krog za molove
in durove lestvice 207

E. Stare koralne lestvice.

- § 78. Razdelitev lestvic 208
§ 79. Zgodovinski razvoj in pre-
gled lestvic 208

F. Predavanje.

- I. § 80. Moč glasu. Pomen
predavanja za petje
in razdelitev znamenj 210
II. § 81. Naslavec 211
III. § 82. Dihanje med pet-
jem 212
IV. § 83. Izreka 213
V. § 84. Glasbeni ustroj 215
VI. § 85. Posebne označbe 224
VII. § 86. Olepšave 227

Stvarno kazalo.

Accelerando	177	delitev zborov	166
A-dur	88 196	Des-dur	101 198
ais-mol	133 205	diatonična lestvica	181
alla breve	169	diatonični poltoni	191
alt	166	dih	176
ambitus	208	dihanje med petjem	212
ambrozijanske lestvice	208	navadno, srednje, glo-	
a-mol	105 180 194 201	boko	159
As-dur	97 198	vaja za dihanje	1 23
as-mol	134 206	dis-mol	130 204
avtentične lestvice	208	d-mol	112 205
		doložek	229
bariton	166	dolžina	175
baritonski ključ	179	dominanta	182 187
barva glasu	164	dorijska lestvica	208 209
bas	166	dramatična razlaga (vsečina)	218
basovske note	45 180	držaj	168 169
basovski ključ	178	duodecima	184
Batkejev glavniki	195	duole	174
bezgavke	164	duševne zmožnosti (pogoji)	159
B-quadratum (♯), B-rotundum (♭)	209	dvoglasne vaje	55 136
brevis	168	dvojnice	174
brzec	229	dvoložek	229
brzina	176		
		E-dur	95 196
celinke	167	e-mol	108 203
cerkveno petje	167	enharmonične lestvice	201
Ces-dur	199	enharmonični toni	191
Cis-dur	197	Es-dur	91 198
cis-mol	123 204	es-mol	132 206
c-ključ	179		
c-mol	121 205	falzet	163
corona	168	F-dur	74 198
		fermata	168
četrtnika	167	Fis-dur	103 196
četrtnice	174	fis-mol	120 204
četveročvok	184 203	f-ključ	178
črtovje	177	f-mol	125 206
		Franco Pariški (Kelmorajnski)	167
Da c. al Fine	176		
D-dur	80 196	G-dur	70 194
decima	184 189	generalna pavza	169
delitev glasov	166	Ges-dur	104 198
petja	167	gis-mol	127 204

glasilka	162	kvintole	174
glas, lega	177	kvintsektakord	184
moč	162 210		
postanek	159	lega glasu	177
stopnjava	162 210	legato	167 226
višina	162	lestvice, ambrozijanske	208
glasotvornici	162	avtentične	208
g-mol	118 205	durove	194
goltni glas	164	istoimenske	203 207
Gregor Veliki I.	180 208	istozvočne	200 201
Gvido Areški	178 180	liha	192
		molova	180 194
H-dur	100 196	plagalne	208 209
Hes-dur	85 198	prema	181
hes-mol	129 206	sorodne	196 207
h-mol	114 203	sporedne	203 207
hromatični poltoni	189	lihi poltoni	189
		longa	168
intervali, lihi	192		
premi	184	mah	169
intonacija	211	marcato	225
istozvočne lestvice	200 201	maxima	168
istozvočni toni	191	medčrtje	177
izenačeni toni	49 52	medložek	228
izreka	213	mena	164
		menjaj	176
jabolko	159	mensuralna glasba	168
jonijska lestvica	208 209	metronom	169 176
		mezzosopran	166
kanon	60	minima	168
ključi	178 179	mol	201
končaj	176	molove lestvice	203
konec (moški, ženski)	16	mordent	230
kontraalt	166	motiv	216
kontraoktava	181	mutacija	164
koral	208		
koralne lestvice	208 209	nabožno petje	167
note	178	naglas	175
kvarte	33 69 184 185 193	napake pri petju	164
kvartole	174	naraščanje glasu	210
kvartsektakord	183	narodna pesem	167 217
kvinta falsa	186	narodno petje	167
kvinte	38 69 184 186 193	nastavek	211
kvintni krog za durove lestvice		nebni glas	164
z nižaji	199	nehaji	168
z višaji	197	neume	177
z višaji in nižaji	200	nižaj	189 190
kvintni krog za durove in mo-		none	184 189
love lestvice	207	nos	161

nosna votlina	159	163	sapnik	161
nosni glas		164	sedmernice	174
note, basovske		180	sekstakord	183
trajnost		167	sekste	42 184 187
violinske		180	sekstole	174
obseg glasov		166	sekundakord	184
oddih		176	sekunde 67 68 184 185 193	194
oktave	44 181 184	188	semibrevis	168
olepšave		227	semifusa	168
osminka		167	semiminima	168
pavze		168	septakord	184
perioda		216	septime	44 184 188
peternice		174	septole	174
pika pri noti ali pri pavzi		168	sinkope, prave	175
Pindarjeva oda		177	dozdevne	176
plagalne lestvice	208 209		sopran	166
pljuča	159 160		sopranski ključ	179
polovinka		167	sorodnost lestvic	196
polton, lihi (mali)		191	splošni nehaj	169
premi (veliki)		191	spremeni	163
ponavljaj		176	staccato, staccatissimo	225
portamento		226	stare lestvice	208 209
posebne označbe		224	note	168
posluh		165	stavek	216
postanek glasu		159	stringendo	177
postop		55	subdominanta	183 186
poudar		174	subkontraoktava	181
pravila za pevce		165	svetno petje	167
predložek		228	šesternice	174
predtakt		174	šestnajstinke	167
prehod iz mola v dur	113 207		takt	169—174
premi polton		191	taktnica	169
prepona		160 161	telesne zmožnosti	159
prestavni znaki		189	tempo	176
prime	67 184 192	194	tempus imperfectum	169
prsní spremen		163	perfektum	169
razdelitev glasov		166	tenor	166
petja po glasovih		167	terce	29 68 184 185 193
petja po obliki		167	terckvartakord	184
petja po vsebini		167	tonika	182
zborov		166	tonus imperfectus	208
razliki, lihi		192	mixtus	208
premi		184	perfectus	208
recitativ		226	plusquamperfectus	208
recitiranje		168	tremoliranje	164
registri		163	tresenje	164
			trilček	229

trilec	230	usta, odprtina	166	211
triole	173	votlina	163	
tritonus	186	ustroj pesmi	213	
trojnice	173			
trozvok durov:		vezaj	167	
glavni . 27 106 182 185		violinski ključ	178	
dominantni . . . 31 183		višaj	189	190
obrnjeni 31 183		vodilni ton	188	201
subdominantni . 31 183		vpliv petja na zdravje	161	
molov 106 185 203		vračaj	189	190
uho	165	znaki	176	
umetno petje 167 217 218		zobni glas	164	
undecima	184			

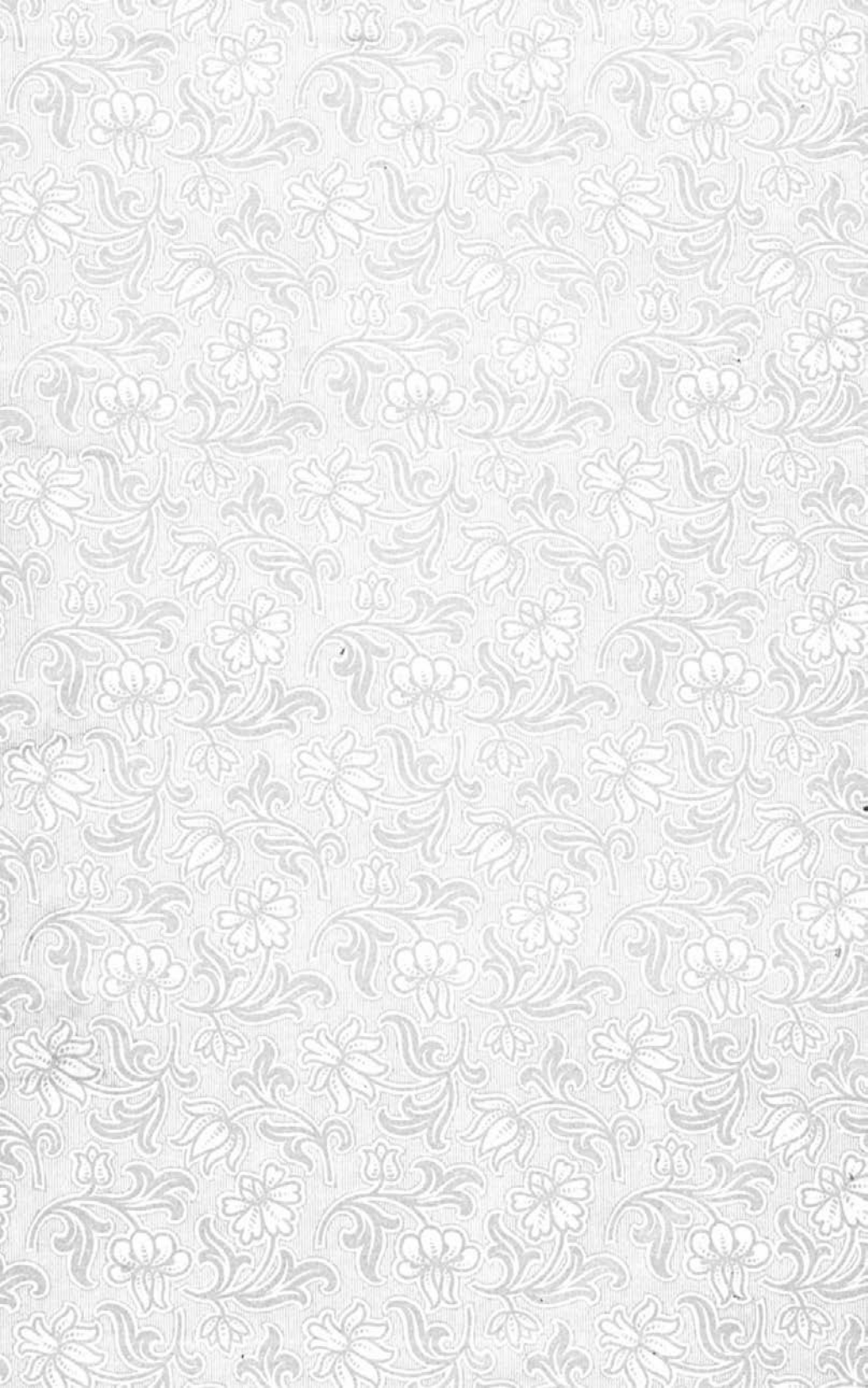


CORIASS 3842388

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA



00000434140



M

Bajuk, M., f1

Pevska



795002978

COBISS a